SCUTUM KEMPENSE

SIVE

VINDICIÆ

QUATUOR LIBRORUM

DE

IMITATIONE CHRISTI

QUIBUS

THOMAS à KEMPIS

CONTRA

JOANNEM GERSEN

In ſua à tribus Sæculis non interrupta poſſeſſione ſtabilitur.

UBI

Simul utriuſque Partis Argumenta pro & contra expenduntur.

AUTHORE

A. R. D. EUSEBIO AMORT

Eccleſiæ Collegiatæ ad S.Crucem Pollingæ Canonico Regulari

Bibliothecario ac SS. Theologiæ Profeſſore.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus HENRICI ROMMERSKIRCHEN, Bibliopolæ

ANNO M. DCCXXVIII.

Permiſſu Superiorum.

Digitized by Google

PROLOGUS IN VINDICIAS THOMÆ à KEMPIS DE *Imitatione Chriſti.*

Vindicias has 5. Partibus abſolvo. In 1. trado Summariam notitiam ſcriptorum, quæ in hac Controverſia prodierunt. In 2. Expendo Argumenta contra Kempenſem afferri ſolita. In 3. Argumenta pro Joanne Gerſen. In 4. Argumenta contra Joannem Gerſen. In 5. Argumenta pro Kempenſi militantia deduco; oſtendo autem argumenta, quæ contra Kempenſem, aut pro Gerſene faciunt, vix tenuiter eſſe probabilia, ſi ſeorſim ſpectentur; ea verò, quæ contra Gerſenem, aut pro Kempenſi adducuntur, eſſe moraliter certa. Ut proin tenuis illa adverſæ ſententiæ ſeorſim ſpectata probabilitas, ſi comparativè conſideretur ad argumenta oppoſita moraliter certa, penitus evaneſcat.

PARS I.

Digitized by Google

PARS I.

Summaria notitia Scriptorum, quæ in hac Controverſia prodierunt.

Cripſit Thomas Kempenſis quatuor libros *de Imitatione* circa annum *1420*, cùm verò conſueto humilium more, nec huic opuſculo ſuum authoris nomen inſcripſerit, plurima paſſim exemplaria anonyma per varias Europæ Provincias diſtracta ſunt circumſpicientibus de Authore librariis. Nonnulli D. Bernardo, alii Joanni Gerſon Cancellario Pariſienſi, duo vel tres Codices Joanni Gerſen, centum alii Thomæ Kempenſi fœtum genuinum aſſerunt. Vicit, orbis totius judició, vera ſententia uſque ad annum *1616*. quo Conſtantinus Cajetanus Abbas Benedictinus Italus pro Authore Joannem Gerſen, quem aſſerit fuiſſe Abbatem Benedictinum Vercellis ad S. Stephanum, venditare aggreſſus eſt. Certatum ex eo tempore diu ac fervidè, partes Kempiſii, Roſweido, Bollando, Froutone, Naudæo, Werlino, Heſero tuentibus, Quatremario verò & Valgravio ſuum Gerſenem ſuſcipientibus. His verò Naudæum de Codicum M. SS. depravatione palam arguentibus. Non tulit generoſum pectus calumniam, ſed ad Parlamentum Pariſienſe actionem injuriarum detulit, ut petulantiæ ſuæ promeritas darent pœnas, qui exiſtimationi ſuæ æternum inuſſiſſe dedecus videbantur. Vicit in hoc quoque judicio cum Naudæo veritas. Parlamentum Pariſienſe *1652*. *12*. Februarii ſolemnem protulit ſententiam, qua libri de Imitatione ſub nomine Joannis Gerſen imprimi prohibebantur, iidem verò ſub nomine Thomæ Kempenſis edi juſtiſſimè permittebantur. Benedictini laturi medelam ingenti vulneri, interea conquirunt duodecim M. SS. Codices, quos cauſæ ſuæ patrocinari arbitrabantur, quos & eruditorum virorum Pariſiis judicio *1671*. *14*. Auguſti examinandos ſubmittunt. Judicati quidem fuère illi Codices integri atque à manu falſariorum puri; an verò cauſæ Gerſeniſtarum patrocinarentur, quantumve juvarent, nihil definitum eſt. Anno *1681*. *4*. Martii Canonici Regulares in Gallia ſuos quoque pro Kempenſi coram Eruditis Pariſienſibus Codices M. SS. protulerunt, ne in hac parte inferiores viderentur. *1687*. *28*. Julii Mabillonius tres M. SS. Codices Criticorum Pariſienſium judicio ſubjicit, qui & ipſi incorrupti judicantur. *1708*. edidit Richardus Simon ſuam Bibliothecam Criticam, in qua exhibet diſſertationem Claudii Molineti viri doctiſſimi, monſtrantis, Codices quoſdam à Benedictinis productos certò corruptos

ruptos eſſe. *1717.* & *1724.* edit Martennus ſuum *Iter litterarium* in Germaniam, in quo narrat, ſe inveniſſe duos vel tres M. SS. Codices ſcriptos ante authographum Kempenſe anni 1441. Eodem anno 1724. prodiit in Italia libellus ſub titulo: *Giovani Gerſen Abate dell'Ordine di S. Benedetto Seſtenuto Autore de l' libri dell' Imitazione. In Firenze* 1724. id eſt *Joannes Gerſen vindicatus Author librorum de Imitatione.* Author hujus opuſculi eſt A. R. D. Virginius Valſechi Monachus Caſſinenſis. Eodem anno in Germania Auguſtæ nova editio librorum de Imitatione cum Præfatione Apologetica pro Joanne Gerſen parata eſt; cui tamen vindicias Kempenſes oppoſui, ſub titulo: *Plena ac ſuccincta Informatio de Statu Controverſiæ, quæ de authore libelli de Imitatione agitatur* 1725. *Auguſtæ.* 1726. Hagæ Comitum impreſſa eſt idiomate Gallico *Bibliotheca Hiſtorica & Critica authorum Congregationis S. Mauri. Authore Philippo Cerſio Benedictino ejuſdem Congregationis*, in qua author fol. 93. & 249. & 256. Sententiam noſtram non veretur vocare Chimæram. *Il eſt donc ſenſible*, inquit, *que la pretention des Chanoines Regulieres eſt une viſion, & une Chimere.* Ab hoc Confratris ſui judicio non multùm recedit Diſſertatio Gallica Vincentii Thullerii inſerta Anecdotis Mabillonii, & 1726. latino idiomate edita Auguſtæ hoc titulo: *Hiſtoria concertationis de Authore libelli de Imitatione Chriſti, gallicè concinnata à R. P. Vincentio Thullerio è Cong. S. Mauri.* Quid itaque, num Gerſenianæ cauſæ Patroni profligato hoſte ultimi in arena conſiſtunt? nihil minus: Orbis eruditus, ipſa Roma, & cum Roma Eccleſia Thomæ noſtro victori applaudit, applaudunt Proteſtantes in ſuis Actis litterariis Lipſienſibus 1725. menſe Julio in Germania. Applaudunt Galli in Actis litterariis Trevoltienſibus 1726. menſe Majo, ubi ſic habent: *Le Pere Amort rapporte fidelement tous les Argumens de ſes adverſaires; il leur conſerve toute leur force, ſes reponſes, n'en paroitront, que plus victorieuſes, deux reflections ont fixé il y a long tems mon jugement ſur l'auteur du livre de l'Imitation. Le ſtile inimitable de ce livre a un rapport ſi evident avec le ſtile des autres ouvrages de Thomas à Kempis que le ſentiment de cette conformité l'emportera toujours dans un lecteur non preoccupé ſur tout ce, qu'un Ordre ſçavant & habile à defendre ſes pretentions à imaginé pour rendre douteux le droit à Kempis. L'autre reflexion, qui m'affermit dans ſon parti c'eſt, qu'apres cent ans on n'a encore pu rendre probable je ne dis le droit, mais même l'exiſtence de Jean Gerſen; & il reſte toujours vraiſemblable, que toute la diſpute a pour origine l'erreur d'un ou de deux copiſtes, qui ont ecrit Gerſen pour Gerſon.* &c. Applaudit denique ipſum Romanum Lateranenſe ſub Beatiſſimo Patre Benedicto XIII. 1725. celebratum Concilium, quod Kempenſi noſtro partum ſuum nullo prorſus reclamante reddidit, dum in Appendice ad Tit. 15. c. 9. nu. 10. Orationem mentalem his verbis præcipit: *Ultimus quadrans Orationi mentali tribuetur, propo-*

ſitis punctis meditationis deſumendis ex celebri Thoma de Kempis, qua conſtitutione ſummus Pontifex haud dubiè ad libellum de Imitatione reſpicit. Sed num meritò, ais, hos Kempiſio Europa Triumphos accinit? meritò, inquam, id argumenta ſequentia luculenter demonſtrant.

PARS II.

Argumenta contra Thomam Kempenſem communiter afferri ſolita expenduntur.

ARgumentum I. Dicitur in Canonia Rottenbuechenſi extare Manuſcriptum L. de I. jam ſæculo 14. atque adeo jam ante Thomam Kemp. exaratum. Ita Clar. P. Bern. Pezius. tom. 1. Anecdot. ℞. Ita quidem dici, & dictum eſſe jam tempore P. Heſeri, ſed fallere famam, ut ſolet, mendaciſſimam, teſte oculato demonſtro. En rei veritatem idem teſtis veritatis invictiſſimus in ſuo Hecatompylo his verbis edocet: " Rottenbuechenſe Cœnobium in ſuperiore Bavaria ſitum Canonici Regulares incolunt, quorum RR. D. Præpoſitus Michaël Codicem hunc venerandæ antiquitatis plenum ſumma cum benevolentia Monachium ad me miſit inſpiciendum; an, quod animus meus dudum mihi præſagiebat, Cauſæ Kempenſi haud parum commodaret, vel quod plures inſultabant, alii ſine recta intelligentia verebantur, eam miſerum in modum affligeret. Inſpexi, & tantum vidi abeſſe, ut officeret luminibus Thomæ, ut inter achronos quidem, non autem anonymos cum primipilis pro eodem depugnet. Nam in fine libri quarti habentur iſthæc verba: *Viri egregii Thomæ montis S. Agnetis in Trajecto Regularis Canonici libri de Imitatione numero* ꭓ o ɿ. ſeu, numero quatuor. Legerunt quidam pro numero 4or. (ſic enim legendum eſſe norunt omnes in Manuſcriptis vel parum inſtructi) legerunt, inquam, ut audio, ſed perperam, *Anno 1402.* verùm ita legendum eſſe, ſicut nos legimus, Caput 23. l. 3. prorſus evincit, quod eadem ibidem manu, eodem que modo exaratum legitur. *De* ꭓ o ɿ. *magnam importantibus pacem.* Quamobrem in fine legendum eſt, ut hic, *numero quatuor*; aut hîc quoque legendum ut ibi *De mille quadringentis & duabus magnam importantibus pacem.*

Quo dici aut credi nil poteſt ſimplicius.

Ita Heſerus. Addo, meipſum inſpexiſſe hunc Codicem, & omnino reperiſſe hunc Codicem ſcriptum eſſe circa annum 1440. Quia opuſculum, quod in eodem Codice immediatè præcedit librum de Imitatione, adſcriptum habet annum 1439. & ne quis ſuſpicaretur, in Canonia Rottenbuechenſi latere alium Codicem M. S. antiquiorem, ipſemet adii eam Canoniam, excuſſi omnia illius Bibliothecæ Manuſcripta ſatis multa; nullum alium reperi. Perluſtravi etiam in Bibliotheca Electorali Catalogum omnium Manuſcriptorum

Digitized by Google

ſcriptorum Canoniæ Rottenbuechenſis anno 1610. ſcriptum; nullus alius Codex præter memoratum annotatus eſt. Incidi etiam interea in familiares Epiſtolas authographas Michaëlis Præpoſiti Rottenbuechenſis, Antonii Præpoſiti Dieſſenſis, & P. Heſeri, quas occaſione hujus Codicis ſibi invicem ſcripſerunt. In harum una RR. D. Michaël Præpoſitus P. Heſero fatetur, profectò in ſuo Cœnobio nullum aliud Manuſcriptum librorum de Imitatione præter iſtud extare. Itaque certum eſt, famam aut impoſuiſſe P. Pezio. Poſſibiles enim ſunt errores, & cauſæ errorum, ſed peſſimorum aut infœlicium eſt, inhærere jam demonſtratis erroribus.

Argumentum. 2. Extat Auguſtæ Codex M.S. L. d. I, exaratus manu Mathiæ Farinatoris. Atqui is vixit Sæculo 14. ℟. Jam certum eſſe, Farinatorem hunc Codicem ſcripſiſſe circa annum 1475. de ætate Farinatoris conſtat ex annalibus Carmelitarum, ex Trithemio; & ipſe liber, qui continet aliud opuſculum, eadem Farinatoris manu ſcriptum, cui appoſitus eſt annus 1475. Ipſemet etiam hunc Codicem Auguſtæ inſpexi, & ſic certum eſſe reperi.

Argumentum 3. In Codice M. S. L. d. I. Gerardimontenſi olim ad finem legebantur hæc verba: *Hic liber conſcriptus fuit à Fr. Ludovico de Monte, qui obiit ante annum milleſimum quadringenteſimum.* ℟. In hoc Codice poſt librum de Imitatione comparere deſcriptum eadem manu eodem charactere, & atramento tractatum *De diſciplina clauſtralium*; indubitatum Opus Thomæ Kempenſis, ultimam verò ſubſcriptionem præfatam non ad calcem libri d. I. ſed in ultimo Codicis folio repertam eſſe. Sicut ergo ea ſubſcriptio non poteſt referri ad Tractatum de diſciplina Clauſtralium, ita nec poteſt referri ad librum de Imitatione. Quò ergò? Fortè illud folium Codicis ultimum pertinuit ad aliud opuſculum aliquando in eadem compactura contentum; Fortè librarius voluit anno 14.. addere alios annos determinatos, quos dein apponere oblitus eſt; fortè Librarius commiſit errorem calami; fortè Petrus Almaert, qui teſtatur ſe aliquando vidiſſe hoc folium, malè legit, dum pro anno 1488. legit 1400. veritas cogit, ut inter plura poſſibilia unum eligas.

Argumentum 4. Codex Clarimontanus à P. Sirmondo ex forma ſcripturæ judicatus eſt antiquior Thoma Kemp. ℟. Ipſum Sirmondum in Epiſtola 1648. 29. Auguſti ad P. Heſerum data, cujus authographum penes me habeo, candidè faſſum eſſe, ſe nihil certi ex forma ſcripturæ poſſe concludere, *quoniam* ut ait, *in veterum Codicum ætate falli proclive eſt.* Certè alii Eruditi, qui eundem inſpexerunt Codicem, eundem vix ad ſæculum 15. referri poſſe arbitrabantur, multominus ad ſæculum 13. inter hos contra Sirmondum ſtat Petavius. Et quid opus conjecturis, formam characterum hujus Codicis exhibuit Mabillonius *de re diplomatica.* Conſului viros in verſandis Manuſcriptis peritiſſimos; judicarunt unanimiter, ex hac forma characterum ſæculum 14. concludi poſſe. Ipſemet perluſtrando plus quam

50.

Digitized by Google

50. Bibliothecas, & evolvendo plura Manuſcriptorum millia eam arbitror mihi comparaſſe in dijudicanda ætate M. SS. Codicum peritiam, quam quivis alius. Audacter & ex certis indiciis aſſero, eam formam Claromontani Codicis ad ſæculum 14. pertinere non poſſe.

Argumentum 5. In Monaſterio Mellicenſi aſſervatur Codex M. S. L. d. I. jam ſcriptus anno 1418. ℞. Si hoc verum eſſet, nihil evinceret contra Thomam Kempenſem; poſſet enim dici; Thomam Kemp. anno 1415. ſcripſiſſe hoc ſuum opuſculum, quod convenientibus in Concilio Conſtantienſi variis nationibus facilè anno 1416. vel 1417. in notitiam Auſtriacorum vel etiam Italorum venire potuit. Thomas Kemp. anno 1415. jam erat annorum 35. Sed nec hoc ipſum verum eſt, in Codice Mellicenſi libro de Imitatione adſcriptum eſſe annum 1418. extat quidem in illo Codice ſimul compactum aliud opuſculum D. Bernardi, quod habet adſcriptum annum 1421. ſed quis neſcit, antiquitus in eodem Codice compacta ſæpe opuſcula nullo ſervato ordine temporum, quibus ſcripta ſunt? Poſſem afferre exempla innumera, niſi cuivis in ſua propria Bibliotheca eſſent obvia. Conjiciunt quidem Mellicenſes, Codicem illum jam allatum eſſe ex Monaſterio Sublacenſi anno 1418. ſed nullo alio indicio, niſi quia ſic placet. Certè hanc ſuam conjecturam in judicio Pariſienſi non auſi ſunt proferre, quia ex ipſa diſſimilitudine papyri, & ſcripturæ, cum forma papyri & ſcripturæ Italicæ, aut ſimilitudine cum forma germanicæ conſtabat eſſe falſam.

Argumentum 6. S. Bonaventura mortuus jam anno 1274. in ſuis Collationibus citat *Devotum libellum de Imitatione Chriſti.* Ergo is ſcriptus eſt ante Thomam Kemp. natum 1379. ℞. Has Collationes certiſſimè non eſſe S. Bonaventuræ. In prima enim Collatione citatur Ubertinus, immo tota ea Collatio ex Ubertino deſumpta eſt, qui tamen longo primùm tempore poſt S. Bonaventuram ſuum librum, dictum, *Arbor crucifixi*, conſcripſit. Teſtantur etiam editores ultimæ editionis Operum S. Bonaventuræ Lugduni, ſe ne quidem unicum Exemplar manuſcriptum harum Collationum reperire potuiſſe. Ipſæ etiam circumſtantiæ manifeſtè probant, has Collationes eſſe ſuppoſititias. Quomodo enim credibile eſt, S. Bonaventuram ſcribendo collationes voluiſſe conſarcinare textus ex aliis devotis libellis, quod nunquam aliàs conſueverat? Si S. Bonaventura remiſiſſet Fratres Toloſanos ad devotum libellum de Imitatione, jam tunc libellus hic debuiſſet eſſe alicujus nominis, debuiſſet citari etiam ab aliis Aſcetis eorum temporum ab anno 1274. uſque ad annum 1440. copioſiſſimis, debuiſſent deſcribi & ſupereſſe in Gallia aliquâ antiqua exemplaria, debuiſſet ipſe S. Bonaventura in ſuis opuſculis ſæpius ad *tam devotum libellum* reſpicere, quorum omnium nulla dantur veſtigia. Ut hanc difficultatem diſſolvat Thullierus, reſpondet in ſua Hiſt. lat. edit. n. 15. *Ubertinum jam anno 1257. Franciſcanis addictum fuiſſe, itaque utrumque Bonaventuram & Ubertinum eodem tempore aliquamdiu vixiſſe; coætaneum verò aut recentiorem*

centiorem authorem ab alio citari tam frequenter accidere, ut nihil ſit vulgatius. ℞. Thullierum etiam in hac re, ut in ſuo Polybio, & in ſua editione operum Mabillonii, & in ſua Præfatione ad antiquam diſciplinam monaſticam, prorſus infeliciter verſatum eſſe. Certum enim eſt, Ubertinum primùm anno *1273.* uno anno ante mortem S. Bonaventuræ, ætatis ſuæ anno 14. habitum religioſum ſuſcepiſſe. Quis hoc dicit? Ipſe Ubertinus hoc de ſeipſo dicit. Ubi hoc dicit? in Prologo ſuæ *arboris*, ubi ſic habet: *Menſe Septembri terminavi in Vigilia Michaelis Archangeli anni præſentis 1305. à feliciſſimo ortu veri ſolis Jeſu, à mea verò vili converſione anno 32. & die 9. Martii inchoatus eſt iſte liber.* In eodem Prologo Ubertinus teſtatur, ſe Profeſſionem emiſiſſe anno ætatis 14. Si Thullierus inſpexiſſet Dupinum in ſua Nouvelle Bibliotheque des Autheurs Eccleſiaſtiques tom. 12. differt. §. 7. & Ordinum de ſcript. Eccleſ. tom. 3. in Bonav. n.63. potuiſſet parcere tempori in reducendis dudum exploſis fabulis. Opus Ubertini ipſemet vidi Auguſtæ in Bibliotheca ad S. Georgium, impreſſum 1485.

Argumentum 7. Author libri de Imitatione l. 3. c. 50. citat verba S. Franciſci in præſenti: *Quantum unuſquiſque eſt in oculis tuis, tantum eſt, & non amplius* NB. *ait humilis ſanctus Franciſcus.* Atqui iſte modus citandi verba, quæ à S. Franciſco tantum ore prolata, non autem ſcripta ſunt, arguit, Franciſcum adhuc fuiſſe in vivis. Ita Valſechus in ſuo Gerſene vindicato C. 11. fol. 132. R. Hoc non eſſe argumentari, ſed nugari. Millies citantur verba dudum defunctorum in præſenti, etiamſi defuncti illi non retulerint ſua verba in ſcripta. Sic Lucas in actis de Chriſto NB. ait: *Præcepit Jeſus, Jeroſolymis ne diſcederent, ſed exſpectarent promiſſionem* Patris, *quam audiſtis, INQUIT, per os meum.* Idem de S. Stephano, in act. c. 7. *Qui AIT, viri fratres.* & c. 7. v. 56. *& AIT, video cœlos apertos.* Mathæus c. 8. & *AIT illis Jeſus; vide nemini dixeris.* v. 7. *Et ait illis Jeſus, ego veniam.* v. 8. *& Centurio ait.* v. 19. *& unus ſcriba ait illi.* v. 20. *& dicit illi Jeſus.* v. 21. *alius diſcipulus ei ait.* v. 22. *Jeſus autem ait illi.* v. 26. *dicit illis Jeſus.* v. 32. *ait illis Jeſus.* Hæc in unico Capitulo. S. Joannes in Evangelio c. 14. *& ait diſcipulis ſuis.* v. 6. *dicit ei Jeſus.* v. 5. *dicit ei Thomas.* v. 8. *dicit ei Philippus.* v. 9. *dicit ei Jeſus.* v. 22. *dicit ei Judas.* C. 18. *dicit eis Jeſus.* v. 17. *dicit* Petro *ancilla. Dicit ille, non ſum.* v. 38. *dicit ei Pilatus.* Num adhuc vixit in terris Chriſtus, Stephanus, Scriba, Centurio, Petrus, Ancilla, Pilatus, quando hæc de illis in præſenti ſcripta ſunt? Ergo nec vivere debuit S. Franciſcus, dum de illo ſcribitur, AIT.

Argumentum 8. D. Thomas de Aquino, mortuus 1274. mutuatus eſt ex libello de Imitatione totam Antiphonam Officii in feſto Corporis Chriſti ad Magnificat, quod ipſe compoſuit. Hoc verò exinde oſtenditur, quia verba Antiphonæ illius, & verba nonnulla l. 4. cap. 13. de Imitatione ſimilia ſunt. ℞. Præſumendum potius eſſe, Thomam Kemp. mutuatum eſſe ex Breviario paucula verba, quàm Thomam Aquinatem ex libro de Imitatione. Talentum applicandi ex Breviario & conſuetudo

in Thoma Kemp. aliunde nota eſt; ea verò conſuetudo mutuandi ex libello de Imitatione in Thoma Aquinate nec rationi, nec conditioni tanti Doctoris congruit. Thomas Kemp. eadem certè Antiphonæ & Officii verba in aliis ſuis opuſculis applicat. cap. 3. de 3. Tabernac. ait: *O quam ſuavis eſt Domine ſpiritus tuus, qui ut dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuaviſſimo de cœlo præſtito eſurientes animas reples bonis internis faſtidioſos divites dimittens inanes.* & Medit. 8. ait: *Collegit humiles & ſimplices, ac faſtidioſos divites dimiſit inanes.* & ſerm. 11. ad Novit. p. 2. ait: *O ſalutaris hoſtia, quæ cœli pandis oſtium.* Si itaque in Kempenſi datur habitus piè ſuffurandi ex Breviario, & quidem eandem Antiphonam, quæ contra ipſum poterit eſſe præſumptio, dum idem, quod ſibi pronum erat, in l. 3. cap. 13. de Imitatione præſtitit?

Argumentum 9. Author L. d. I. Proponit ſibi in exemplum Carthuſienſes & alios religioſos ordines, ergo ſcripſit ante ſæculum 15. quo hi ordines jam à primo fervore defecerant. ℞. Carthuſienſes floruiſſe adhuc ſæculo 15. eoſdemque in Conſtitutionibus Congregationis Windesheimenſis, cujus membum erat Thomas Kemp. omnibus in exemplum proponi: ſic enim Conſtit. 15. dicitur: *Obſervando proſtrationes, quarum uſum loca veſtra congruè recipere poſſunt à Carthuſienſibus, & Ciſtercienſibus.* & Conſtit. 23. *Securius videtur ſequi Carthuſienſes & Ciſtercienſes.* Quid igitur mirum, ſi membrum Congregationis in L. d. I. eoſdem ſibi quoque ſequendos proponat? quod attinet alios Ordines, eorum relaxationem Author L. d. I. ſatis deplorat l. 1. cap. 8. ubi ſic ait: *O quantus fervor omnium religioſorum in principio ſuæ ſanctæ inſtitutionis fuit: teſtantur adhuc veſtigia derelicta. Jam magnus putatur, ſi quis tranſgreſſor non fuerit, &c.* Deplorat etiam alterationum ſcholaſticarum ſtudium in cœnobia invectum his verbis l. 1. cap. 3. *O ſi tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inſerendas, ſicuti ad movendas quæſtiones; non fierent tanta mala & ſcandala, nec tanta diſſolutio in cœnobiis.* Hæc melius conveniunt ſæculo decimo quinto quàm initio ſæculi 13. quo exorti ſunt religioſi Ordines S. Dominici, & S. Franciſci, quove ſtudia in cœnobia quoad ſcholaſticas quæſtiones nondum ita viguerunt. Conveniunt etiam optimè cum genio Thomæ Kemp. in aliis quoque operibus perpetuo inſectantis ſcientias. Itaque ex hoc ipſo potius complectur ſumma illa ac omnimoda ſimilitudo, quæ, dum inter Kempenſem & Authorem L. d. I. intercedit, argumentum moraliter pro illo certum conſtituit.

Argumentum 10. In L. d. I. nunquam fit mentio Inſtitutionis feſti Corporis Chriſti, cum tamen de eo loquendi fuiſſet occaſio, ergo ſcriptus eſt ante medium ſæculi 13. ℞. Thomas Kemp. in aliis ſuis operibus & alii Aſcetæ in plurimis opuſculis de hac inſtitutione non loquuntur etiam hodierno adhuc die, licet occaſionem habuiſſent; idem ergo obſervaverit Author L. d. I. væ lectori, ſi Author L. d. I. omnia dixiſſet, quæ data occaſione de morte, inferno, Judicio Chriſto, &c. Potuiſſet dicere.

Argumentum 11. In Judicio Pariſienſi coram Archiepiſcopo & aliis viris doctis Anno 1671. à Benedictinis producti

ducti ſunt quatuor Codices M. SS. L. d. I. quorum unus Mellicenſis ſcriptus eſt 1421. alter Mellicenſis 1434. tertius Weingartenſis 1433. quartus Auguſtanus 1437. productum etiam eſt in eodem judicio ipſum authographum Thomæ Kemp. ſcriptum 1441. ergo clarum eſt, ante authographum Kempenſe jam editum eſſe librum de Imitatione, adeoque Thomam Kemp. tantùm fuiſſe exſcriptorem, non verò authorem. ℞. Non opus fuiſſe, ut Benedictini producerent Codices M. SS. authographo Antverpienſi illo antiquiores. Ipſimet cauſæ Kempiſianæ Patroni jam antea plures tales non ſolum produxerunt, ſed & in Patrocinium cauſæ ſuæ adhibuerunt. Defendimus conſtanter, Thomam Kemp. jam circa annum 1415. aut 1420. librum de Imitatione compoſuiſſe, quem tamen poſtea, ut erat ex profeſſione librarius, ſæpius deſcripſerat. Aliud authographum Thomæ Kemp. libri de Imitatione extat Lovanii ad S. Martinum; probandum fuiſſet, omnes illos Codices M. SS. etiam hoc Lavanienſi authographo, & quocunque alio Kempenſi librorum de Imitatione authographo fuiſſe antiquiores. Hic verò defecerunt; ſtetitque tota ad annum 1421. Benedictinorum induſtria; ex quo potius inferendum, poſt tantam in excutiendis Germaniæ, Galliæ, & Italiæ Bibliothecis induſtriam antiquiorem Anno 1421. Codicem L. d. I. reperiri non poſſe.

Argumentum 12. Controverſia ab Arbitris Pariſienſibus jam anno 1671. contra Kempenſem definita eſt. ℞. Mabillonium, qui pars magna Cauſæ fuerat, in ſuis Animadverſionibus teſtari, nihil ab iis arbitris definitum eſſe. Idem manifeſtè oſtendit Inſtrumentum deſuper erectum, quod nil aliud dicit, quam exhibitos eſſe Codices duodecim M.SS. eoſque incorruptos repertos eſſe. An verò ex his 12. Codicibus quidquam probari poſſet, nihil definitum eſt. Sed de hoc Arbitrorum Pariſienſium judicio pluribus agam part. 4.

Argumentum 13. In authographo Thomæ Kemp. Antverpienſi de anno 1441. occurrunt plura errata, & omiſſiones, & mutationes; ob quod Arbitri Pariſienſes 1671. judicarunt; illud magis referre exſcriptorem, quàm authorem. ℞. Nos ipſosmet conſtanter dixiſſe, authographum illud tantum referre exſcriptorem, quia certum eſt, illud authographum ſeu αὐτόγραφον deſcriptum eſſe ex Protographo, quod Thomas Kemp. circa annum 1420. compoſuerat. Cæterum feſtinatio ſcribendi, ſtudioſa licentia omittendi, & arrepta libertas aliqua omittendi potius oſtendit, Thomam Kemp. uſum eſſe jure paterno in partum ſuum, quod non uſurpaſſet in alienum. Quando deſcripſit Bibliam, egit majori ſollicitudine, non multum erravit, non omiſit, non mutavit; ſi Thomas Kemp. credidiſſet libellum de Imitatione eſſe alterius authoris opus, quo poſt S. ſcripturam vix aliud reperitur dignius, majori ſollicitudine in deſcribendo, & minori libertate in omittendo vel mutando uſus eſſet.

Argumentum 14. Thomas Kemp. authographo Antverpienſi ſubjecit ſuum librarii nomen; ſed hoc more in authographis aliorum ſuorum opuſculorum uſus non eſt. ℞. Id propterea

factum, quia certum eſt, quod hunc libellum ſæpius deſcripſerit. Argumentum rectius invertitur ſic. Thomas Kemp. authographo Lovanienſi non ſubjecit ſuum librarii nomen; ſed hoc more in authographis aliorum opuſculorum non ſuorum uſus non eſt; ſemper enim, quando deſcripſit alienos libros, ſuum nomen appoſuit more librariorum, ut patet ex Biblia M. S. Colonienſi. Itaque authographum Lovanienſe potius exhibet authorem, quàm deſcriptorem.

Argumentum 15. In Biblia, quam deſcripſit Thomas Kemp. & quæ nunc aſſervatur Coloniæ, legitur hæc ſubſcriptio: *Finitus & completus anno Domini* 1439. *per manus F. Thomæ Kempis in monte Agnetis.* In authographo Antwerpienſi legitur hæc ſubſcriptio: *Finitus & completus anno Domini* 1441. *per manus F. Thomæ Kempis in monte S. Agnetis prope Swollis.* Ergo ſicut prior ſubſcriptio oſtendit, Kempenſem non eſſe authorem Bibliæ, poſterior conſimile probat. ℞. Nos ipſos jam dudum monuiſſe, hanc ſubſcribendi formulam referre librarium, non tamen negare authorem. Erat Thomas Kemp. ex profeſſione librarius, victus monaſterii quærebatur ex deſcriptione librorum; quis reſtrinxit ei libertatem, non deſcribendi ac diſtrahendi ſua propria opuſcula? ſi reſtrinxit nemo, qua ergo ſubſcriptione uti debuit? authoris, vel librarii? ſi tibi viſum fuiſſet, ut utereris ſubſcriptione authoris, Thomæ noſtro certè ſuaſit humilitas, ut abſtrahendo ab authore uteretur ſubſcriptione librariis uſitata. putat Mabillonius, hac antverpienſi ſubſcriptione omnes ſeductos eſſe, qui ſæculo 15. agnoverunt Thomam Kemp. pro authore. Sed num ignorabat ſæculum 15. ſuam conſuetudinem, & librariorum omnium formulam? ſi tunc in toto mundo nullus extitit, qui ignorabat, hanc ſubſcriptionem eſſe conſuetam librariorum formulam, quis ita ſeduci potuit, ut ex hac ipſa formula colligeret authorem: profectò hoc dicere idem eſt, ac ſi diceremus, moderno tempore totum mundum ita ſeduci poſſe, ut in libro, cui nullum authoris nomen præfixum eſt, ſubſcriptum typographi aut Bibliopolæ nomen accipiat pro nomine authoris. Licet quidem nunc Bibliopolis ſua propria opuſcula edere; idem tunc licuit librariis, ſed mundus aliud certè fundamentum habuit, cur Thomam pro authore ſuſciperet, quàm illam antverpienſem ſubſcriptionis formulam.

Argumentum 16. Author L. d. I. videtur fateri, ſe fuiſſe monachum l. 3. cap. 56. ait: Vita boni monachi Crux eſt. ℞. Thomam Kemp. in aliis ſuis indubitatis opuſculis prorſus ſimiles terminos habere; ſicut ergo in his non exuit Canonicum Regularem, ita nec in illo. opuſc. 11. ait: *Monache ad quid veniſti; cur Cappam* [eſt proprius habitus Canonicorum] *induiſti?* Serm. 4. p. 2. *O frater monache, claude oſtium oris tui.* Alloquitur hic ſuos Novitios. Ib. p. 3. *O Religioſe monache, & ſectator arctioris vitæ, noli ab aſſumpta cruce recedere.* Ib. p. 2. *O dilecti fratres, onus collo monachi impoſitum eſt.* Serm. 1. p. 1. *Cœnobium monachorum eſt ſicut ſalſum mare.* Serm. 9. Religioſus *Deo monachus &c.* quinimo inſcripſit integrum opuſculum hoc titulo: *Enchiridion monachorum*; & aliud: *Vita boni monachi.* Opuſc. 12. etiam ipſa verba eadem habet: *Vita boni monachi*

crux

Digitized by Google

crux eſt, ſed crux paradiſi. Iterum proin ex hoc argumento colligitur ſumma ſimilitudo Thomæ Kemp. & authoris L. d. I.

Argumentum 17. Author L. d. I. dicit: *Suſcepi crucem, portabo eam uſque ad mortem.* Atqui crucem ferre magis convenit monacho quàm Canonico. ℞. Thomas Kemp. in aliis ſuis operibus centies agit de ferenda cruce. Serm. 1. ad Novit. p. 3. inſcribitur. *De Cruce quotidie tollenda in religione.* Ibidē dicit: *Noli ab aſſumpta cruce in Ordine recedere, ſed porta crucem uſque ad mortem.* Opuſc. ult. *Vita monachi Crux eſt.* Epiſt. 3. *aſcende arborem crucis; via crucis, via noſtra. Debet vita Chriſtiani crux eſſe, multo magis omnium religioſorum.* Cur itaque Thomæ Kemp. non conveniat portare crucem? immo verò convenit, & quidem denuò ſumma cum authore L. d. I. ſimilitudine.

Argumentum 18. Author L. d. I. habet varios terminos Italicos, v.g. *Regratiari, penſare, querulоſus, paſſionatus, indiſciplinatus, baſſari, groſſus, contrariare, ſentimenta, importare, gyrare, fontaliter, conſcientioſus.* Ergo author eſt Italus. ℞. Thomas Kemp. habet hos omnes terminos in aliis ſuis opuſculis ſæpiſſime; itaque non probant authorem Italum, ſed potius probant ſummam illius authoris ſimilitudinem cum Thoma Kemp. & quidem tantam, quanta non intercedit inter authores diverſos. Habet autem Thomas Kemp. terminum *regratiari* in aliis ſuis operibus duodecies. *Penſare* plus quam quadrageſies. *querulоſus,* quater. *paſſionatus,* ter. *indiſciplinatus* ter. *baſſari* & *baſſus* quinquies. *Groſſus* ter. & ſic de aliis vide part. 5. §. 2. ubi ducam parallelum inter librum d. I. & alia Thomæ Kemp. opuſcula.

Argumentum 19. Author L. d. I. nunquam in exemplum adducit Clericos Regulares, prout tamen ſolet Thomas Kemp. in aliis ſuis opuſculis. ℞. Thomas Kemp. in multis ſuis aliis opuſculis nec verbum habet de clericis; cur ergo diverſus ſit à ſeipſo, ſi idem ageret in L. d. I. de Clericis nihil habet in his opuſculis. 1. de diſciplina. 2. de diſpenſatore. 3. de ſolitudine. 4. de ſilentio. 5. de 3. tabernaculis. 6. in Hortulo. 7. in Valle. 8. in Enchiridio. 9. in vita boni monachi. 10. in Manuali. 11. in hoſpitali. 12. in ſoliloquio. Sed & hoc falſum eſt, librum de Imitatione nunquam reſpicere ad ſtatum Ordinis ſui clericorum regularium. Reſpicit ad hunc ſtatum 1. l. 1. cap. 17. *Habitus & tonſura modicum conferunt.* Tonſura communius ſignificat tonſuram clericalem. 2. l. 1. cap. 3. *dic mihi, ubi ſunt omnes illi Magiſtri, & Domini, quos bene noviſti, dum adhuc viverent, & in ſtudiis florerent, jam prabendas eorum alii poſſident.* Tales Magiſtri enim & præbendæ conſtituebantur in monaſteriis Canonicorum Regularium vi conſtitutionis Benedicti XII. quæ §. 22. ſic habet: *Magiſtri* ad docendos Canonicos deputentur, præbenda illis conſtituitur 30. aureorum Turonenſium. 3. l. 1. cap. 5. *Habebo libros ſanctos pro ſpeculo vitæ.* Lectio autem ſcripturæ ſpecialiter commendatur clericis in Conciliis. & Windesheimenſibus in eorum directionibus. 4. l. 4. cap. 5. *Ecce ſacerdos factus es, & ad celebrandum conſecratus, vide ut devotè Deo ſacrificium offeras.* 5. l. 3. cap. 5.

Digitized by Google

Licet omni die non ſim aptus ad celebrandum &c. 6. Sæpius reſpicit ad exempla *devotorum*, per quos tunc antonomaſticè intelligebantur Windesheimenſes Clerici. L. 1. C. 18. *Multa ſæpe vidi exempla devotorum*. l. 3. cap. 25. *confiteor, non decet me inter devotos tuos commorari*. Thomas Kemp. per hos devotos ipſemet intelligit Windesheimenſes ſuos. In vita enim Gerardi c. 15. ait: ſurrexerunt multæ Congregationes devotorum fratrum; ſiquidem primò ad regiones Hollandiæ, Geldriæ, Brabantiæ de hinc Flandriæ, Friſiæ, Weſtphaliæ, Saxoniæ Ordo Regularis, & devotorum conventus emanavit. Idem in vita Florentii C. 27. in Swollis fuit Gerardus devotorum Clericorum Rector. C. 14. inter omnes devotos devotiſſimus Florentius. Idem in vita Arnoldi. C. 14. præſentavit ſe Florentio ad habendum hoſpitium in domibus devotorum Clericorum. In vita Joannnis C. 3. libenter audiebatur à devotis, ſed ſæculares ſuſurrab ant contra eum. Ex hoc Itaque falſum eſt, in libro d. I. nihil contineri, quo author reſpexerit ad ſtatum clericalem proprium Canonicis Wendesheimenſibus, quin immo ex hoc ipſo iterum potius fit argumentum pro Thoma Kemp. cujus ſtatui ſoli convenit tam familiare habere nomen *devotorum*, quod tunc antonomaſticè conveniebat Windesheimenſibus, ut innumeris exemplis oſtendi poſſet, & latius probavi Inform. p. 3. argum. 19.

Argumentum 20. Author L. d. I. l. 1. cap. 17. ait: non eſt parvum in monaſteriis vel in congregatione habitare. l. 1. cap. 20. dicit, non eſſe ſecuritatem, ſive videaris bonus cœnobita, aut devotus eremita. l. 1. cap. 3. deplorat diſſolutionem in cœnobiis. l. 1. cap. 20. commendat cuſtodiam cellæ. Sed hæc magis conveniunt monacho reſpicienti ad Regulam S. Benedicti, quàm Canonico. ℞. Hæc omnia apertè conveniṛe etiam Canonicis ut cuivis manifeſtum; & ipſe Thomas Kemp. has eaſdem ſententias, eadem verba, & eundem ſenſum habet in aliis operibus, ut monſtravi Inform. p. 3. arg. 20.

Argumentum 21. In Codicis Cavenſis MS. initiali littera cernitur depictus monachus niger cum Cruce; atqui tales imagines in littera initiali denotant authorem libri; ergo author eſt monachus niger. Valſechus, qui in ſuo Gerſenne Vindicato à folio 16. uſque ad folium 38. urget, adducit 15. Codices M. SS. à ſe viſos, qui in littera initiali continebant imaginem authoris. ℞. In talibus initialibus litteris frequenter quidem depictum fuiſſe authorem libri, ſed longè frequentius fuiſſe depictum vel objectum libri de quo agitur v. g. ſanctum, cujus vita deſcribitur; vel ſcriptorem ac librarium, vel Patronum ſcribentis, vel alluſionem ad materiam libri, vel mille alias phantaſias pro ornamento libri. Tales imagines idem antiquitus fuerunt, quod nunc ſunt iconiſmi libris præfixi, aut etiam litteris initialibus inſerti. Luſtravi in variis Bibliothecis plura millia Manuſcriptorum; incidi in multas tales imagines inſertas initialibus litteris, paucas reperi, in quibus deſignatur author; longe plures, ubi longe aliud repræſentatur. Reperi in Tomo. 2. *Itineris litterarii* P. Martenne Benedictini 1724. editi, quod ipſemet in Abbatia Waſtenſi repererit Codicem

M. S.

MS. in quo continentur Expoſitiones S. Auguſtini in Pſalmos, deſcriptæ à Radulpho monacho; ab initio cernitur depicta imago Radulphi, qui ſcripſit librum. In noſtra Bibliotheca habemus vitam S. Udalrici ſcriptam ſæculo 12. in littera initiali depictus eſt Canonicus in Rochetto; plura talia exempla adduxi Inform. p. 3. arg. 21. ſed quid pluribus opus? qui dubitat, inſpiciat litteras initiales Breviarii, reperiet nempe tot authores, quot ibi depinguntur ſancti. Itaque, ſi omnis præſumptio ducitur à communiter contingentibus, & imagines litterarum initialium communius authorem non deſignant, illa Cavenſis imago nullam pariet præſumptionem pro authore Benedictino.

PARS III.

Argumenta pro Joanne Gerſen adduci ſolita expenduntur.

Argumentum I. Bellarminus de ſcript. Eccleſ. dicit; valde probabile eſſe, authorem L. d. I. eſſe Joannem Gerſen. R. Bellarminus revocavit ſuam ſententiam in editione 1613. & ante mortem; ob quod etiam in editione 1622. ea revocatio appreſſa eſt.

Argumentum 2. Julius Nigronus S. J. agnoſcit Gerſenem, 1617. R Et hic anno 1621. in Tr. de cura minimorum revocavit ſuam ſententiam.

Argumentum 3. Roſignolius S. J. fatetur, Joannem de Geſſen eſſe authorem. R. Roſignolium id credere ex hac ratione, quia putavit Codicem Aronenſem ex vetuſta Benedictinorum Bibliotheca protractum eſſe. Id verò ſuppoſitum falſum eſſe, jam conſtat ex teſtimonio Maioli S. J. qui teſtatur, ſe eum Codicem ex domo Paterna anno 1579. Aronam detuliſſe.

Argumentum 4. Poſſevinus ſequitur Roſignolium. R. Id falſum eſſe, expreſsè enim dicit: *Nos ſequimur communiorem ſententiam, eoſdem libros tribuimus Thomæ de Kempis.*

Argumentum 5. Beſoldus ſtat pro Gerſene. R. In ultimis ſuis operibus nempe in *Synopſi Politica* 1637. ſtat pro Thoma.

Argumentum 6. Anno 1687. Concilium Eruditorum Pariſiis judicavit, *Codicem Aronenſem ab annis ſaltem 300. exaratum eſſe*, adeoque ante annum 1387. Itaque non potuit ſcribi à Thoma Kempenſi nato 1379. ſed à Joanne Gerſen Abbate, cujus nomen ille Codex præfert. Concilium illud eruditorum obſignarunt unde viginti, videlicet, Faure, de Saint Beuve, Couſin, Elies Dupin &c. Ita Thullierus Hiſt. n. 84. R. Concilium illud Eruditorum non judicaſſe, Codicem Aronenſem ante annum 1387. ſcriptum eſſe; & ſi hoc judicaſſet, certò erraſſet, utrumque demonſtro. Primum ſic oſtendo, quia Elias du Pin, qui in ſua Bibliotheca Eccleſiaſtica fuſiſſima diſſertatione deſcribit hanc Controverſiam, ibidemque fatetur, ſe præſentem fuiſſe illi Pariſienſi Eruditorum Concilio, immo, qui juxta Thullierum Concilio ſubſcripſit, in eadem diſſertatione ultimò concludit, librum de Imitatione ſcriptum eſſe à Joanne Gerſon Cancellario Pariſienſi ad initium ſæculi 15. Cùm ergo Dupinus Gerſonem natum 1363. cenſeat authorem, quomodo judicare potuit, Codicem Aronenſem

nenſem ſcriptum eſſe, ante annum 1387. aut 1371. ut ſcribit Thuillierus dein Dupinus in diſſertatione illa, poſtquam retulit acta illius Eruditorum conventus, concludit his verbis: *Qualitas Abbatis S. Stephani Vercellenſis Ordinis S. Benedicti, quæ tribuitur prætenſo Joanni Gerſen, non innititur ullo fundamento, aut ullo teſtimonio fide digno.* Quomodo ergo favet Gerſeni illud judicium, cui ſubſcripſit Dupinus? denique Dupinus in ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica, quæ eſt inter ultima ejus opera, Tomo 4. agens de ſcriptoribus ſæculi 15. dicit: *Ultimatò conſideratis omnibus librum de Imitatione relinquendum & adſcribendum eſſe Thomæ Kempenſi.* Manifeſtum itaque eſt, verba illa, *à trecentis annis*, quæ deſumpta ſunt ex ipſo Dupino, non habere ſenſum excluſivum, ita ut ſenſus ſit, ante trecentos annos Codicem Aronenſem ſcriptum eſſe; ſed eadem habere ſenſum incluſivum, ut ſenſus ſit, jam tertium centenarium ſeu ſæculum agi, ex quo ille Codex ſcriptus eſt. Sic dicimus; *Tertio abhinc anno, octavo abhinc die*, includendo illum annum, vel diem, unde numerandi ſumimus initium, idem ſenſus eſt, dum dicimus aliquid factum eſſe ante triduum, octiduum, triennium &c. Sic etiam Chryſoſtomus tom. 6. homil. 26. dicit, ex eo, quod vixit D. Paulus, jam elapſos eſſe quingentos annos; & alibi dicit; Jeroſolymam jam ante quingentos annos ſubverſam eſſe; cum tamen Chryſoſtomus mortuus fuerit anno 410. & S. Hyeronimus Epiſt. 29. ſcribens anno 406. citat Irenæum his verbis: *Hoc ille ſcripſit ante annos circiter trecentos.* Certum eſt Irenæum illud ſcripſiſſe anno 176. itaque primum elapſi erant anni 230. Hi tamen Hieronymo ſunt anni *circiter trecenti.* Si itaque Dupinus & Concilium eruditorum Pariſienſe dicunt, Codicem Aronenſem *à trecentis annis* ſcriptum eſſe, eodem modo intellige; Subtrahe ab anno 1687. annos 230. & reperies, eum ex mente illorum virorum circa annum 1457. ſcriptum eſſe. Quod ipſemet ſine ullo ſcrupulo conceſſerim. Reſtat jam probandum alterum, quod nempe viri illi in ſuo genere eruditi, ſi Codicem Aronenſem Sæculo 15. judicaſſent antiquiorem, certò erraſſent. Unde id ſcio? ex novo Generali eruditorum Concilio celebrato Mediolani anno proximè præterito 1726. Examinarunt enim de novo in Italia Codicem hunc Aronenſem viri in re antiquaria peritiſſimi, inter quos etiam Illuſtriſſimi Comites Mediolanenſes *Antonius Simonetta*, & *de Sylva*, de quorum admiranda in diſcutiendis antiquis Manuſcriptis induſtria conſtat erudito orbi ex editione noviſſima ſcriptorum Italiæ: ejuſdem Aronenſis Codicis formam ſcripturæ, quæ extat in Mabillonio *de Re diplomatica*, examinarunt de novo viri in Germania in Manuſcriptis verſatiſſimi; judicarunt omnes, hanc ſcripturam ſæculo 15. non eſſe antiquiorem. Rei ſeriem ex litteris viri cujuſdam in primaria dignitate conſtituti Anno 1726. 17. Julii ad Amicum ſuum in Germaniam miſſis, quarum authographum aſſervo, his verbis accipe. Sic habent: *Curavi, ut Arona deferretur exemplar controverſum* [Codicis Aronenſis] *illudque ſubjici Eruditorum oculis, quas in hac urbe noſtra celebriores novimus. En! autem*

illorum

illorum judicium in annexo folio fideliter expoſitum. Unanimi ſcilicet conſenſu poſt diligens examen pronuntiant, exemplar præfatum ante annum 1400. minimè fuiſſe conſcriptum. In eadem ferme ſententia ſe profitetur P. Joannes Baptiſta de Muſca in Collegio Braydenſi Bibliotheca Præfectus; eique libenter ſubſcripturum intelligo Patrem Harthzheim, qui fertur exemplar idem non ſemel nec perfunctoriè inſpexiſſe, dum tertium probationis annum in Aronenſi domo perageret. Me commendo. Mediolani. 17. Julii. 1726.

Annexum folium.

Q*Uod attinet ad Aronenſis Codicis vetuſtatem, ſi ſpectes tum ipſiſſimam characteris formam, tum interpoſitas paſſim compendiarias contractiones verborum, non videtur ante annum 1400. fuiſſe deſcriptus. Ita mecum Eruditiſſimi quique Nobiles viri ſtatuendum eſſe cenſuerunt; nominatim in tota hac rerum tractatione peritiſſimi Urbis noſtræ Equites, Comes Antonius Simonetta, & Comes Sylva, poſtquam Manuſcriptum ipſum diligentiſſimè, quæ fuit illorum humanitas, perſpexiſſent.* Hucuſque præfatæ litteræ. En! ſic judicant viri in Italia Eruditiſſimi, judicant poſt diligens examen, judicant illi, qui, ut apparet ex editione Scriptorum Italiæ, excuſſerunt innumeros M. SS. Codices, denique judicant de antiquitate Codicis Itali, & characteris Itali. Concilium verò Pariſienſe & totum examen abſolutum eſt intra tres horas, ut ſcribit ipſemet Dupinus; conſtitit ex viris, qui nullum unquam ſuæ in Manuſcriptis peritiæ ediderunt exemplum; judicarunt Galli de charactere Italico; judicarunt de Codice, in quo creberrima puncta aut certè contractiores virgulæ ſupra litteram 1. manifeſtè produnt ſæculum 15. Itaque, ſi judicarunt antiquiorem ſæculo 15. libertimè Judicium Paridis puta.

Argumentum 7. In Codice Padolironenſi extat hæc inſcriptio: *Incipit liber Joannis Gerſen primus de contemptu mundi.* Atqui hic Codex a Pariſienſibus *1671.* judicatus eſt incorruptus. R. In hoc Codice, uti & in Aronenſi, per Joannem Gerſen intelligi Joannem Gerſon Cancellarium Pariſienſem. Unde id conſtat? ex eo conſtat, quia in hoc ipſo Padolironenſi Codice, & in alio adhuc *Joanni Gerſen* adſcribitur atque additur prædicatum *Cancellarii Pariſienſis.* Valſechus in ſuo Gerſene vindicato l. 1. fol. 31. & 51. fatetur, in ſuo Monaſterio della Badia reperiri Manuſcriptum in quarto ſcriptum anno *1466.* membranaceum, cum hac inſcriptione: *Incipit libellus devotus & utilis compoſitus à D. Joanne Gerſen Cancellario Pariſienſi, de Imitatione Chriſti.* Et Mabillonius in ſuis *Animadverſionibus* fatetur, in hoc ipſo Padolironenſi Codice contineri Epitaphium Joannis Gerſonis Cancellarii Pariſienſis, in quo loco *Gerſonis* nomen *Gerſenis* ſcriptum eſt. Taxat quidem Mabillonius librarium, quod huic Gerſeni addiderit ex ſupina ignorantia prædicatum *Conſolarius*, dum ſcribere voluit Cancellarius. Verùm Mabillonius non librarii, ſed ſuammet propriam in hac re prodit ignorantiam, dum ignorat, in antiquis editionibus operum Gerſonis Cancellarii eum ubique habere titulum Doctoris *Conſolatorii*, quod ille librarius exprimere

C

mere voluit, dum uſus compendio per abbreviationem ſcripſit, *Conſolarius.* Clarum itaque ac demonſtratum eſt, in duobus Codicibus per Joannem Gerſen intellectum eſſe ſæculo *15.* in Italia *Joannem Gerſon Cancellarium Pariſienſem Doctorem Conſolatorium.* Ac proin nullum prorſus ex Codicibus Italicis habetur fundamentum pro neſcio quo Joanne Gerſen Benedictino, qui unnquam in rerum natura extitit.

Argumentum 8. Mabillonius detexit duos alios Codices, videlicet Parmenſem, ubi ſic legitur: *Explicit liber quartus S. Joannis Gerſem de Sacramento altaris.* Et Bobienſem, ubi ſic legitur: *Incipit liber Joannis Gerſem.* R. Sicut prius, per Joannem *Gerſen* Joannem *Gerſon* in Italia intellectum eſſe, ut demonſtratum eſt; Codices autem hi quatuor, nempe *Aronenſis, Padolironenſis, Parmenſis,* & *Bobienſis* ſunt ſcripti in Italia. Cùm itaque præter hos quatuor Codices nullus alius à Benedictinis repertus ſit, qui habeat nomen *Joannis Gerſen,* jam cuilibet manifeſtum erit, in omnibus Codicibus hucuſque productis (ſunt autem omnes quatuor Itali) per nomen *Gerſenis* intelligi *Gerſonem* Cancellarium.

Si dicas: In Codice Aronenſi *Joanni Gerſen* addi prædicatum *Abbatis.* R. Quis ſcit, Joannem Gerſon ante ſuum exilium non fuiſſe Abbatem titularem, ut ſunt in Gallia & Italia plurimi? dein conſtat aliquos, inter quos etiam Poſſevinus, confudiſſe inter ſe duos fratres, Joannem Gerſon Monaſterii Cœleſtinorum Priorem ſeu Abbatem Lugduni, & Joannem Gerſon Cancellarium. Potuit Poſſevinus vir Eruditiſſimus Joanni Gerſon Abbati per errorem tribuere prædicatum ſui fratris, nempe Cancellarii; potuit etiam librarius Joanni Gerſon Cancellario per ſimilem errorem tribuere dignitatem ſui fratris, nempe Abbatis, maximè cum ambo fratres habuerint nomen *Joannis.* Sic & noſtris temporibus contigit, à multis confuſos, confuſos eſſe inter ſe duos *Claudios Fleyry*, quorum unus Cardinalis nunc agit miniſtrum regni Galliæ. Vidi libellum impreſſum, nempe *Catechiſmum* adſcriptum Cardinali, cum tamen illud opuſculum ſit partus alterius *Claudii Fleyry.* Veroſimile ne eſſe poterit, errare centum Codices M. SS. & teſtes coævos Thomæ Kempenſi, ne dicere cogamur, erraſſe unum librarium in titulo Gerſonis, dum tamen errandi jam demonſtrata eſt occaſio, & in Poſſevino exemplum? juxta meas certè Leges Criticas talis probabilitas quæ ſe habet ad probabilitatem oppoſitam ut $\frac{1}{100}$ ad $\frac{100}{1}$ eſt nulla.

Argumentum 9. In plurimis Codicibus liber d. I. tribuitur Joanni Gerſon Cancellario; nec hujus erroris poteſt alia reddi ratio, niſi quia author eſt Gerſon, cujus nomen per errorem mutari facile potuit in nomen Gerſenis. ℞. Quod nomen Gerſonis in Italia transfiguratum ſit in nomen Gerſenis, ſupra demonſtratum eſt; quod verò aliquis per Gerſonem Gerſenem intellexerit, fingitur, quia aſſeritur ſine exemplo. Occaſio autem, cur Gerſoni liber d. I. tributus fuerit, erat hæc, quia prima exemplaria libri d. I. ſcripta intra annum 1420. & 1450. fere omnia erant anonyma; ego certè talia anonyma eo tempore ſcripta in variis Bibliothecis

thecis ad minimum triginta aut quadraginta reperi. Itaque neceſſariò conjecturæ locus relinquebatur, quis eſſet libri Author. Plurimi, qui de Thoma Kempenſi nihil audierant, adſcripſerunt hunc librum Bernardo, alii & plures Gerſoni, quia omnes Bibliothecæ tunc temporis impletæ erant recenter opuſculis Gerſonis Aſceticis. Enumeravi Inf. p. 5. arg. 9. viginti novem talia Gerſonis opuſcula, quorum aliqua titulum habent, & materiam tractant libro d. I. ſatis congruentem. Dabatur igitur erroris occaſio propinqua, pronum erat errare; videturne tibi ſapienter actum, negare teſtimonia centum teſtium coævorum pro Thoma Kemp. nulla laborantium ſuſpicione falſi, & habentium adminiculantes præſumptiones moraliter certas, ne in caſu, quo neceſſe eſt inter duas Partes unam erraſſe, dicatur erraſſe illa, in qua dabatur major errandi proclivitas?

PARS IV.

Argumenta contra Joannem Gerſen expenduntur.

Argumentum 1. Liber de Imitatione ſcatet Idiotiſmis germanicis; ergo author fuit germanus; quia non poteſt produci ullus author Italus, aut Galli, in quo reperiantur hi termini. Inter plurimos affero paucos. 1. Si ſcires totam Bibliam *exterius.* Auſwendig. 2. De ſeipſo nihil *tenere.* Nichts halten. 3. Legere libros altos. Hohe Bücher. 4. Leviter indignatur. Leicht zornig. Leviter murmurat. Cuncta poſſemus facere cum levitate. 5. Bonum eſt habere aliquas *gravitates.* 6. Oportet teipſum frangere Kopfbrechen. 7. *Teneas* te tanquam exulem. 8. Ah! teporis & negligentiæ! O der Lauigkeit. In genitivo. 9. *fortiter* proponens. 10. Tepeſcimus *tam mane* gar zu frühe. 11. Valde cito *tecum erit factum* 12. Si rectè tibi eſſet. Wans dir recht wäre. 13. In moriendo totum *jacet.* An ſterben ligt alles. 14. Non eſt remedium niſi ut *te patiaris.* Das du dich gedüldeſt. 15. Quare tam parva tibi *ad cor tranſeunt.* Zu Hertzen gehen. 16. *Nihil* dignus ſum. Ich bin nichts werth. Heſerus integrum Lexicon talium Idiotiſmorum germanicorum ex l. d. I. edidit.

Argumentum 2. Joanni Gerſen conjunguntur eæ circumſtantiæ ſtatus, locorum, & temporum, quæ ſunt manifeſtè falſæ; ergo & ipſe eſt figmentum, quod ne quidem unquam in rerum natura extitit. 1. dicitur fuiſſe Magiſter S. Antonii de Padua, ſed hoc evidenter falſum, evincitur ex innumeris teſtimoniis, quibus oſtenditur eum Magiſtrum fuiſſe Thomam Vercellenſem. 2. dicitur eſſe natus de Canabaco, cum tamen hic locus in toto mundo nullibi exiſtat. Dicunt quidem Benedictini per Canabacum intelligi oppidum dictum Cavaglia prope Vercellas. Sed hoc certò falſum eſt. Scripſi propterea Vercellas ad Amicum in dignitate conſtitutum, reſponſum eſt; neminem unquam ſomniaſſe, per Cavagliam intelligi Canabacum reſponſoriæ 1726. 13. Junii datæ ſunt hæ: *De Canabaco falsò interpretari, de Cavaglia pro certo habeo. Ecce, argumenta. Legimus in Archivio hujus urbis* [Vercellenſis] *membranas omnes, cha-*

Digitized by Google

charactere Gotico & latino ſermone deſcriptas illo ipſo ſæculo, quin illis annis, quibus vixiſſe dicitur Joannes Gerſen, agentes de Cavaglia: nulla Canabacum nominat. Exſcripta circa initium ſæculi 13. habent Cavagliaga, Cavangliaga, Cavaglia. Quæ verò circa medium ejuſdem ſæculi, & infra; omnes habent Caballiaca; quod nomen adhuc in uſu eſt in latino ſermone. Secundò, parochus ejus loci, qui cæterùm magno emeret aſſertam eam ſuæ patriæ laudem, quod protulerit authorem præclariſſimi operis fatetur, ſe nuſquam reperiſſe Canabacum dici pro Cavaglia. me commendo. Vercellis. Die 13. Junii 1726. Cæterum, quod *per Joannem de Canabaco*, qui ſcriptus legitur in capite Codicis M. S. Allatiani poſſit intelligi Joannes de Rorbach poſſeſſor libri, monſtravi, Inſ. p.4. arg.3. ipſemet in mea Bibliotheca habeo librum, in cujus titulo ſuperiùs ſcriptum eſt nomen *Joannis de Rorbach*, cui donatus fuerat ille liber, vidi etiam in Bibliotheca Cathedrali Auguſtæ Bibliam M. S. in cujus initio ſcriptum erat nomen poſſeſſoris hoc modo: *Emiconis Epiſcopi.* Nuper etiam incidi in imaginem Arnoldi de Kirchenbach; ſcriptum eſt: *Arnoldus de Kirchenbaco.* tales terminationes derivatæ à Germano vocabulo *bach* utique produnt originem Germanam. 3. exprimitur nomen Joannis Gerſen hoc modo: *Joannes Gerſen de Canabaco.* Sicque ei affinguntur duo cognomina, quod erat prorſus inauditum ſæculo 13. & 14. 4. Dicitur Joannes Gerſen vixiſſe tempore S. Franciſci & S. Dominici, ſed hoc falſum eſſe, conſtat ex eo, quia author libri de Imit. l. 1. cap. 18. dicit: *O quantus fervor omnium Religioſorum in principio ſuæ ſanctæ inſtitutionis fuit; Sed jam &c.* hæc querela de relaxatione primi fervoris non habuiſſet locum eo tempore, quo primus fervor in Ordine S. Franciſci & S. Dominici viguit. citat etiam verba S. Franciſci annotata à S. Bonaventura; vixit proin poſt S. Bonaventuram. 5. dicitur Joannes Gerſen vixiſſe in monaſterio S. Stephani Vercellis ad initium ſæculi 13. ubi etiam dicitur fuiſſe Abbas. Sed hoc iterum convincitur falſitatis. En! reteximus nomina omnium Religioſorum, qui ad initium ſæculi 13. fuerunt in eo monaſterio; nullus inter omnes gerit nomen Joannis, multò minus Gerſenis. Teſtes iterum habeo litteras Vercellis anno 1726. ſcriptas, ſupra citatas, quæ ſic habent: *Evolvi diligentiſſimè in Archivio hujus Civitatis* [Vercellenſis] *membranas omnes ſpectantes ad ſæculum 13. aliqua ſunt ibi, quæ ſpectant ad dictam Abbatiam* [S. Stephani] *Abbatis nomen nullum legitur, præter Robaldi in quadam membrana in qua occaſione cujuſdam contractûs initi ab eodem Abbate cum Urbis Prætore ipſius nomen apponitur, & enumerantur præterea ut præſentes omnes fratres, qui tunc in eo monaſterio alebantur. Exarata eſt membrana iſta anno 1206. die 16. Decembris; & obſervo, quod inter fratres, qui recenſentur, nullus omnino Joannes legitur.* Vercellis. 13. Junii. 1726. ut ſupra.

6. Dicitur Joannes Gerſen fuiſſe Abbas in monaſterio S. Stephani Vercellis circa annum 1220. ſed nec hoc verum eſſe poteſt; quia eo tempore jam fuerunt Abbates Commendatitii in præfato monaſterio. Anno 1206. & 1214. Abbas in eo monaſterio fuit Robaldus, ut proximè vidimus. Sed is ipſe jam fuit

Abbas

Abbas commendatitius, ut conſtat ex Catalogo Abbatum præfati monaſterii. Hunc Catalogum D.Franciſcus Auguſtinus ab Ecleria Epiſcopus Salutienſis in ſua Chronologia Hiſtorica Cardinalium, Epiſcoporum, & Abbatum Pedemontanæ regionis edita 1645. C. 34. ſic ponit: 1. Hugo 1172. 2. Joannes Scotus Doctor egregius. 12---. 3. Robaldus, qui etiam fuit Canonicus S. Euſebii 1214. 4. Guilelmus Advocatus ex Dominis Queregne 1340. 5. Simon de Bondonis Nobilis Vercellenſis 1351. 6. Guilielmus de Bondonis Simonis nepos 1368. &c. &c. Ex quo plane apparet jam ab anno 1207. uſque ad annum 1553. fuiſſe in monaſterio S. Stephani Abbates commendatitios. Cum itaque Joannes Gerſen non potuerit vivere ante ea tempora eò quod citet *humilem S. Franciſcum*, relinquitur, eum Abbatem Regularem inter Robaldum & Guilielmum intruſum authoritate Cajetani eſſe fictitium. Sed nec fingi poteſt Joannem Gerſen ad initium ſæculi 15. rexiſſe Abbatiam S. Stephani, quia eo tempore iterum erant Abbates commendatitii in eo monaſterio. Nam poſt Guilielmum de Bordonis ponitur. 7. Benedictus de Bulgaris Nobilis Vercellenſis 1406. 8. Percival de Lucingio 1460. 9. Joannes de Compeſio Archiepiſcopus Tarentaſienſis &c.

Argumentum 3. Liber de Imitatione ſcriptus eſt ad initium ſæculi 15. quo nullus extitit Joannes Gerſen Abbas Vercellenſis ad S. Stephanum Benedictinus, ergo non habet eum authorem. Quod eo tempore nullus talis Abbas extiterit, oſtenſum eſt arg. 2. prius ſic oſtenditur: ante initium ſæculi 15. nulla exiſtit in ullo ſcriptore hujus divini libri mentio, etiamſi de rebus Aſceticis & de Aſcetis aliis ſcripſerint plurimi. 2. nullum illius defacto extat exemplar M.S. in tota Europa ſæculo 15. antiquius, licet aliorum Aſcetarum illorum temporum defacto plurima extent exemplaria. 3. nulla in aſcetis ad initium ſæculi 15. & antecedentium extant tacita veſtigia, quod aliquando hunc librum legerint, quod ex illo applicent, quod ad illum alludant, vel quomodocunque reſpiciant. 4. ſcriptores ſæculi 15. omnes, qui agunt de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, eum referunt ad initium ſæculi 15. Trithemius ad annum 1410. Bergomenſis ad annum 1406. ergo nec habuerunt famam, nec Codicem M. S. nec ullum aliud indicium majoris antiquitatis. 5. Librarii ſæculi 15. ferè omnes tribuerunt hunc librum aut Gerſoni, aut Thomæ Kempenſi, qui ambo vixerunt ſæculo 15. atqui hoc fieri non potuit, ſi in tota Europa extitiſſet Manuſcriptum, aut fama, aut ullum aliud indicium majoris antiquitatis; quomodo enim totus orbis auſus eſſet librum adſcribere authori, qui adhuc erat in vivis, aut recenter mortuus, ſi liber ille jam ſcriptus fuiſſet ante ducentos annos, nempe circa annum 1220? 6. Exemplaria antiquiſſima, quæ extant, ſcripta ſunt ab anno 1420. uſque ad 1450. eaque fere omnia ſunt anonyma. Quomodo potuit librarios omnes latere nomen authoris, ſi jam ducentis annis integris habuiſſent tempus inquirendi in nomen authoris. 7. Exemplaria antiquiſſima ſcripta ab anno 1420. uſque 1450. pleraque ſunt defectuoſa, eo quod vel contineant primum librum, vel tres priores,

Digitized by Google

vel ſecundum & tertium; vel tantum quartum quæ hujus diſmembrationis cauſa, ſi opus integrum jam ante ducentos annos editum erat? 8. in exemplaribus ſæculi 15. ingens apparet diverſitas; variant quoad ordinem librorum; dum alii ponunt quartum librum, quem nos ponimus tertium; aut tertium, quem nos ſecundum. Variant quoad ordinem Capitulorum, maxime in quarto libro. Variant in numero Capitulorum; ſic enim noſter Codex Pollinganus l. 4. habet C. 22. variant in Inſcriptione ac titulo totius operis, dum alii intitulant de Contemptu mundi; alii de Imitatione Chriſti, &c. variant etiam in titulis Capitulorum. Unde tanta diverſitas, ſi jam antea liber per ducentos annos conſuetudine continua ad uniformem numerum detritus eſt? 9. Hic liber, quamprimùm ſæculo 15. cognoſci cœpit, fuit in omnibus monaſteriis deſcriptus, fuit omnium ore laudatus, fuit comendatus; cur non idem prioribus duobus ſæculis idem contigit, ſi extitit? quomodo tamdiu potuit latere lux ſub modio? quomodo non ipſe ſpiritus, qui dictaverat, etiam ut promulgaretur, effecit? 10. Thomas Kempenſis, qui ſæpius hunc librum deſcripſit, cui nunquam hunc librum citat in alis ſuis opuſculis? cur non prodit ſuis confratribus, unde librum acceperit? cur relinquit liberam ſe vivo circa ſe errandi licentiam, ſi ſcivit librum eſſe antiquiorem? habuiſſet in ſuis aliis opuſculis laudandi hunc librum innumeras, occaſiones cum ſæpe non tantum in ſententiis, ſed formè ad verba conveniat, cui non coronat fontem? 11. liber de Imitatione manifeſtè compactus eſt ex ſententiis primorum Patrum Windesheimenſium; atqui iſti primùm mortui ſunt ad initium ſæculi 15. v. g. ſententias D. Florentii & D. Luberti enumerat Thomas Kemp. ejus vitæ ſcriptor has: 1. Aſſueſce & coge te in camera manere, & in libro lege, donec ſit tibi dulce, & grave exire, & cum gaudio intrare; fuge ad cellam ſicut ad amicam, quia ſecurus es in ea. 2. Feſtina ad cellam, & recuperabis devotionem perditam. 3. Diſce intus manere, & inter fratres & alios homines communiter & ſocialiter te habere. 4. Quam bene vobis eſt, & quam ſecurè ſtatis, quod poteſtis ſic vivere ſub obedientia? 5. Semper eſt melius ſequi videre aliorum, quàm proprium. 6. Hæc eſt veriſſima via ad virtutes reſiſtere vitiis, & obedire Prælatis, &c. Si liber d. l. jam erat antiquior D. Florentio & D. Luberto, cur non annotavit Kempenſis, has tententias deſumptas eſſe ex libro de Imitatione? 12. Liber d. l. reſpicit in pluribus locis ad Windesheimenſes, eorumque cæremonias, leges, ſtatuta, & conſuetudines. Atqui Windesheimenſes primùm exorti ſunt circa initium ſæculi 15. reſpicit vero 1. ad exempla & congregationes *devotorum*, per quos tunc antonomaſticè intelligebantur Windesheimenſes, ut oſtenſum eſt p. 2. arg. 19. 2. ad exempla Ciſtercienſium & Carthuſienſium, ad quos attendere jubent ſtatuta Windesheimenſia. 3. Reſpicit ad conſuetudinem Windesheimenſium certis tantum diebus celebrandi, aut communicandi. 4. Quando loquitur de communitatibus religioſis, eas ſemper vocat *Monaſteria vel Congregationes*; communitates autem Windesheimenſium etiam à Thoma

Kemp.

Kemp. plerumque in aliis ejus opuſculis tantùm vocantur Congregationes.

Argumentum 4. Liber d. I. quando loquitur de ſuperioribus Monaſterii ſemper eos vocat Prælatos, nunquam Abbates: hoc autem longè proclivius fuiſſet Benedictino, loqui de Abbate. Dicitur verò l. 1. c. 9. *Multò tutius eſt ſtare in ſubjectione, quàm Prelatura.* l. 3. c. 49. *Sive Prelatus, ſive junior à te aliquid expoſcerit, totum pro bono accipias.* l. 1. c. 9. *Non invenies quietem niſi in humili ſubjectione ſub Prelati regimine.* l. 3. c. 5. *Eſt amor ſubjectus & obediens Prelatis.* l. 3. c. 19. *Verus patiens non attendit, à quo homine, utrum à Prelato, an ab aliquo æquali exerceatur.* l. 1. c. 9. *Valde magnum eſt in obedientia ſtare, ſub Prelato vivere.* Difficile fuiſſet, Benedictino nunquam excidere nomen Abbatis; facile autem hoc erat Canonico Regulari in Germania ubi ſuperiores Canonicorum paſſim vocantur Prælati.

PARS V.

Argumenta pro Thoma Kempenſi expenduntur.

Affero tantum duo Argumenta, ſed moraliter certa. Primum ex teſtimonio plus quam 70. teſtium, qui vixerunt cum Thoma Kempenſi eodem ſæculo, in eadem Provincia, in eadem Congregatione, in eodem Monaſterio, immo qui ſæpius cum Thoma Kemp. fuerunt collocuti. Ab Orbe condito non poteſt afferri exemplum, quod tot ac tales teſtes erraverint, adſcribendo librum celeberrimum viro familiari, coævo, coætaneo, confratri adhuc exiſtenti in vivis, qui tamen jam ante ducentos annos ſcriptus fuiſſet? quomodo poſſibile erat, ut fama totius Germaniæ lateret Thomam Kempenſem; & ſi non latuit, quomodo poſſibile erat, ut non reclamaret, & de veritate edoceret ſuos confratres? vir ille non ſolum non cupidus laudis alienæ, ſed nec ſuæ? quomodo etiam poſſibile erat, ut per decurſum totius ſæculi 15, uſque ad annum 1600. non detegeretur error totius Europæ, error publicus, error in re digna conſideratione omnium, error, qui ex productione antiquioris Codicis, aut alterius Indicii, aut ſola etiam interrogatione Thomæ Kemp. potuiſſet corrigi. Nunquam aliàs ab orbe condito talis error contigit; & quod nunquam in innumeris circumſtantiis ſimilibus contigit, juxta Leges Criticas Contingentium fieri moraliter impoſſibile eſt. Secundum Argumentum ſumo ex ſimilitudine ſumma ac adæquata Libri de Imitatione cum aliis Thomæ Kemp. opuſculis. Affero plus quam trecentas *notas characteriſticas*, in quibus conveniunt, & quarum omnium collectio in nullo alio authore oſtendi poteſt. Oſtendi etiam poſſet ex Matheſi, ac legibus Contingentium vix non phyſicè impoſſibile eſſe, ut duo Authores inter ſe diverſi numero, conditione, ſtatu, tempore, regione, inſtitutione, ac ſtudiis contingenter ac ſine ſtudioſo imitationis propoſito conveniant in plus quàm trecentis Notis characteriſticis, immo in Notis Scriptorum characteriſticis omnibus, & quidem in omnibus opuſculis. Iterum non habetur exemplum talis convenientiæ ab orbe condito; adeoque ea convenientia inter moraliter homini im-

impoſſibilia recenſeri debet; quia, prout in Proverbiis c. 27. juxta 70. dicitur; ſicut vultus hominum non ſunt ſimiles, ita nec corda hominum ſunt ſimilia oſtenditur ex legibus Combinationum in Matheſi, dum ponuntur trecentæ Notæ Characteriſticæ, duos authores infinitis prope caſibus differre poſſe, caſibus nempe ad minimum 16000000. 000000. 000000. 000000. 000000. 000000. 000000. 000000. 000000. 000000.000000.000000. Quis adeo imperitus eſt, ut in tot ac innumeris caſibus, in quorum quolibet contingenter poteſt intervenire inter duos authores difformitas, dicat contingenter prodire paria, hoc idem ſane eſſet, ac ſi quis diceret, extitiſſe hominem, aut duos, aut tres, qui conſtanter in aleis per caſus infinitos prope attigerint numerum parem. Clarum itaque eſt, ſummam & adæquatam ſimilitudinem in plus quam trecentis imo omnibus Notis characteriſticis eſſe effectum unius cauſæ conſtantis ſemper ſibi ſimilis, ſemper redeuntis ad eaſdem ſpecies, ad eaſdem notiones, ad eaſdem ſententias, ad eaſdem animi conſuetudines, ad eadem linguæ, cerebrique veſtigia. Fruſtra dicitur, Thomam Kemp. ex continua lectione L.d.I. induiſſe adeo conſimilem ſtylum & habitum. Quia licet fieri poſſit, & ſoleat, ut quis induat ſtylum authoris conformem generalibus regulis artis, v. g. Ciceronianum, habentem omnino paucas Notas characteriſticas, quibus recedat vel à regulis artis, vel ab authorum aliorum conſuetudine, impoſſibile tamen eſt, ut quis induat ſtylum habentem plus quam trecentas Notas characteriſticas, recedentes à regulis artis, recedentes à communiori authorum meliorum conſuetudine; impoſſibile eſt, eum induere ex tam parvo libello, impoſſibile eſt, ut ſtylo tam exigui libelli imbibito nihil detrahat vitioſi, aut addat boni propria inſtitutio aut authorum aliorum lectio. Certè multi jam per trecentos annos legerunt ſtudioſiſſimè librum de Imitatione, nullus tamen ejus ſtylum tanta ſimilitudine imbibit, nullus adoptavit vitia, nullus linguam illam ſingularem, ac mentem expreſſit. Dicamus denuo; quod in innumeris circumſtantiis conſimilibus nunquam factum eſt, juxta Leges Contingentium homini moraliter impoſſibile cenſeri debet. Sit ergo

Argumentum I.

Pro Thoma Kemp. ex teſtibus plus quàm 70. authori coævis.

I. CODEX *Kirchemianus*, *ſcriptus 1425*. De hoc Heſerus in ſuo Hecatomp. ſic ſcribit: Oppidum eſt in Wirtenbergia, quod Kirchemium dicunt; ad id locorum David Ehingerus vitam degebat, qui Chirographo ſuo conteſtatum offert nobis Codicem trium librorum. 1. 2. & 3. *de Imitatione Chriſti*; & tria de eo fide publica interpoſita ſanctè aſſeverat. Primum; nomen præſeferre Authoris, *Thomæ de Kempis Canonici Regularis in Trajecto.* Alterum; ex ipſomet authographo Thomæo transſcriptum eſſe exemplum iſtud. Poſtremum; annos numeraſſe librarium ab ortu Chriſti Servatoris mille quadringentos quinque & vicenos. Hunc demum Antwerpiam delatum

eſſe

Digitized by Google

eſſe Codicem, Proſper Farraudus memoriæ prodidit Teſtim. §. 2. Ita Heſerus. Ehingeros verò fuiſſe viros doctiſſimos, patet ex Biographia alterius Ehingeri Bibliothecarii quondam Auguſtani ante duos annos à Bruckenio viro inſigniter erudito Auguſtæ edita.

II. *Codex Auguſtanus ad S. Crucem, ſcriptus circa annum 1440.* In hoc Codice eadem manu in fine additur: *Compilator hujus opuſculi fuit quidam Fr. Thomas nomine, de conventu & Ordine Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini Montis S. Agnetis Trajectenſis.* Ipſemet hunc Codicem inſpexi, & ſic ſe habere comperi. Productus etiam fuit à Canonicis Regularibus in Judicio Eruditorum Pariſiis 1681.

III. *Codex M. S. Rottenbuechenſis, ſcriptus circa annum 1440.* in fine habet hæc verba: *Viri egregii Thomæ montis S. Agnetis in Trajecto Regularis Canonici libri de Imitatione Chriſti numero quatuor.* Vid. p. 2. arg. 1.

IV. *Codex M. S. Pollinganus circa annum 1442.* In noſtra Bibliotheca aſſervamus Codicem M. S. in folio continentem quatuor libros d. l. cum hac ſubſcriptione. *Explicit libellus de Imitatione Chriſti editus, ut dicitur, à quodam Canonico regulari in Monaſterio Pôdiken Pardeborgenſis Diœceſis Provinciæ Colonienſis.* ſcribit R. D. Martenne in ſuo *Itinere litterario,* in hoc Monaſterium introductos eſſe Windesheimenſes; facile proin contingere potuit, quod Thomas Kemp. aliquamdiu hic commoratus ſit. Quod verò hic Codex ſcriptus ſit circa annum 1442. patet ex eo, quia in eodem Codice alius Tractatus ſimilis characteris adſcriptum habet annum 1442.

V. *Codex M. S. Colonienſis in Monaſterio Carthuſienſium ſcriptus 1447.* In Bibliotheca Monaſterii S. Barbaræ Carthuſienſium Coloniæ extat Manuſcriptum continens diverſos Tractatus, quorum index ab initio libri ſic habet: 1. *Speculum Henrici de Haſſia,* 2. *Liber de diſcretione ſpirituum ejuſdem.* 3. *Aliqua opuſcula cujuſdam devoti Regularis* (quidam in margine appoſuit, cujus nomen eſt Thomas Kempis Conventûs prope Swollis] *de Sacramento altaris*; *de ſeptem rebus, quæ placent Deo in ſuis electis*; *Breviloquium exercitiorum ſpiritualium*; *Tractatus de virtutibus*; *Soliloquium animæ in forma Dialogi*, *Libellus, qui appellatur, Qui ſequitur me.* Ita habet Index. Ad finem libri de Sacramento altaris adjecta ſunt hæc verba: *Hic Tractatus ſcriptus eſt anno 1447. in die Simonis & Judæ.* Hoc Manuſcriptum eſt productum à Canonicis Regularibus coram Eruditis Pariſienſibus anno 1681.; & obſervatum duos primos Tractatus Henrici de Haſſia, & ultimum, qui eſt primus liber de Imitatione, quoad ſcripturam differre ab aliorum tractatuum hujus Codicis Scriptura; notam etiam marginalem eſſe manûs recentioris. Dupin Bibl. Eccleſ. t. 12. diſſ. §. 3. Verùm per devotum Regularem intelligi Canonicum Regularem patet ex eo, quia Thomas Kemp. & alii, dum loquuntur de Canonicis Regularibus, plerumque tantum adhibent nomen Regularis. Sic v. g. Serm. 6. ad Novit. n. 6. dicit: *Fuit quidam frater in Ordine Regularium.* Et Serm. 13. n. 10. *Quidam frater Regularis Ordinis.* & ſerm. 14. n. 11. *Fuit quidam frater in Ordine Regularium.*

Google

VI. *Codex Auguſtanus M. S. Germanicus circa annum* 1450. Auguſtæ in Monaſterio S.Catharinæ Virginum Deo dicatarum Ordinis S. Dominici habetur Codex germanicus M.S. in 4. qui exhibet vitas Gerardi M. Florentii, & cæterorum primorum Patrum Windesheimenſium à Thoma Kempenſi editorum. Interpres germanicus ab initio ſic habet: *Incipiunt vitæ Beatorum Religioſorum Fratrum ac Patrum ex Ordine S. Auguſtini Canonicorum Regularium, qui noſtris temporibus in Belgio vixerunt, in Diœceſi Trajectenſi; inter quos etiam fuit devotus & beatus Pater Thomas de Kempis; qui hunc libellum, atque alios complures nobiles Tractatus compoſuit. ille etiam eſt, qui compoſuit devotum libellum de Imitatione Chriſti cujus frequenter facta eſt mentio, quia liber eſt cuilibet utilis & valde conſolatorius.* Hactenus Interpres, qui cum dicat hos Patres ſuis temporibus vixiſſe, quorum ibi vitæ deſcriptæ ſunt, non potuit longo tempore vixiſſe poſt horum Patrum obitum, quorum plerique jam ad initium ſæculi 15. mortui ſunt; ultimus eorum Arnoldus mortuus eſt 1430. Obſervo etiam, Beſoldum in ſuo Spicil. Polit. Jurid. 3. c. 1. de jure pacis. Teſtari, ſe in Monaſterio Zvvifaltenſi vidiſſe libros de Imitatione in Idioma germanicum translatos & ſcriptos anno 1448. Vid. Heſerum. Diopt.

VII. *Bruxellenſis Carthuſienſium, ſcriptus anno 1463. Chiffletius* c. 7. ſuæ Apologiæ teſtatur, ſe in manibus habuiſſe Manuſcriptum Carthuſienſium Bruxellenſium, quod ſic finit: *Explicit devotus Tractatus cujuſdam Regularis de Interna locutione Chriſti ad animam fidelem, ſcriptus in anno 1463. & pertinet ad Carthuſienſes domûs Sylvæ S. Martini prope Geraldi montem.* Dupin. Bibl. Eccl. t. 12. diſſ. §. 3. Quod vero Librarius per Regularem intelligat Canonicum Regularem jam num. 5. fuit oſtenſum; & iterum confirmatur ex eo, quia Thomas Kemp. ipſemet in ſuis opuſculis ad minimum vigeſies per Regularem ſimpliciter intelligit Canonicum Regularem. Sic in vita Gerardi c. 15. dicit; *Ex Congregationibus Gerardi nonnulla Monaſteria Regularium initium accepiſſe.* Illa autem dicit, fuiſſe Ordinis S. Auguſtini & c. 15. dicit: *Habuit in propoſito ædificandi Monaſterium Ordinis Canonicorum Regularium --- ad hunc Ordinem Regularium inductus fuit propter reverentiam Joannis Ruſebroec Prioris Viridis Vallis in Ordine Regularium.* In vita Joannis ait: *Monaſterium Sanctimonialium conſtruxit, in quo fecit illas habitu regularium inveſtiri --- ſepultus eſt in Monaſterio Sanctimonialium Ordinis Regularium in Dyepenvene.*

VIII. *Codex M. S Bibliotheca Cæſareæ ſcriptus 1467.* De hoc A. R. D. Raymundus Duellius, vir in orbe Erudito notiſſimus, in litteris ad nos 1725. datis ſic ſcribit: *Vidi ego Codicem M.S. in Bibliotheca Hohendorfiana, qua ſuam nuper Cæſar auxit, ſæculo 15. exaratum, in cujus fronte Thomas habitu Canonici Regularis ejuſdem ævi manu depictus ſiſtitur: ſequuntur verba: Incipit Liber I. F. Thomæ de Kempis Canonici Regularis Ordinis S. Auguſtini, de Imitatione Chriſti, & contemptu omnium vanitatum mundi. In fine legitur: F. Thomæ de Kempis, de Imitatione Chriſti deque contemptu mundi devotum & utile opuſculum finit feliciter. Codex membraneus eſt in 4. ubi*

Digitized by Google

ubi charta vaga ita habet : Ce Manuſcrit a appartenu à Meſſire Baudoin de Lannoy Seigneur de Molambais , fait Chevalier de la Toiſon D'or l'an 1467. id eſt, Hoc Manuſcriptum pertinuit ad D. Baudoinum de Lannoy Dominum de Molambais, qui factus eſt eques au rei velleris anno 1467. Litteras amici Clariſſimi penes me aſſervo.

IX. *Codex Dalheimenſis ſcriptus 1471.* Productum fuit 1681. coram Eruditis Pariſienſibus hoc Manuſcriptum domûs S. Petri & S. Antonii Dalheimenſis, in quo reperitur Extractum ex opuſculo Hugonis de Clauſtro animæ, ſcriptum 1475. Et liber de Imitatione ſub titulo *Tractatus de Contemptu mundi.* Ad finem hæc verba aliâ manu adſcripta ſunt: *Explicit libellus de contemptu mundi quem fecit frater Thomas Kempis Profeſſus in monte Agnetis Ordinis Canonicorum Regularium. Obiit ætatis ſuæ anno 92. In Ordine devotus 65. Requieſcat in perpetua pace, pro quo debitum ſolvi anno* 1471. *Coſmæ & Damiani, quo anno obiit.* Cum itaque librarius Notæ illius annotet diem, quo pro Thoma Kemp. ex fœdere Miſſam perſolvit, videtur non longo tempore poſt mortem Thomæ Kemp. adjecta eſſe nota illa. Certè conſtat, ſcriptam eſſe ab aliquo, qui erat confœderatus cum Monaſterio S. Agnetis & Thoma Kemp. Vide Dupinum. l. cc.

X. *Codex Dunenſis. ſcriptus ante annum* 1472. Apud Canonicos Regulares Lovanii aſſervatur Catalogus Manuſcriptorum Eccleſiæ Dunenſis, de quo ſolenne Inſtrumentum ſic habet : *Item in eodem armariolo ſervatur alius Catalogus duplex in octavo, ſcilicet dumi B.M. apud Endoviam, & Fontis B. M. Arnheim, ſcriptus anno* 1472. *in quo ſic legitur : Thomæ de Kempis Canonici Regularis devota exercitia. Idem. De Imitatione Chriſti. Qui ſequitur. Idem de interna locutione. Ejuſdem Alphabetum. Ejuſdem Dialogus ad digne celebrandum. Notaturque in margine, hos libellos extare in diverſis Bibliothecis Belgii.* Ita Inſtrumentum, cujus reliquas partes vide Inf. p. 7. & Dupin l. cc. Ex hoc autem patet, in Monaſteriis Belgii vicinis Thomæ Kemp. ipſo adhuc vivo fuiſſe opinionem quod ipſe eſſet author.

XI. *Codex impreſſus Auguſtæ* 1472. Cujus ipſemet plura exemplaria vidi, ad finem ſic habet : Viri egregii Thomæ montis S. Agnetis in Trajecto Regularis Canonici, libri de Imitatione Chriſti numero quatuor finiunt feliciter per Gintherum Zainer ex Reutlingen progenitum, litteris impreſſi aheneis. In exemplari, quod vidi in Conventu FF. Minorum Monachii, manu ſæculi 15. adſcriptus eſt annus impreſſionis 1472. & revera hanc Editionem primam libri de Imitatione non poſſe eſſe multo juniorem, ex eo conſtat, quia Gintherus Zainer jam mortuus eſt 1475. ut habent documenta collegii ad S. Crucem Auguſtæ, ubi habet fundatum pro ſe anniverſarium.

XII. *Codex M. S. in Bibliotheca Reipublicæ Auguſtanæ, ſcriptus circa annum* 1475. In hoc Codice continentur varia opuſcula. Primum erat quondam liber de Imitatione. Secundum eſt Philobiblon Richardi, tertium, S. Chryſoſtomi tractatus de Reparatione lapſi. Scripti autem ſunt manu Mathiæ Farinatoris 1472. Ultimum Codicis opuſculum eſt Hugonis ſcriptum 1475. Primus verò liber de Imitatione eſt totus exciſus è Codice.

Digitized by Google

Codice. Sed fur oblitus eſt exſcindere primum folium libri, in quo eâdem manu, quâ totus Codex ſcriptus eſt, ſcriptus adhuc extat Index omnium tractatuum in Codice contentorum; is ſic habet. *Prima pars Tractatûs de Imitatione Chriſti. Domini Thomæ montis S. Agnetis Canonici Regularis.* Ita ſe habere, ipſemet vidi ante triennium; & idem teſtatur Inſtrumentum Pro-Epiſcopi Augutani. Si quæris, quis exſciderit? dico, me audiviſſe, id feciſſe virum aliàs celebrem, per anagramma dictum, Angelum Criſoletum; num verum ſit, pro certo non habeo; hoc ſcio, alium quendam ejuſdem cum Criſoleto Ordinis defendiſſe, pro tuendâ veritate tales artes permiſſas eſſe, ſi veritas aliunde certa ſit.

XIII. *Codex Mayſeckenſis M. S.* 1477. A. R. D. Paulus Schooff Prior Rubeævallis & Generalis Congregationis Windesheimenſis penes ſe habuit ex Monaſterio Majore Mayſeckenſi Canonicorum Regularium librum d. I. C. ſcriptum 1477. manu Cornelii Offermans Rectoris quondam Conventûs Mayſeckenſis, qui affirmat compoſitum eſſe à Fr. Thoma de Kempis. Roſw. teſtim. §. 1. n. 6.

XIV. *Codex Impreſſus* 1480. D. Joannes Gelenius Vicarius Generalis Coloniæ teſtatus eſt, ſe vidiſſe libros de Imitatione Chriſti ſub nomine Thomæ à Kempis, impreſſos anno 1480. Farr. teſtim. §. 3. n. 1.

XV. *Codex M. S.* 1482. *in Collegio S. Martini Can. Reg. Lovanii.* continet primò *Hortulum Roſarum*, quod eſt opus Thomæ Kemp. deinde ſequitur liber 1. 4. & 3. de Imitatione Chriſti. Ad hujus finem eâdem manu adſcriptum eſt: *Expliciunt Tractatus quatuor Thomæ de Kempis, devoti, & interni ſcripti & ligati per manus Fr. Simonis Jacobi de Leydis, profeſſi in Leydendorff, pro tunc ſocii Rectoris hujus Monaſterii Sanctimonialium antiquarum in Amſtelrodam. anno Domini* 1482. Hic Codex incorruptus repertus eſt coram Concilio Eruditorum Pariſiis 1681. Dupin. t. 12. diſſ. §. 2 & 3.

XVI. *Codex Vemenſis* 1487. De hoc Codice primam mentionem fecit doctiſſimus D. Schelhoorn in ſuarum *Amœnitatum litterariarum* tomo 4. edito 1725. continetur in præclara Bibliotheca Perilluſtris D. Raymundi de Krafft Conſulis Reipublicæ Imperialis Ulmenſis, qui hoc anno ſequens teſtimonium de hoc Codice, proprio Sigillo & manu munitum ad me tranſmittere dignatus eſt. Sic habet. In eâdem Bibliotheca conſpicitur quoque alia libri de Imitatione Chriſti editio per Joannem Zainer Ulmenſem anno 1487. ubi opuſculum hoc in titulo tribuitur Gerſoni, ſed in averſa facie tituli à manu antiqua ac uti videtur, editioni coæva hæc leguntur: Nota ſequentes quatuor tractatulos confecit quidam Pater devotus, nomine Thomas Kempis de monte S. Agnetis Canonicus Regularis Trajectenſis diœceſis. Subſcriptio. Ita ſe habere manu ſua & Sigillo Gentilitio teſtatur, confirmatque ſub fide nobili eorundem librorum poſſeſſor. Ulmæ die 15. Julii anno 1727. Raymundus Krafft de Dellmenſingen.

XVII. 18. 19. 20. 21. 22. Lovanii in monaſterio S. Martini ſervatur Catalogus M. S. variarum Bibliothecarum Belgii circa annum 1487. conſcriptus. Hic Catalogus

talogus aſſerit libros de Imitatione ſub nomine Thomæ Kemp. aſſervari in quinque monaſteriis; ipſe verò catalogus addit ſuum teſtimonium ſextum. Inſtrumentum publicum ſic habet: *Item in eodem armariolo alius liber valde antiquus M. S. in oblonga forma, qui eſt Catalogus multorum Manuſcriptorum in diverſis Bibliothecis Belgii extantium, in quo inter alia opera Thomæ à Kempis ponuntur libelli quatuor de Imitatione cum annotatione principii & finis cujuſque libri.--- notaturque in margine, eos extare in Campo B. Mariæ monaſterio Ordinis Ciſtercienſis prope Bercam. In monaſterio Gueſdunck Ordinis Can. Reg. apud Gog. In monaſterio S. Catharinæ apud Noviomagum, & valle S. Martini Lovanii. & Endoviæ in dumo.* Idem Catalogus pag. 302. ſic habet: *Frater Thomas de Kempis diœceſis Colonienſis Canonicus Regularis in monte S. Agnetis prope ſwollam diœceſis Trajectenſis verſatus in S. Scriptura compilavit plures parvos tractatus teſtes ſuæ devotionis, & utiles pro religioſis, videlicet Exhortationes ad vitam ſpiritualem; alias de Imitatione Chriſti; Admonitiones ad vitam internam trahentes. De conſolatione ſeu locutione interna. De Communione ſacrâ.* Productus eſt hic Catalogus coram Eruditis Pariſienſibus 1681. Dupin l. cc. & Heſer. in Hecatomp.

XX. *Argentoratenſis impreſſus 1487.* De hoc Codice P. Heſerus in Hecatompylo ſic habet: *In Cæſarea Regiaque Bibliotheca Pragenſi aſſervatur Codex in 4. pretioſè veſtitus, cujus principium ita habet: Incipit liber primus Fratris Thomæ de Kempis Canonici Regularis Ord. S. Auguſt. de Imitatione Chriſti, & de contemptu omnium vanitatum mundi. C. 1. Qui ſequitur me. In fine habetur. Fratris Thomæ de Kempis de Imitatione Chriſti, & contemptu omnium vanitatum devotum & utile opuſculum finit feliciter Argentinæ impreſſum per Martinum Flach anno Domini 1487. Ex litteris Pragâ ad me datis 29. April. 1648. Quem ipſum librum poſtea reperi Auguſtæ in Bibliotheca Can. Reg. ad S. Georgium, & omnia ſic ſe habere comperi.* Ita Heſ.

XXI. *Norimbergenſis impreſſus* 1487. Quod nomen Thomæ de Kempis litteris æneis inſcriptum habeat, teſtatur Joannes Saubertus, in *Appendice ad Hiſtoriam Bibliothecæ Reipublicæ Normbergenſis.* Quia tamen forte eſt idem cum priori, ſit.

XXI. *Auguſtanus impreſſus* 1486. De hoc in tom. 4. Amœnit. litter. ubi enumerantur antiquæ editiones Thomæ Kemp. Bibliothecæ Ulmenſis Kraffteñſis, ſic habetur: *Thomæ à Kempis* von der Nachfolg *Chriſti. Auguſtæ* 1486. *in 4. per Antonium Sorg.*

XXII. *Rebdorffenſes M. SS.* 1488. De his P. Heſerus in Hecatomp. his verbis teſtatur: " Ex nobili cumprimis & „ Codicibus perantiquis manu exaratis „ inſtructiſſima Bibliotheca Monaſterii „ Rebdorffenſis Can. Reg. Ord. S. Auguſt. non procul Eyſtadio nactus ſum „ Codices M. SS. tres, quorum duo ſilent ætatem ſuam; tertius exſcriptus „ eſt anno 1488. in ſingulis his Codicibus legere eſt Vitam Thomæ Kemp. „ ab authore anonymo, ſynchrono tamen, qui teſtatur, *ſe ea, quæ ſcribit,* „ *à fratribus illius Conventûs, in quo* „ *Thomas Kemp. vixit; accepiſſe*, elaboratam. Teſtatur inſuper ille anonymus,

Digitized by Google

„*fratres*, à quibus notitiam eam habet, „*adhuc vivere.* Vita hæc typis quidem „in vulgus ſparſa eſt anno 1494. ve- „rùm in omnibus his antiquioribus edi- „tionibus omiſſus eſt Catalogus libro- „rum à Thoma Kemp. conſcriptorum „ad calcem annexus, quem tamen an- „nexum eſſe ac ſubjunctum author in „ipſa deſcriptione Vitæ affirmabat. „Hunc ego Catalogum perquam accu- „rata confectum induſtria tribus illis in „Codicibus continuò ſubnexum vitæ, „ut tandem in publicum proferrem, ex- „ſcripſi, exſcriptum oculis Pro-Can- „cellarii Academiæ Ingolſtadienſis ſub- „jeci, qui fideliter à verbo ad verbum „tranſcripta eſſe omnia teſtatus eſt die „15. Auguſti anno 1650. Vulgavi typis „intra bimeſtre bis, Ingolſtadii, & Pau- „lò poſt typis regiis Lutetiæ Pariſiorum. „In hoc itaque Catalogo librorum Tho- „mæ Kemp. à ſcriptore Synchrono, & ex „notitia ex ipſo monaſterio Thomæ „Kemp. hauſta conſcripto inter opuſcu- „la Thomæ Kemp. recenſentur etiam „ſequentia: *Quintum. Libellus ſenten* „*tiarum, & verborum humilis Jeſu. A-* „*lias vocatus , de Imitatione Chriſti.* „*Scilicet* : *Qui ſequitur me. Sextum.* „*Secundus Tractatus. Regnum Dei in-* „*tra vos eſt. Septimum, Tertius Tracta-* „*tus. De Sacramento. venite ad me.* „*Octavum. Quartus. De interna Chriſti* „*locutione ad animam fidelem, ſcilicet,* „*Audiam , quid loquatur in me.*„ En! teſtes ipſos Confratres Thomæ Kemp. qui cum eo in eodem monaſterio vixe- runt; & hi in tribus Codicibus. Sit ergo.

XXV. *Codices impreſſi* 1489. 1494. 1502. 1514. 1488. Opera Joannis Gerſonis Cancellarii impreſſa ſunt pri- mâ vice Coloniæ 1483. exemplar vidi Auguſtæ in Conventu FF. Minorum. in titulo vocatur : *Dominus Conſolatorius Joannes de Gerſenne* & volumine 2. ſic: *per dominum Joannem de Gerſenne Docto- rem conſolatorium.* Secunda editio eſt Argentinenſis 1488. tertia Baſileenſis 1489. quarta, quinta, & ſexta Argenti- nenſis 1494. 1502. 1514. eam de anno 1494. habemus in noſtra Bibliotheca. in nulla harum editionum comparet Li- ber de Imitatione, extat tamen in edi- tione 1488. 1489. 1494. 1502. & 1514. Præfatio panegyrica Joannis Gerſonis, præfixa à Petro Schouttenio, quæ ad fi- nem ſic habet: *Inter hæc opera, licet non- nulla ſint, quæ Joannis de Gerſon non eſſe veroſimilius ſit , ut eſt Tractatus contra proprietarios S. Auguſtini, Compendium Theologiæ, ſermo de conceptione, & ſiqui plures reperiantur, tamen, quia author a- lius non patebat , ideo loco ſuo perſtite- runt. Alii autem Tractatus, qui ſibi non- nunquam tribuuntur , ſed tamen autho- rem certum habent , ut eſt Libellus de contemptu mundi, quem conſtat eſſe à quo- dam Thoma Canonico Regulari editum, & plures alii , non ſunt operibus inſerti.* Ita habent illæ editiones quinque ſit ergo.

XXX. *Argentinenſis impreſſus* 1489. De hoc P. Heſerus teſtis oculatus in ſuo Hecatomp. ſic habet: *Anno* 1489. *Ar- gentorati impreſſi ſunt libri quatuor de Imitatione Chriſti, præfixo & ſubjuncto Thomæ Kemp. nomine. Libri frons ſic habet : Thomas de Kempis de Imitatione Chriſti, & de contemptu omnium vanita- tum mundi. De interna converſatione. De Interna locutione Chriſti ad animam fidelem. Cum quanta reverentia Chriſtus ſit*

Digitized by Google

ſit ſuſcipiendus. Ita habet frons libri, dein ſequitur Index Capitum. Poſt Indicem verò ſic legitur: Incipit liber primus Fr. Thomæ de Kempis Canonici Regularis Ord. S. Auguſt: de Imitatione Chriſti. In fine. Fratris Thomæ de Kempis de Imitatione devotum & utile opuſculum finit feliciter. Monſtravi hunc & Zaineri Codicem impreſſum de quo ſupra, multis, qui contendebant, non extare vetuſtiorem editionem typographicam, quam Norimbergenſem. Ita Heſer.

XXXI. *Memmingenſis impreſſus* 1489. Memmingæ in Suevia impreſſus eſt ab Alberto Kunne de Duderſtat *Tractatus, de elevatione mentis in Deum.* anno 1489. ipſo in limino libelli aliquis paucula præfatus ſic ait: Author tractatus diviniſſimi de Imitatione Chriſti vocatur Dominus Thomas Præpoſitus & Prælatus Canonicorum Regularium. En! potuit hic ex Thoma Kemp. quondam ſui Monaſterii Subpriore facere Præpoſitum, cur Codex Aronenſis non potuerit ex Joanne Gerſon Priore quondam Cœleſtinorum Lugduni facere Abbatem?

XXXII. *Lugdunenſis impreſſus* 1490. Hunc Codicem continentem Libros 4. d. I. aſſervari in Sorbona, teſtatur Thomas Carræus repet. 2. n. 4. eundemque extare in Bibliotheca ad S. Genovefam Pariſiis, docet liber, cui titulus: La Conteſtation touchant L'autheur de L'imitation. p. 1. prob. 4. cujus, author erat Canonicus Regularis ad S. Genovefam.

XXXIII. *Pariſienſis impreſſus* 1493. Prodiit Pariſiis 1493. verſio Gallica librorum 4. d. I. cujus initium ſic habet: *Hic incipit liber ſaluberrimus, inſcriptus, de Imitatione D. N. J. C. & perfecto contemptu præſentis hujus miſeri mundi. Qui hactenus ab aliquibus S. Bernardo attributus fuit, aut Magiſtro Joanni Gerſoni; eſto, res aliter ſe habeat, nam author illius in Domino fuit quidam venerabilis & devotiſſimus Religioſus, Canonicus Regularis S. Auguſtini dictus Frater Thomas de Kempis. Translatus è Latino in Gallicum quæ translatio diligenter correcta eſt ſecundum Originale.* Hucuſque Interpres. Ad finem. *Cy finiſt le Livre de l'Imitation imprimé à Paris par Jehan Lambert le 26. Jour de Novembre* 1493. vide de hoc Frontonem, Carræum, l'Autheur de Livre *de la Conteſtation* Dupin. Bibl. Eccleſ. t. 12. diſſ. §. 4.

XXXIV. *Pariſienſis alius, impreſſus* 1493. Author libri *La Conteſtation* cum de variis editionibus verba facit, pag. 17. ſic ait: *Eſt alia editio Pariſienſis formis Mittelhuſii, eodem anno* 1493. *Ea extat & monſtratur apud Canonicos Regulares Pontis Mouſſonii.*

XXXV. *Norimbergenſis impreſſus* 1494. Opera omnia Thomæ Kemp. uno volumine impreſſa ſunt Norimbergæ 1494. exemplar hujus editionis habetur in noſtra Bibliotheca Pollingana. Primum locum in ea editione obtinent libri 4. d. I. hoc titulo: *Dulciſſimi ac divi Thomæ de Kempis, viri piiſſimi, religioſiſſimique, de Imitatione Chriſti opus quod falsò apud vulgares Gerſoni Cancellario Pariſienſi impingitur.*

XXXVI. *Italicæ editiones.* Joannes Fronto Cancellarius Pariſienſis in ſuo Thoma K. vindicato p. 3. §. 5. fidem ſuam interponit, *ſe vidiſſe plures editiones in Gallia factas ante annum* 1500. *quæ Thomæ Kemp.* opus hoc attribuunt. Cum plures

plures tales editiones Fronto viderit, lecebit mihi ponere duas.

XXXVIII. *Colonienſes duo* 1501. & 1503. Colonienſis editio 1503. ſic habet: *Explicit liber quartus & ultimus libri hujus de Imitatione Chriſti ab Egregio viro Thoma de Kempis editi.* In altera editione Colonienſi ſunt eadem verba. Exemplaria utriuſque habentur in Bibliotheca Garſenſi in Bavaria. Heſer. in Hecat.

XL. *Colonienſes duo* 1507. & 1509. Habent hæ editiones eandem ſubſcriptionem quam priores duo. Exemplaria habentur in Bibliotheca Augienſi in Bavaria. Heſer. l. cc.

XLII. *Antverpienſis editio* 1519. Sub nomine Thomæ Kemp. hujus meminit Catræus.

Sequuntur nunc Codices M. S. achroni

XLIII. *Lovanienſis, authographus.* Joannes Ulimmerius Canonicorum Regularium ad S. Martinum Lovanii Prior, de S. Auguſtino, S. Fulgentio, Paſchaſio & aliis antiquis authoribus, quos à mendis repurgavit, teſte Vario Andrea in Bibliotheca Belgica, benè meritus, teſtatur, ſe ante multos annos accepiſſe Codicem hunc M. S. librorum de Imitatione à Canonicis Regularibus Montis S. Agnetis, affirmantibus, eum manu ipſius authoris Thomæ à Kempis ſcriptum fuiſſe, uti per traditionem continuam à majoribus ſuis ejus monaſterii fratribus acceperunt. In hoc Codice continentur varia opuſcula Thomæ Kemp. inter quæ etiam tres primi libri de Imatatione. In primo Codicis folio ſic legitur: *Hic liber eſt ſcriptus manu & characteribus Reverendi & Religioſi Patris Thomæ à Kempis Canonici Regularis in monte S. Agnetis prope ſubollam, qui eſt author horum devotorum libellorum.* Inſtrumentum deſuper erectum habes Inf. p. 7. n. 3. En! habes tandem ipſum authographum & Protographum Thomæ Kempenſis, in medio aliorum ſuorum opuſculorum pariter authographorum; habes inſuper traditionem monaſterii S. Agnetis, ex quo Canonici circa annum 1570. à Confœderatis Belgii pulſi, Lovanium profugi, hunc Codicem ſecum ad Ulimmerium detulerunt, tanquam theſaurum ſui monaſterii maximum. An non hic ſolus Codex fundat præſumptionem moraliter pro Thoma Kemp. certam?

XLIV. *Rhenani Codices M. S.* R. P. Joannes Harius multis in Societate Jeſu perfunctus muneribus, bis Embricæ Clivorum Rector, ſubinde Provinciæ Rhenanæ Præfectus litteris ſuis ad P. Heſerum teſtatur, paſſim Codices M.SS. L. d. I. præſertim in monaſteriis Can. Reg. reperiri, etiam ipſius Thomæ ætate exaratos, qui nomen ipſius tanquam authoris referant. *Cujuſmodi*, inquit, *ante aliquot annos reperi Confluentia in Collegio noſtro, cui obvenerunt plerique Codices è deſolato Regularium monaſterio.* Heſer. l. cc. Cum P. Harius viderit plures, minimum ſecutus, accipio duos.

XLVI. *Codices M. S. inferioris Germaniæ.* A. R. D. Albertus Luykenius, cum Prior eſſet Canonicorum Regularium Coloniæ ad Corpus Chriſti, & ejuſdem Ordinis ſub Capitulo Windeſheimenſis Generalis, teſtatus eſt, ſe in variis Germaniæ Bibliothecis librum d. I.

Thomæ

Thomæ K. nomine præfixo vidiſſe, tum in variis Indicibus, tum in libris ipſis ita perſcribens: *Vidi ego Indices Bibliothecarum quarundam domorum Ordinis noſtri, & antiquâ fide ſcriptos, qui exemplaria M. SS. Imitationis Chriſti Thomæ adſcribebant. Vidi ego eundem per partes in antiqua membrana & charta ſcriptum, interdum nullo ordine Capitum, vel librorum ſervato, interdum cum authoris nomine, interdum ſine illo, aut hac ad ſcriptione. Pii alicujus fratris.* Roſw. teſt. §. 1. n. 7.

XLVIII. *Auguſtanus M. S.* extat in Bibliotheca Reipublicæ Auguſtanæ Codex M.S. cujus titulum Catalogus hujus Bibliothecæ anno 1633. impreſſus ſic ponit: *M. Thomæ de Monte. S. Agnetis & Canonici Regularis in Trajecto, de Imitatione Chriſti, & contemptu omnium vanitatum mundi.* Hæc verba non eſſe authoris Catalogi, patet ex eo, quia aliàs ſemper annotat, quando Codex ſit anonymus vel non. Scriptus autem videtur Codex circa annum 1454. quia in eodem Codice adhuc continentur duo alia Manuſcripta, nempe *Alphabetum divini amoris*, & *Tractatus, de Arte moriendi.* Quæ adſcriptum habent annum 1454. cæterùm liber d. I. jam exciſus eſt, à Criſoleto, ut tunc temporis Auguſtæ fama erat. Teſtimonium ac Inſtrumentum de hoc Codice, quem ipſemet vidi, habes Inf. p. 7.

XLIX. *Chiffletianus M. S.* Vir eruditiſſimus, D. Philippus Chiffletius Abbas Ballernenſis in Epiſtola Bruxellis 1651. 2. Martii ad Heſerum data ſic habet: *Fuit Abbas Ordinis S Benedicti, qui cum mihi commodaſſet elegans & antiquum Manuſcriptum, quod librum de Imitatione clarè Thomæ à Kempis legitimo ejus poſſeſſori attribuit; venerabilem antiquitatem additione ſuæ manûs violavit, poſtquam è meis manibus exivit.* Heſer. l. cc.

L. *Tungrenſis, & Latinenſis.* Sanderus in ſua *Bibliotheca Belgica M. S.* teſtatur in Catalogo librorum M. SS. monaſterii Lætienſis Ord. S. Ben. Diœceſis Cameracenſis recenſeri etiam hunc: *Thomas à Kempis de Imitatione Chriſti. Libri. 4.* Idem teſtatur talem aſſervari in Bibliotheca Canonicorum Regularium Tungris hoc titulo *Thomas à Kempis, de Imitatione, & Sermones ad Novitios.* Sand. p. 2. f. 32. & 196.

LII. *Rebdorffenſes.* In monaſterio Rebdorffenſi prope Eyſtadium repeniuntur duo Codices M. SS. de quibus Heſerus l. cc. ſic habet: *Primus inſignitur littera L. alter littera M. ambo in Indicibus ſuorum opuſculorum tractatum de Imitatione tribuunt authori de Kempis. Rem certam fecimus authoritate publica Notarii curati.*

LIV. *Rinsbergenſis.* Rinsbergæ Geldriæ in monaſterio Can. Reg. membranaceus Codex perantiquus viſitur, *qui nomine Thomæ à Kempis præfixo* libros de Imitatione Chriſti continet. Roſw. teſt. §. 1. n. 5.

LV. *Bavarici.* Juſſit Sereniſſimus dux Bavariæ Maximilianus anno 1610. ut omnia monaſteria Bavariæ conficerent Catalogum omnium ſuorum Manuſcriptorum, eumque ad Bibliothecam Electoralem deponerent. Catalogi itaque à Bibliothecariis omnium monaſteriorum Bavariæ confecti, propria eorum manu ſcripti, & ad Bibliothecam Electoralem miſſi ſunt. Omnes hos

Digitized by Google

Catalogos perlegi, & reperi, in variis Monaſteriis Bavariæ reperiri libros de Imitatione, aliquando ſub D. Bernardi vel Gerſonis Cancellarii plerumque tamen ſub Thomæ Kemp. nomine, nunquam ſub nomine Gerſenis, multo minus Abbatis. Reperi itaque 1. in Catalogo Monaſterii Raittenhaslach annotatum Codicem M. S. hoc modo: *Liber; non errabis. De Imitatione Chriſti, & vanitate mundi. Sunt C. 25. Thome de Kempis lib. 1.* Item alium notatum ſic: de Imitatione Chriſti tr. D. Bernardi. Huic quidem adſcriptus, ſed continet Capita l. 1. Thomæ de Kempis. 2. in Catalogo monaſterii Staingadenſis reperi Codicem M. S. ſic notatum. *Thoma de Kempis de Imitatione Chriſti. l. 4. acceperunt hunc libellum mutuum Weingartenſes anno ſuperiori, ſcriptus eſt in Chartam. in 4.* 3. in monaſterio S. Magni reperi Codicem M. S. notatum ſic: *F. Thoma Ord. Can. Reg. S. Aug. Montis S. Agnetis diœceſis Trajectenſis opuſculum in quatuor partes diviſum, quarum prima. Admonitiones ad ſpiritualem vitam. Secunda. Admonitiones ad interna trahentes continet. Tertia agit de interna conſolatione. Quarta de Euchariſtiæ ſumptione. in 8.* 4. in monaſterii Ettallenſis Catalogo reperi Codicem M. S. ſic notatum. *Libellus de Imitatione Chriſti & contemptu omnium vanitatum in 8. authore Fratre Thoma de conventu & Ordine Canonicorum Regulæ. S. Auguſtini Montis S. Agnetis Trayecenſis diœceſis.*

Ex his Codicibus ſumo in probationem Staingadenſem, Ettallenſem, & S. Magni, quia in Raittenhaslacenſi poſſet quis ſuſpicari, Thomam Kemp. tantum adſcribi à Bibliothecario.

Hucuſque Codices M. SS. qui ſine dubio cenſeri debent ſcripti eſſe ſæculo 15. adeoque eſſe Thomæ Kemp. coævi. Nam ſæculo 16. jam ubique introducta typographia, & jam multiplicatis editionibus libri de Imitatione, nullus aut certè rariſſimus ſibi laborem ſumpſerit, eum deſcribendi. Nunc ſequuntur.

Teſtes Thomæ Kemp. coævi.

LVIII. *Interpres Auguſtanus.* De quo num. 6.

LVIII. *Joannes Buſchius.* Joannes Buſchius fuit Canonicus Regularis in monaſterio Windesheim, quod tantùm unico milliari diſtat à monaſterio Montis S. Agnetis, in quo Thomas Kemp. profeſſus eſt. Scripſit Joannes Buſchius Chronicon Windesheimenſe, quod, ut ipſemet in Præfatione aſſerit, abſolvit anno 1464. adeoque ſeptem annis ante mortem Thomæ Kemp. in hoc Chronico Buſchius ſcribit, Thomam Kemp. eſſe authorem libri de Imitatione. Nam l. 2. C. 21. deſcribens mortem Joannis ab Hueſdem Canonici Windesheimenſis, factam anno 1424. ſic ait: *Contigit ante paucos dies ſui obitus, ut duo fratres notabiles de Monte S. Agnetis prope Swollis Ordinis noſtri dictum Priorem noſtrum ſuper certis rebus conſulturi in Windesheim advenirent, quorum unus Frater Thomas de Kempis vir probatæ vitæ, qui plures devotos libellos compoſuit, videlicet, Qui ſequitur me, de Imitatione Chriſti, cum aliis, nocte inſecuta ſomnium vidit præſagium futurorum.* Hoc eſt teſtimonium Buſchii, qui ſæpiſſimè ſine dubio locutus fuit cum Thoma Kemp. utpote jam anno 1424. viro celebri, & ſibi viciniſſimo. Nil habent

Ger-

Gerſeniſtæ, quod excipiant, niſi quod dicant; verba intermedia illa *de libro de Imitatione* non convenire contextui, neque ea extare in ipſo authographo Buſchii. Utrum verba illa contextui conveniant cuilibet per ſe manifeſtum eſt. Voluit Buſchius referre viſionem Thomæ Kemp. quam habuit de morte inſtante Joannes ab Hueſdem Prioris Windesheimenſis. Ne viſio foret ſuſpecta aut incredibilis, commendavit virum; melius ipſum comendare non potuit, niſi vocando eum virum probatæ vitæ, qui librum *de Imitatione* compoſuit. Nonne igitur miſerabilis viſio eſt, videre in hac re inconvenientiam, quæ ne quidem obreperet ſomnianti? quod verò dicatur, illa verba non extare in authogravo Buſchii, iterum eſt merum ſomnium. Authographum Buſchii non extat amplius, & falſiſſimum eſt, quod refert Thullierius num. 83. authographum Buſchii ab ipſiſmet Canonicis Regularibus 1681. coram Eruditis Pariſienſibus productum eſſe, ſine illis verbis intermediis. Cæci videlicet fuerunt Canonici Regulares, ut proferrent teſtimonium contra ſe, ſed totum falſum eſſe, patet ex actis genuinis, actis illius Pariſienſis Eruditorum conventûs, anno 1681. à Canonicis Regularibus coacti, quæ exhibet Dupinus tom. 12. Bibl. Eccleſ. diſſ. §. 5. ipſemet conventui illi præſens. Ex his enim actis conſtat, Canonicos Regulares coram illis Arbitris Pariſienſibus produxiſſe duo exemplaria M. S. Chronici Buſchiani, in quorum utroque verba illa continuo contextu inſerta ſunt. Exemplar hujus Chronici Rebdorffenſe ſcriptum anno 1477. adeoque adhuc vivente Buſchio eadem verba continuo contextu continet. Ad aliud ejuſdem Chronici Manuſcriptum, ætate Thomæ Kemp. ſcriptum, provocat Rosweidus. Adeo ſanè certum eſt, à Canonicis Regularibus non dubitatum fuiſſe unquam, quod illa verba ab ipſomet Buſchio ſuo Chronico adſcripta ſint, ut Molinetus in ſuo ſcripto anno 1687. amicis communicato, & à Simonio in Bibliotheca Critica t. 1. cap. 2. edito id pro indubitato ſupponat.

LIX. *Hermannus Canonicus Regularis, qui cum Thoma Kemp. locutus eſt.* Poſt teſtimonium Buſchii, quod ſine omni controverſia, ſive ſit ipſius Buſchii, ſive alterius ex Scriptoris, repræſentat teſtem Thomæ Kemp. coætaneum. Proximum locum meretur præſens teſtimonium, quod reperi ante biennium in Codice M. S. Collegii Canonicorum Regularium ad S. Nicolaum Paſſavii in Bavaria. Continet hic Codex varia opuſcula ejuſdem manûs, quorum unum annotatum ac ſub ſcriptum habet annum 1473. inter alia continetur etiam deſcriptio Congregationis Windesheimenſis, facta ab Hermanno Canonico Regulari, qui in ea deſcriptione ſic habet.

Item, Frater iſte, qui compilavit librum de Imitatione dicitur, ſive nominatur Thomas Supprior in dicto Monaſterio Montis S. Agnetis prope Suvollis diœceſis Trajectenſis Provinciæ Colonienſis, & diſtat dictum monaſterium uno milliari à Windesheim, quod eſt monaſterium Superius, in quo ſingulis annis Canonici Regulares de Provincia Colonienſi, Moguntinenſi, Trevirenſi celebrant Capitulum Generale. Vixit autem hic compilator adhuc anno 1454. & ego Frater Herman-

Digitized by Google

nus de Monaſterio Novioperis prope Hallas Magdeburgenſis Diœceſis eodem anno miſſus ad dictum Capitulum Generale fui eidem locutus. Rem ita ſe habere in hoc Codice M.S. ſolenni Inſtrumento Notarii publici deſuper erecto certum feci. Quid ad hoc teſtimonium reponent adverſarii? teſtatur ille, qui anno 1454. cum Thomâ Kemp. fuit locutus, eum authorem eſſe; teſtatur, ſingulis annis propemodum ad portas Monaſterii S. Agnetis Capitulum Generale Canonicorum celebratum eſſe, quomodo tam falſus rumor potuit per triginta annos vivo adhuc Thoma Kempenſi ſerpere in omnes Canonias Germaniæ, ut non corrigeretur? an nullus per 30. aut 40. annos ex omnibus Canonicis Germaniæ inferioris in Capitulo Generali celebrato in conſpectu Thomæ Kempenſis quæſierit de authore tam celebris libri? an neminem vir humillimus de errore monuerit? qui talia credit, profectò eſt duri ingenii.

LX. *Mathias Farinator, Ordinis B. V. M. de Monte Carmelo* ſcripſit Codicem d. l. ſub titulo Thomæ Kempenſis intra annum 1452. & 1472. de quo num. 12.

LXI. *Petrus Schottus,* Canonicus Argentoratenſis ad D. Petrum, vir doctiſſimus. Præfixit operibus Gerſonis illam Præfationem anno 1488. De qua n. 25.

LXII *Præmiator Memingenſis.* De quo num. 31.

LXIII. *Præmiator Gallicus.* De quo num. 33.

LXIV. *Joannes Trithemius* Abbas Spanheimenſis Ord. S. Ben. Magnum nomen Trithemius apud omnes eruditos ſua doctrina obtinuit. Is ſuo libro *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* ad limam tertiùm revocato, ſeptennali exacto labore ultimam manum anno 1494. impoſuit. Specialem in retegendis Scriptoribus Germaniæ adhibuit induſtriam, de quibus etiam præclarum librum edidit, ſub titulo: *De viris Illuſtribus germaniæ*, in utroque opere adſcribit librum d. l. Thomæ Kemp. de Viris illuſtribus germaniæ ſic habet: *Thomas de Kempis Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini Montis S. Agnetis prope Swollis in Diœceſi Trajectenſi, vir in divinis Scripturis eruditus & Studioſus, vita & converſatione devotus, ſcripſit quædam devota volumina, de quibus feruntur ſubjecta. De Contemptu mundi, & Imitatione Chriſti l. 4. Sermones ad Novitios &c. claruit temporibus Ruperti Bavari Imperatoris anno 1410. & notandum, quod duo hujus nominis feruntur fuiſſe, ambo de Kempis ambo Regulares in Monte S. Agnetis ambo ingenio præſtantes, & ambo varia cudentes opuſcula, quorum primus tempore Gerardi Magni ad Religionem converſus divinis revelationibus dignus habitus ea quæ ſupra diximus opuſcula ſcripſiſſe dicitur.* Ita Trithemius, qui in circumſtantiis ſolùm fallitur; nempe quod putet extitiſſe duos Kempenſes Thomas; quod falſum eſſe ex eo conſtat, quia ipſemet Thomas Kemp. ſcripſit chronicon ſui Monaſterii uſque ad annum 1471. in eo quidem mentionem facit quatuor confratrum ſuorum Kempenſium, inter quos etiam ejus germanus frater *Joannes de Kempis,* ſed nullus alius præter noſtrum in eo apparet *Thomas de Kempis*, altera circumſtantia Trithemii errat, quantum veroſimile eſt, quinquennio vel decennio, dum dicit Thomam

claruiſſe

Digitized by Google

clarui∬e 1410. vetius enim hoc ad annum 1415. vel 1420. extenditur. Sed cum rò *inclareſcere* habeat ſuam latitudinem, & is terminus etiam ad initia accreſcentis famæ trahi poſſit, non neceſſariò in hoc erroris Trithemius redargui debet. Quod verò Trithemius dicit, ſe à Senioribus ſui monaſterii audiviſſe, quod jam à Senioribus prioribus, qui eos anteceſſerant, liber de Imitatione lectus, benè convenit ad tempora circa annum 1420. quo dico librum de Imitatione ſcriptum eſſe; ab anno enim 1420. uſque ad annum 1494. quo Trithemius ſcripſit, intercedunt anni 74. intra quod ſpatium in monaſteriis jam Seniorum ſucceſſio, cum utique vix in aliquo monaſterio detur Religioſus, qui per 74. annos profeſſus ſit. Nec etiam incredibile eſt, aliquod inter prima exemplaria in Monaſterium Spanheimenſe in Sueviam delatum eſſe, cum Codex Kirihemianus ſub titulo Thomæ Kemp. in Suevia jam 1425. ſcriptus ſit, & ob negotia Concilii Conſtantienſis proximè finiti, aut Baſileenſis proximè inſtantis majus tunc aliarum Provinciarum cum Suevis commercium contractum fuerit.

LXV. *Georgius Pirkamerus*, Catthuſianorum Norimbergæ Prior, & per Germaniam Viſitator procuravit editionem operum Thomæ Kemp. Norimbergenſem 1494. ubi eidem adſcribit l. d. I. verba illius poſui num. 35.

LXVI. *Petrus Danhauſerus* Bibliopola Norimbergenſis; in epiſtola nuncupatoria editionis operum Thomæ Kemp. 1494. fatetur ſe omnem cogitationem in his libris poſuiſſe. Noverit utique authorem & genium.

LXVII. *Joannes Mauburnus* Canonicus Regularis, Abbas Liuriacenſis, fuit profeſſus in ipſo Monaſterio Thomæ Kemp. videlicet in Monte S. Agnetis prope Svvollis. Fuit coætaneus Thomæ Kemp. per plures annos cum eodem in eodem Monaſterio converſatus. Scripſit *Roſetum ſpiritualium exercitiorum*, in quo ſæpius Thomæ Kemp. meminit tanquam authoris l. d. I. In dietario Exercitiorum §. 3. ex l. 4. de Imitatione c. 10. hæc verba adducit: *Monet devotus Thomas noſter Kempis: Non ſis in celebrando nimis prolixus, aut feſtinus, ſed ſerva communem bonum modum eorum, cum quibus vivis. &c.* In Scala Communionis tit. 6. Alph. 20. de Conſid. memb. 1. ait: *Hinc enim juxta noſtrum Thomam Kempis tam præparationis incurii ſumus, quia non ſatis, quid acturi, vel quem ſumus ſuſcepturi, æſtimamus.* In ejuſdem Scalæ Gradibus acceſſoriis tit. 6. alph. 22. §. 4. ait: *Quam doctrinam Thomas noſter Kempis inſecutus erat, cùm communicaturus dicebat. O Deus meus, amor æternus, cupio te ſuſcipere cum vehementiſſimo deſiderio, & digniſſima reverentiâ, quibus unquam exceptus es ab aliquo ſanctorum, & licet indignus ſum omnia illa ſentimenta devotionis habere &c.* Hoc Mauburnus ex l. 4 c. 17. Aliud opus Mauburnus compoſuit, quod *Venatorium* inſcripſit. Exemplar habetur Tungris apud Canonicos Regulares; ipſum authographum aſſervatur Pariſiis ad S. Victorem. In hoc Venatorio inter viros illuſtres Congregationis Windesheimenſis ponit etiam Thomam Kemp. his verbis: *Qui frater Thomas à Kempis inter cætera opuſcula, quæ fecit, compoſuit libellum qui ſequitur me*

quem falsò quidam Domino Gerſon attribuunt. Ita confrater Thomæ Kemp. de confratre teſtatur. Fronto. p. 1. Thom. vindic. §. 2. n. 3.

LXVIII. *Socius Mauburni*; Qui cum Joanne Mauburno venerunt in Galliam, ut collapſam diſciplinam in Domo S. Severini reſtituerent, evocati ſunt è Monaſterio S. Agnetis prope Svvollis, quod Thomas Kemp. fama nominis ſui celebre reddiderat. Inter hos unus aliquis ſcripſit Epiſtolam Fr. Juliano Oret Religioſo in Prioratu S. Salvatoris Mellodunі. Exemplum hujus Epiſtolæ Manuſcriptum aſſervatur Pariſiis ad S. Genovefam in Codice hujusmodi Epiſtolarum. In hac Epiſtola ſocius ille Mauburni, & Thomæ Kempenſis confrater inter alia ſic ſcribit: *Sine ſollicitudine & diligentia nemo acquiret virtutes, major labor eſt reſiſtere paſſionibus, quàm corporalibus inſudare laboribus, dicit Thomas. Vigila igitur ſuper teipſum, admone teipſum, excita teipſum, tantum proficies, quantam tibi ipſi vim intuleris. Converte teipſum ad Deum, & deſere hunc miſerum mundum, & inveniet anima tua requiem. Certa viriliter, conſuetudo conſuetudine vincitur. Nemo ſine tribulatione ubicunque fuerit. Si vis proficere, conſerva te in timore Dei, noli eſſe nimis liber, ſed prohibe ſenſus tuos ſub diſciplina, nec inepta te tradas lætitiæ. Ora pro me. Vale.* Hæc omnia documenta reperiuntur in libro de Imitatione, l. 1. c. 25. c. 21. c. 22. l. 2. c. 1. Cùm itaque citet Thomam, non eſt dubitandum, eum intelligere Kempenſem.

LXIX. *Joannes Gailer Kaiſerpergius* ſummi nominis Eccleſiaſtes Argentorati, natus 1445. triginta tribus annis Eccleſiaſten egit incredibili cum applauſu. Anno 1498. & 1499. *Naviculam* fatuorum pro concione expoſuit, ubi Turbâ. 89. ait: *Hac deduc ad placitum ex Kempis, de natura & gratia differentia in libro de Imitatione.* eſt l. 3. c. 54. 55. 59. Et Turbâ 100. ait: *Quantò natura amplius premitur & vincitur, tantò major gratia infunditur, & quotidie novis viſitationibus interior homo ſecundum imaginem Dei reformatur. Hac Thomas de Kempis.* Nimirum l. 3. c. 54.

LXX. *Jacobus Philippus Foreſtus Bergomenſis* Ord. Erem. S. Aug. Nobilis hic Hiſtoricus ſuum ſupplementum Chronicorum deducit uſque ad annum 1503. quo agebat annum ætatis 69. ut ipſe teſtatur. Ad annum 1406. ſic ſcribit: *Thomas natione Teutonicus Ordinis Can. Reg. S. Aug. vir in divinis ſcripturis admodum ſtudioſus atque eruditus, vita & converſatione valde inſignis, hac tempeſtate clarus exiſtens ſcripſit ad inſtructionem multorum ſubjecta opuſcula. Et primò. De contemptu mundi. lib. 4. incipit. Qui ſequitur me.* Ita Bergomenſis, Italus, de Thoma coætaneo. Ubi tamen notandum, hunc terminum, *Hac tempeſtate,* habere latitudinem; neque ſenſus eſt, quod 1406. Thomas Kemp. ſcripſerit, ſed quod tunc vixerit, anno ætatis ſuæ 27.

LXXI. *A. RR. Patres Benedictini.* Jodocus Badius Aſcenſione in Editione operum Thomæ Kemp. teſtatur de A. RR. PP. Benedictinis Abbatiæ S. Germani à Pratis, & Carthuſienſibus, & Cœleſtinis, his verbis: *Convenerunt quique ſuo jure enixè poſtulantes, ut pientiſſimi Fratris Thomæ à Kempis opera prælo noſtro committerem.*

Inter

Digitized by Google

Inter hæc etiam erat l. d. I. ſub titulo Thomæ Kemp.

LXXIV. *Jodocus Badius Aſcenſius* tertium coævorum agmen claudat, qui trinam editionem operum Thomæ Kemp. & libri de Imitatione nempe 1520. 1521. & 1523. ſuſcepit. Studioſè hunc ultimum pono, quia Thullierus in ſua Hiſt. Concert. lat. edit. ſtatim folio 1. 1726. auſus eſt ſcribere, Jodocum Badium primum fuiſſe, *Cui primò in mentem venerit, aureum illud opuſculum Thomæ à Kempis aſſerere*. Hic error non parvus in principio quantum increvit in fine! concludit enim Hiſtoria illa his ultimis verbis ſuæ mentis ſententiam; *Werlinum probaſſe nihil:* Judicet æquior orbis de æquitate ſententiæ. Hoc ſolùm addo, Werlinum hunc, quem ſic deſpiciunt, eſſe ipſiſſimum illum Werlinum, & Bernardum Vadingum, quem Delfavius, & Benedictini Galliæ in editione operum S. Auguſtini, dum Werlinum & Vadingum à ſeinvicem quaſi duos diverſos authores diſtinguunt, centies mille laudibus extollunt, quem ferè totum exſcribunt, quem ducem ſequuntur.

§. 2.

Summa ſimilitudo inter librum de Imitatione & alia Thomæ Kempenſis opuſcula.

SUmmam hanc ſimilitudinem deſumo. 1. Ex materia, quæ tractatur; 2. Ex Inventione, conſilio, & affectu authoris, quibus tractat materiam. 3. Ex verbis & phraſibus, quibus ſe exprimit. 4. Ex numero, ſententiis, doctrina & variis aliis notis authorum Characteriſticis: Sit ergo

C. I.

Similitudo quoad materiam.

I. *SUvis libro ſolet præfigere textum Scripturæ*, tanquam materiam tractandam in libro. l. d. I. 1. 2. 3. 4. *Similit.* 1. Serm. ad Nov. 2. Serm de Nativ. 3. Hortul. 4. Vall. 5. Tabern. 6. Diſcipl. 7. Diſpenſ. 8. Hoſpit. 9. Dial. Novit. 10. Exercit. 11. Doctrin. 12. Recog. 13. Enchir. 14. Manual. 15. Elev.

II. *Solet omnes cogitationes reſtringere ad materiam Aſceticam*, non immiſcendo eruditionem ullam ex aliis ſcientiis. *Similit.* omnia opuſcula.

III. *Dirigit ſua Aſcetica ad Religioſos.* l. 1. C. 17. & paſſim. *Similit.* 1. Serm. ad Novit. 2. Dial. Nov. 3. Enchir. 4. Diſpenſ. 5. De Silentio & paſſim.

IV. *In materia Aſcetica verſatur potiſſimùm circa veritates generaliſſimas*, & in particulari præcipuè circa actiones Religioſas quotidianas. 1. l. 2. c. 3. de bono pacifico homine. Serm. ad Nov. p. 1. S. 1. De concordia fratrum. 2. l. 1. c. 16. De ſufferentia defectuum aliorum. S. ad Nov. 5. De patientia conſervanda inter deſides & perverſos. 3. l. 3. c. 45. De facili lapſu verborum. S. 7. De cuſtodia oris 4. l. 1. c. 10. De cavenda ſuperfluitate verborum. S. 9. De periculo ex multiloquio. 5. l. 3. c. 40, & 41. Quod homo de nullo gloriari poteſt. S. 8. & p. 2. S. 8. De vana gloria cavenda. 6. l. 3. c. 3. & l. 1. c. 9. & l. 2. c. 2. De obedientia humilis ſubditi. S. 8.

S. 8. p. 2. & S. 7. p. 1. De humili obedientia ſectanda. 7. l. 1. c. 12. De utilitate adverſitatis. S. 1. p. 2. De multis tribulationibus juſtorum. 8. l. 1. c. 21. & l. 3. c. 25. 27. 33. 37. De compunctione Cordis. S. 4. p. 2. De cauta cuſtodia cordis. 9. l. 1. c. 13. & l. 3. c. 35. De tentationibus reſiſtendis. S. 6. p. 2. De cauta cuſtodia contra tentationes. 10. l. 1. c. 23. & l. 3. c. 14. De judicio. S. 7. p. 2. De diſtricto Dei judicio. 11. l. 3. c. 35. & l. 1. c. 22. & l. 3. c. 12. & 20. Quod non eſt ſecuritas à tentatione in hac vita. S. 10. p. 2. De variis bellis & periculis hujus vitæ. 12. l. 2. c. 12. 11. & l. 3. c. 56. De regia via ſanctæ Crucis. S. 1. p. 3. De Cruce quotidie tollenda. 13. l. 3. c. 20. & l. 1. c. 22. De hujus vitæ miſeriis. Solil. c. 5. De brevitate & miſeria præſentis vitæ. 14. l. 3. c. 49 & 47. De deſiderio æternæ vitæ. Solil. c. 6. De anhelatione æternæ vitæ. 15. l. 1. c. 23. De meditatione mortis. Solil. c. 7. De optatione bonæ mortis. 16. l. 3. c. 31. De neglectu omnis creaturæ. Sol. c. 9. De elongatione à creaturis. 17. l. 3. c. 16. Quod verum ſolatium in ſolo Deo quærendum. Sol. c. 10. De contemptu omnium conſolationum terrenarum. 18. Quod dulce eſt ſervire Deo. l. 3. c. 10. Sol. c. 11. De magna dulcedine, & conſolatione in eo. Verùm omnia propemodum Capitula l. d. I. reperiuntur in aliis Thomæ Kempenſis opuſculis. compara. 19. [l. 3. c. 21. Solil. c. 1.] 20. l. 1. c. 1. Sol. c. 8. (l. 3. c. 27. & 9. Sol. c. 12.) l. 2. c. 9. Sol. c. 13. 14. [l. 3. c. 52. Sol. c. 17.] l. 3. c. 30. Sol. c. 18. [l. 3. 48. 49. 34. Sol. c. 9. 19. 20. 21.] l. 2. c. 10. & l. 3. c. 22. Sol. c. 25.] l. 1. c. 4. 8. Hortul. c. 1. [l. 1. c. 1. l. 3. c. 31. Hort. c. 2.] l. 1. c. 3. l. 3. c. 2. 27. 43. Hort. c. 3. [l. 1. c. 6. 12. 13. Hort. c. 4.] l. 3. c. 3. Hort. c. 5. [l. 1. c. 5. Hort. c. 6. l. 3. c. 29. Hort. c. 7.] l. 2. c. 6. Hort. c. 8. [l. 1. c. 19. Hort. c. 9.] l. 3. c. 33. Hort. c. 10. [l. 3. c. 29. 30. 38 50. 59. Hort. c. 11.] l. 1. c. 5. l. 3. c. 3. 15. 23. 27. Hort. c. 12. [l. 1. c. 15. l. 3. c. 5. Hort. c. 13.] l. 1. c. 13. l. 3. c. 12. 57. Hort. c. 14. [l. 1. c. 16. Hort. 15.] l. 2. c. 7. Hort. c. 16. [l. 1. c. 1. l. 3. c. 18. 56. Hort. c. 17.] l. 3. c. 3. Valle. c. 3. & l. 1. c. 12. [l. 3. c. 6. Vall. c. 4.] l. 1. c. 11. l. 3. 23. 25. 42. Vall. c. 8. [l. 2. c. 1. l. 3. c. 1. Vall. c. 9.] l. 1. c. 23. Vall. c. 11. [l. 1. c. 20. Vall. c. 18.] l. 1. c. 17. 18. Vall. c. 23. Hæc omnia Capitula fermè etiam quoad titulos & verba conveniunt. Videatur etiam in *Valle Liliorum*. C. 6. 7. 10. 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 24. 25. 8. 29. 30. 31. 33. 34. *De Tribus Tabernaculis*. C. 2. 3. *De diſciplina*. C. 4. 5. 6. 7. 16. *De diſpenſatore*. C. 12. 15. in *Hoſpitali*. C. 1. 4. 5. 12. In *Spiritualibus Exercitiis*. C. 1. 2. 3. 4. 7. 8. 9. 12. In *Doctrinali*. C. 1. 10. 11. 12. Liber de *vera compunctione Cordis*. De *Solitudine*. C. 5. 7. 16. 17. 18. 19. 20. 23. 24. De *Recognitione* C. 1. 2. 3. 4. 5 6. 7. In *Enchiridio*. C. 2. 4. 6. 7. 10. In *Manuali*. C. 2. 5. 7. 13. 15. Hæc omnia Capitula idem prorſus tractant, quod in libro de Imitatione

V. *Materia ſemper eſt accommodata captui ſimplicium*. Agit de vanitate mundi, de pace cordis, conſolatione, deſolatione, oratione, tentationibus adverſitatibus, ſilentio, morte, judicio, pœnis, præmiis. &c. Hæc omnia ſunt objecta, quorum

quorum prævia notio atque idea jam in plebe habetur. Hinc non indiget multis definitionibus, diviſionibus, & explicationibus, & prænotationibus ejus materiæ, quam tractandam ſuſcipit: & hoc objectum cuivis clarum non reddit obſcurum aut captu difficile phraſibus, figuris, tropis, eruditione, numero, methodo ſcientifica; non confundit objectum textibus obſcuris, quorum ſenſus aut primum probandus aut explicandus. Eligitur in omnibus operibus materia plana, obvia, facilis, & hæc nulla eruditionis nube obducitur, ut ſimplicium captum tranſcendat.

VI. *Multa paucis dicit.* Quia nullibi periodis, epithetis, aut ſynonimis creſcit, ſed multas ejuſdem objecti notabiles attingit circumſtantias.

VII. *Nunquam materiam methodica diviſione in certa membra dividit.* Conſtat meris ſententiis, rarò poſt primam exſpectaretur ſecunda, aut poſt ſecundam tertia: quælibet alteri ex improviſo veluti ex machina cœlitus delapſa ſupervenit. Recenſet cogitationes ſuas; una ſuccedit fœcundè alteri, nullo certo nexu aut conſilio, ut non provocatæ, ſed caſu enatæ videantur. v. g. l. 1. c. 2. dicit. 1. *Omnis homo naturaliter ſcire deſiderat.* 2. *Sed ſcientia ſine timore Dei quid importat.* 3. *Melior eſt profectò humilis ruſticus, qui Deo ſervit, quàm ſuperbus Philoſophus, qui ſe neglecto curſum cœli conſiderat.* 4. *Qui bene ſeipſum cognoſcit, ſibi ipſi vileſcit.* &c. Quælibet harum ſententiarum in ſe perfectum ſenſum parit.

VIII. *Membra materiæ confusè proponit,* ut non facilè dici poſſit, quodnam primo potius loco, quàm medio, aut extremo poni debuerit. Tales libri habent hoc ſpeciale, quod quivis lectionem inchoare poſſit, loco, quo voluerit, etiam in fine, more hebræorum. Adeoque non ſunt opus ſtudii, ſed tantum pia lumina inſtar reſperſarum cœlo ſtellarum, quæ noſtro arbitrio in conſtellationes ac ſyſtemata ut libuerit, reduci poſſunt: non redolent ſcholas ac habitum diſcurſivum Logicum, quo unum infertur ex alio, ſed intellectum angelicum, quo unum intelligitur poſt alterum. Hic idem character in omnibus operibus Thomæ Kemp. exceptis quibuſdam ſermonibus, relucet.

IX. Sicut in hoc authore nec diviſio, nec ordo, nec ſyſtema locum habent, *ita nec unus quidam totius operis ſcopus datur,* ad quem ſingula membra manifeſtè reſpiciant.

X. *Materiam tractat breviſſime.* Quia nec opus habet explicatione poſtulatorum, axiomatum, ac ſuppoſitorum, nec definitione, nec diviſione, nec probatione, nec ullo ornatu Rhetorico ad perſuadendum. Ad quid enim his omnibus, & prolixitate indigeret, cum verſetur circa eas veritates, quæ, ut primò conſpiciuntur, ſtatim approbantur? tantum admonet mentem de veritatibus jam antecedenter cognitis, inſtar Socratis, qui dicebat, ſe arte obſtetritia non parere, ſed educere veritates ex aliorum animis. In aliis opuſculis quidem plures in particulari adjicit obſervationes, & circumſtantias, ſed circa objecta illa contractiora eſt proportionalis brevitas eadem, quæ circa objecta latiora.

XI. *Varietate rerum conſtanter delectatur.* Nulla eſt propoſitio, nulla propoſitionis pars, quæ non retegat novum objectum, aut novam objecti cir-

Digitized by Google

in principio ! O tepor & negligentia ſtatûs noſtri ! Utinam in te non dormitet profectus. l. 1. c. 20. O qui nunquam tranſitoriam lætitiam quæreret! - O qui omnem vanam ſollicitudinem amputaret ! l. 1. c. 22. Ecce ! quam bonam vitam habet! Væ nobis, ſi ſic volumus. C. 23. Ah, longa vita non ſemper emendat culpam. - Ah, ſtulte, quid cogitas! C. 25. O ſi Jeſus in cor veniret ! O ſi nihil aliud incumberet.! O ſi nunquam indigeres comedere ! l. 2. C. 1. Eia anima fidelis! l. 3. c. 3. Sed, proh dolor! C. 6. Eja Domine Deus! C. 22. Heu, qualis eſt hæc vita ! - vincit, proh dolor, delectatio. C. 36. proh dolor! ſtatim foras erumpimus. C. 39. Adhuc, proh dolor, vivit vetus homo! C. 52. O ſi vidiſſes Sanctorum coronas. l. 4. c. 13. Ah, Domine Deus. C. 15. Proh dolor, quidam tepidi. Tales particulas Exclamationis & admirationis numeravi in libris de Imitatione centum quadraginta & octo. Nempe l. 1. C. 1. 3. 10. 11. 15. 18. 20. 21. 22. 23. 24. 25. l. 2. C. 1. 11. 12. l. 3. C. 1. 3. 6. 9. 11. 15. 20. 22. 23. 30. 32. 36. 39. 44. 45. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 58. 60. 62. l. 4. C. 1. 2. 3. 5. 8. 9. 10. 11. 13. 14. 15. In aliis Thomæ Kempenſis opuſculis iidem affectus ſunt frequentiſſimi, v. g. Serm. ad Nov. 1. Eja, Chariſſimi. S. 3. quia, proh dolor - Ecce, quàm ſancta. - Ecce, fratres. S. 5. Ecce, chariſſimi. S. 6. Heu! non eſt timor Dei! - O frater, Aſelle. S. 7. Heu ſuperbia! S. 15. Heu, heu, fratres! S. 16. O utinam, mortales iſta penſarent! S. 20. Væ ſuperbis ! væ delicatis ! væ vagis monachis ! - O utinam omnes ſaperent ! Serm. 4. Ad Fratres. Eja chariſſimi! S. 6. Eja, quantum lætal untur ! S. 8. O ſi daretur experiri ſilentii delicias. Tales particulas exclamationis & admirationis in ſolis Sermonibus Thomæ Kemp. qui magnitudine fermè æquant librum de Imitatione, reperi centies quinquagies & novies. Ubi & S. 6. Tunc clamabunt; ah, ah damnati ſumus. In aliis opuſculis non eſt facile talium affectuum numerum invenire, quia recurrunt perpetuo.

§. 3.

Similitudo quoad phraſes, & verba alioquin barbara, aut minus bonis authoribus uſitata.

1. L. 1. C. 1. Hæc ſunt verba Chriſti, quibus admonemur, *quatenus* vitam ejus & mores imitemur. In aliis opuſculis Thomæ Kemp. intra pauca folia recurrit vigeſies ter. In ſequentibus numerum, quoties talis phraſis aut verbum in aliis operibus Thomæ Kemp. reperitur, adſcribam ſimpliciter communibus numeris. S. denotat ſæpe, SS. ſæpiſſimè,

2. L. 1. C. 1. Si velimus *veraciter* illuminari. 23,

3. L. 1. C. 1. Qui vult *ſapidè* verba Chriſti intelligere. 55.

4. Quid prodeſt tibi *alta* de Trinitate diſputare. In hoc ſenſu 40.

5. Verè *alta* verba non faciunt ſanctum. 40,

6. Qui vult verba Chriſti intelligere, *oportet*, ut totam vitam illi ſtudeat conformare. SS,

7. *Opto* magis ſentire compunctionem, quam ſcire ejus definitionem in hoc ſenſu, 14.

8. Si ſcires totam Bibliam *exterius*. In hoc ſenſu. ſemel.

9. Vanitas vanitatum *præter* amare Deum. SS.

10. Vanitas eſt, præſentem ſolùm vitam *attendere*. 33.

11. Vanitas eſt, diligere, quod cum *omni* celeritate tranſit. SS.

12. Sequentes ſuam *ſenſualitatem*, *maculant* conſcientiam. 4. 9.

13. L. 1. C. 2. Scientia ſine timore Dei quid *importat*? 1.

14. Qui benè ſeipſum cognoſcit, ſibi ipſi *vileſcit*. 4.

15. Deus judicaturus me eſt ex *facto*. S.

16. *Quieſce* à nimio ſciendi deſiderio. S.

17. Scientes *libenter* volunt videri. 180.

18. *Valde* inſipiens eſt, qui aliis intendit. 120.

19. Bona vita *refrigerat* mentem. 1.

20. Si multa *ſatis* bene intelligis, ſcito tamen, *quia* ſunt multo plura quæ neſcis. 52. S.

21. Noli altum *ſapere*, ſed ignorantiam tuam magis ſapere. S.

22. *Ama neſciri*, & pro nihilo *reputari*. Amo cum infinitivo. 2. Reputo, pro æſtimo. 19.

23. Hæc eſt *altiſſima* lectio, ſui cognitio. 40.

24. Si tibi videtur, *quod* multa *ſcis* cum indicativo. S.

25. De ſeipſo nihil *tenere*, & de aliis *altè ſentire*. 12. 6.

26. Neſcis, quamdiu poſſis in bono *ſtare*. Pro perſeverare. 74.

27. Tu neminem fragiliorem teipſo *tenebis*. Pro æſtimare. 12.

28. Noſtra opinio & noſter *ſenſus* ſæpe nos fallit. Pro judicio. 13.

29. Noſter ſenſus *modicum* videt Pro parum. 39.

30. Cui æternum verbum loquitur, à multis opinionibus *expeditur*. S.

31. L. 1. C. 3. Qui omnia ad unum *trahit*. Pro refert. 11.

32. Tædet me ſæpe, *multa* legere. Indefinitè. Intra pauca folia. 14.

33. Quanto aliquis interius magis *ſimplificatus* fuerit, tanto altiora intelligit. 1.

34. Deſuper lumen *intelligentiæ* accipit. 1.

35. *Simplex* & *ſtabilis* ſpiritus non diſſipatur. 50. S.

36. Simplex ſpiritus in ſe *otioſus* ab omni propria *exquiſitione* nititur. p. vacuus. S. 1.

37. Quis te magis impedit, quàm tua *immortificata* affectio. 1.

38. Quis te magis *moleſtat*. 1.

39. *Bonus*, & *devotus* homo, opera ſua prius intus diſponit, quæ foris agere debet. Bonus. SS. Devotus 440. *intus*, & *foris* per antitheſin. 33.

40. *Aliquid* proficere. Pro aliquantulum. S.

41. Non eſt culpanda qualibet *notitia*. Pro cognitio. S.

42. *Modicum* fructum ferunt, & *ſæpe* errant. 39. SS.

43. Non fieret tanta *diſſolutio* in *cœnobiis*. 12. 2.

44. Ubi ſunt omnes illi *Magiſtri*? 107.

45. Eorum *prabendas* alii poſſident. 7.

46. Tunc *benè* ſtuduiſſent. S.

47. *Verè*

47. *Verè magnus eſt, qui magnam habet charitatem; verè magnus eſt, qui in ſe parvus eſt. Intra pauca folia. 21.

48. *Pro nihilo* ducit omne culmen honoris. 21.

49. *Verè* prudens eſt, qui terrena arbitratur ut ſtercora; & verè *bene* doctus eſt, qui Dei voluntatem facit. p. valde. 69.

50. Non eſt credendum *omni* verbo, ſed *longanimiter* res eſt *ponderanda* S.S. 24.

51. Perfecti viri non credunt *omni* enarranti. p. cuicunque. S.

52. Sciunt humanam naturam *ſatis* labilem. p. valde. 52.

53. Non in propriis *ſenſibus ſtare*. 13. 74.

54. L. 1. C. 5. Non debemus quærere *ſubtilitatem* in ſcripturis. 6.

55. Ita *libenter devotos & ſimplices* libros legere debemus, ſicut profundos & *altos*. 180. 440. 50. 40.

56. Magnæ *litteraturæ*. Litteratus. 10.

57. *Simpliciter* eſſet tranſeundum. Lege *ſimpliciter*, interroga *libenter* 50. 180.

58. L. 1. C. 6. Quando homo inordinatè appetit, inquietus fit. S.

59. Infirmus difficulter poteſt ſe à terrenis *ex toto* abſtrahere. 1.

60. *Leviter* indignatur. p. faciliter. 18.

61. L. 1. C. 7. non *ſtes* ſuper teipſum. 74.

62. Pulchritudo *modica* infirmitate defœdatur. 39.

63. Deus ſcit, quid *eſt* in homine. S.

64. L. 1. C. 8. cum *extraneis* rarus eſto. 9.

65. *Cum divitibus* noli *blandiri*. S.

66. Cum *ſimplicibus*, cum *devotis*, & *morigeratis* ſociare. 50. 440. 2.

67. Omnes *bonas* mulieres Deo commenda, SS.

68. Soli Deo *opta* familiaris eſſe, & hominum *notitiam* devita. 14. S.

69. *Valde* magnum eſt in obedientia *ſtare*, ſub Prælato vivere. 123. 74. Prælatus vel Prælatura 72.

70. Multo tutius eſt, *ſtare* in ſubjectione, quàm *Prælatura*. 74. 72.

71. Multi *leviter* murmurant. 18. p. faciliter

72. Non invenies quietem, niſi ſub Prælati regimine. 72.

73. Unuſquiſque *libenter* agit pro *ſenſu ſuo*. 180. 13.

74. Relinquamus noſtrum *ſentire*. Infinitivus ſubſtantivè. 44.

75. Quis omnia *plene* ſcire poteſt? p. perfecte. 11.

76. Noli in *ſenſu* tuo confidere, ſed velis *libenter* aliorum *ſenſum* audire. 13. 180.

77. Si bonum eſt tuum *ſentire*, ſubſtantivè. 44.

78. Poteſt contingere, ut bonum ſit uniuſcujuſque *ſentire*. 44.

79. Caveas *tumultum hominum*. 21.

80. Quare tam *libenter* loquimur, & *fabulamur*. 180. 20.

81. Ideo tam *libenter* loquimur, quia *conſolari* quærimus, & cor *optamus* relevare. 180. 80. 14.

82. *multùm* libenter libet loqui. p. ſuperlativo. 86.

83. *Exterior* conſolatio *interioris* con-

conſolationis non *modicum* detrimentum eſt. 33. 39.

84. Quæ *ædificativa* ſunt, loquere, ædificatus, 10.

85. Negligentia *profectûs* multum facit ad *cuſtodiam* oris. 24. 40.

86. Ad *profectum* juvat *devota* collatio. 24. 440.

87. L. 1. C. 11. *Multam* poſſemus pacem habere. p. magnus. S.

88. Occaſiones *forinſecus* quærit, qui raro ſe *intrinſecus* colligit. 33.

89. Beati *ſimplices*, quoniam *multam* pacem habebunt. 50. S.

90. Si eſſemus *interius* minimè *implicati*, poſſemus divina *ſapere* 33. 15. 53.

91. *Totum* impedimentum eſt p. omne 30.

92. Quando *modicum* adverſitatis occurrit, *nimis* cito dejicimur 39. 36.

93. Si niteremur *ſtare* in prælio. 74.

94. Nunc *pro magno* videtur, ſi quis fervoris partem retineat. 6.

95. Si *modicam* violentiam faceremus, omnia *cum levitate* faceremus 39. 1.

96. L. 1. C. 12. Bonum eſt, quod habeamus *gravitates* & *contrarietates* 19. 1.

97. *Sæpe* hominem *ad cor* revocant, *quatenus* ſe in exilio cognoſcat. S. - S.

98. *Interiorem* teſtem Deum quærimus, quando *foris vilipendimur*. 33. 6.

99. Deberet ſe homo in Deo *totaliter* firmare. 15.

100. Tunc *benè* advertit, ſecuritatem in mundo non poſſe *conſtare* SS. 1.

101. L. 1. C. 13. De tentationibus *reſiſtendis* paſſivè verbum activum, S.

102. Diabolus nunquam dormitat. 4.

103. Tentationibus *plenè* carere non poſſumus. 11.

104. Tentationes ſunt *valde* utiles, 123.

105. Qui *bene* tentationes ſuſtinere nequiverunt. 69.

106. Non eſt locus ubi non ſunt *adverſitates*. 1.

107. Non eſt homo ſecurus à tentationibus totaliter. 15.

108. Semper aliqui *ad patiendum* habebimus. S. præpoſitio ad verbum.

109. Tentationes *redient*. p. redibunt. S.

110. Homo ſuum *Propoſitum* deſerens, p. religioſa profeſſione. 56.

111. Neſcimus ſæpe, quid *poſſumus*. S.

112. Tentatio aperit, quid *ſumus*. S.

113. In tentionibus probatur, quantum *profecit*. S.

114. Non magnum eſt, ſi homo *devotus* ſit, cum *gravitatem* non ſentit. 440. 19.

115. Si tempore *adverſitatis* patienter *ſe ſuſtinet*, ſpes magni *profectus* erit 1. 7. 24.

116. Quidam *in modicis* infirmantur. 39.

117. Videntur multi in pace *ſtare*, quando res pro eorum *velle* & *ſentire* fiunt. 74. 44.

118. Si aliter fit, *cito* moventur. p. facilè. 33.

119. Propter diverſitatem *ſenſuum* & opinionum *ſatis* frequenter oriuntur diſſenſiones inter *devotos*. 13. 52. 440.

120. Ultra proprium *videre* nemo *libenter* ducitur, infinitivus, 44.

121. *Rarò*

Digitized by Google

121. *Raro* & tardè eris illuminatus. p. difficulter. SS.

122. Magis Deus *penſat*, ex quanto quis agit. *43*.

123. Quidquid ex charitate fit, *totum* efficitur fructuoſum. 30.

124. Sæpe videtur charitas, & eſt magis *carnalitas*. 1.

125. Qui chariiatem habet, nullum *privatum* gaudium amat. S.

126. *Totaliter* ad Deum refert, à quo *fontaliter* omnia procedunt, in quo *finaliter* omnes ſancti *fruibiliter* quieſcunt. 15.10. - . 1.

127. L. 1. C. 16. *Totum* Deo committe, qui ſcit *bene* mala in bonum convertere. *30. 69*.

128. *Libenter* habemus alios perfectos; alios reſtringi per *ſtatuta* volumus; SS. *6*.

129. Patet, *quod* raro proximum, ſicut nosipſos *penſamus*. S.

130. L. 1. C. 17. Diſcas te in multis *frangere*, ſi vis pacem *tenere*. *33. 12*.

131. Si vis debite *ſtare*, *teneas* te tanquam exulem. 74. 12.

132. Habitus & tonſura *modicum* conferunt. Non poteſt diu *ſtare* pacificus, qui non *nititur* eſſe minimus. *39. 74. 13*.

133. L. 1. C. 18. Intuere ſanctorum exempla, & videbis, quàm *modicum* ſit quod agimus, O quam *abdicatam* vitam duxerunt *39*. 1.

134. *Foris* egebant, ſed *intus conſolatione* reficiebantur. *33. 80*.

135. Sibiipſis videbantur eſſe *nihil*; in vera humilitate *ſtabant*, in *ſimplici* obedientia vivebant; ſub regula *Magiſtri* mundum *ſuppeditabant*. *21. 74. 50. 107*.

136. Utinam in te non *dormitet profectus*, qui toties vidiſti exempla *devotorum*: *4. 24. 440*.

137. L. 1. C. 19. Vita boni religioſi talis ſit *interius*, qualis videtur *exterius*, & merito plus debet eſſe *intus*, quàm quod cernitur *foris*. *33*.

138. Omni die renovare debemus *propoſitum* noſtrum, quaſi hodie primùm ad *converſionem* veniſſemus, pro votis religioſis. *56. 12*.

139. *Fortiter* proponens deficit. *10*.

140. *Satis* culpabile eſt. *Leviter* deficiemus. *Exteriora* & *interiora* nobis ſcrutanda ſunt. *52. 18. 33*.

141. Si non continue te *vales* colligere. *17*.

142. Nunquam ſis *ex toto* otioſus. Alia in feſtis *ſapiunt*. *1. 53*.

143. Perlege materias, quæ *compunctionem* præſtant. Si te ſubtraxeris à *circuitionibus*, invenies tempus pro *bonis* meditationibus. Facilius eſt domi latere quàm *foris* ſe cuſtodire, nemo ſecurè apparet, niſi qui *libenter* latet. *27. 1. 33. 180*.

144. Nunquam tibi promittas ſecuritatem, quamvis bonus videaris *cœnobita* aut devotus *Eremita*. *1. 9*.

145. Ne ad conſolationes exteriores *licentius* declinent. *1*.

146. Nemo dignus cœleſti conſolatione, niſi ſe exercuerit in compunctione ſi vis *corde tenus* compungi, exclude *tumultus* mundi. *1. 21*.

147. In *cella* invenies, quod *foris* ſæpius amittes. Cella *continuata dulceſcit*. *11. 33. 1. 4*.

148. Si in principio *converſionis* tuæ *bene* eam cuſtodieris, erit tibi *ſolatium* *11. 69. 80*.

149. Ab

Digitized by Google

149. Ab omni ſæculari *tumultu* longius degit. *21.*

150. Trahunt deſideria *ſenſualitatis* ad *ſpatiandum. 4. 2.*

151. Quid niſi *gravitatem* cordis reportas? *19.*

152. Laudabile eſt *religioſo*, ratio *foras* exire. Mane in *cella*; ſi non exiſſes, melius in *bona* pace manſiſſes. *47. 33. 11.* SS.

152. L. 1. C. *21. Da te ad* cordis *compunctionem*, & invenies *devotionem 11. 27. 440.*

153 Mirum, quod homo poſſit lætari, qui pericula animo *penſat.* felix, qui abdicat, quidquid conſcientiam *maculare* poteſt, vel *gravare 43. 9 24.*

154. Non *attrahas* tibi res aliorum. 2. p. ſollicitus.

155. Non *habes te* ſatis *bene* & *circumſpecte*, ſicut decet *devotum religioſum converſari.* S. 5. *440. 47.* S.

156. Quando homo eſt *compunctus*, ſive ſe *penſat. 27. 43.*

157. Si inferni pœnas *cordialiter* perpenderes, credo, quod laborem libenter ſuſtineres. *11.*

158. Quia *ad cor iſta non tranſeunt, valde* pigri remanemus. *1. 123.*

159. Quis eſt, qui melius habet? utique qui pro Deo aliquid pati *valet. Vere* miſeria eſt vivere ſuper mundum. Nam comedere *vere* maga miſeria eſt homini *devoto*, qui *libenter* eſſet abſolutus à peccato. 17. 21. 440. 180.

160. *Valde gravatur interior* homo: Unde propheta *devote* rogat, *quatenus* ab iſtis liber eſſe *valeat. 123. 33. 440.* S. 17.

161. Nil niſi carnalia *ſapiunt*; in fine *graviter* ſentient, quam *nihilum* erat, quod amaverunt. *53. 7. 21.*

162. *Libenter* haberemus quietem, ſed oportet *tenere* patientiam. 108. 12.

163. Quid fiet in fine, qui *tepeſcimus* tam mane. *Bene* opus eſſet, ut adhuc inſtitueremur tanquam *boni* novitii, ſi forte ſpes eſſe de *profectu. 4. 69.* SS. *24.*

164. L. 1. C. *23. Valde cito* erit *eccum hic factum.* Vide igitur, quomodo *te habeas. 123. 33. -.* S.

165. Sic te in omni *facto* deberes *tenere*, quaſi moriturus. Multi annos computant *converſionis.* S. 12. S.

166. Quando illa extrema hora venerit, *multum* aliter ſentire incipies, & *valde* dolebis, *quod* tam negligens *fuiſti. 86. 123.* S.

167. Dabit magnam confidentiam *ſupportatio* adverſitatis. 1.

168. Noli confidere *ſuper amicos*; nunc tempus, in quo promereri *vales.* 5. 17.

169. L. 1. C. 24. Nunc gemitus *exaudibilis*, nunc dolor *purgativus.* Habet purgatorium, qui pro *contrariantibus libenter* orat. Derivativa talia frequentiſſima. contrarior. 1. 180.

170. Ibi invidioſi ululabunt; hic amicorum *fruitur* ſolatiis. Verbum activum paſſivè. S.

171. Tunc placebit tribulatio *perpeſſa.* Tunc laudabitur *pauperculum* domicilium. S. 14.

172. Tunc exaltabitur *ſimplex* obedientia, tunc conſolaberis ſuper *devota* oratione potius, quam de longa *confabulatione.* Diſce nunc in *modico* pati. Si modo *modica* paſſio tam impatientem efficit, quid tunc gehenna efficiet? *50. 440. 20. 39.*

173. *Modicum* laborabis, & *bene* ſecurus eris non omnes *habent* æque multum *ad vincendum. 39. 69.* S.

174.

Digitized by Google

174. Dulce eſt videre *devotos* fratres & bene *morigeratos*, & diſciplinatos. Quam nocivum, negligere vocationis *propoſitum*. Memor eſto arrepti *propoſiti*. *44. 2. 56.*

175. *Religioſus* fervidus omnia *bene portat*. Religioſus negligens habet *tribulationem ſuper tribulationem*. 47. 69. 5. S.

176. Qui *laxiora* & *remiſſiora* quærit, ſemper in *anguſtiis* erit. S. S. S.

177. *Satis* arctati ſunt ſub *diſciplina clauſtrali*; *abſtractè* vivunt, *groſſè* veſtiuntur, & *ſe* in omni diſciplina *cuſtodiunt*. 52. 27. 10. 5. 6. 40.

178. *Attende Carthuſienſes*, & *monachos* diverſæ religionis, *qualiter* nocte ſurgunt. 40. 3. 54. S.

179. Ideo turpe eſt, ut tu *deberes pigritare*, ubi tanta multitudo religioſorum incipit Deo *jubilare*. p. volo 1. 1. 5.

180. Tunc Deus *ſapere* incipit, tunc *bene* contentus de omni eventu erit, nec pro *modico* contriſtabitur, ſed *ponet ſe fiducialiter* in Deò. 53. 69. 39. 14. 3.

181. Deo omnia *incunctanter* deſerviunt. 2.

182. Si incipis *tepeſcere*, incipies *male habere*. Si autem *dederis te* ad fervorem invenies pacem. *Vigila ſuper te* 4. 6. 11. 2.

183. L. 2. C. 2. Diſce *exteriora* contemnere, & ad *interiora te dare*. Veniet Chriſtus, ſi illi *intus* paraveris manſionem. Antitheſis hæc 121. 11. 33.

184. Frequens illi viſitatio cum *homine interno*; præpara illi cor, *quatenus* ad te venire dignetur. 9. S.

185. Ipſe *proviſor* tuus, & *procurator*. *pone* totam fiduciam in Domino, ipſe faciet *bene*, ſicut optimum fuerit. 2. 3. 14. 69.

186. Ubicunque fueris; *extraneus* es. Si neſcis *alta* ſpeculari, in vulneribus Chriſti *libenter* habita. Chriſtus habuit oblocutores, & tu vis omnes habere *benedictores*. *9. 40. 180.* inuſitata verba SS.

187. Si *modicum* de amore Jeſu *ſapuiſſes*. *Verus internus* poteſt in ſpiritu fruitive quieſcere, qui ab *intra* ſcit ambulare, & modicum res ab extra ponderare S. qui *intus* bene diſpoſitus eſt. *39. 53. 15. 9. 33.*

188. Tantum homo diſtrahitur, quantum ſibi *res attrahit*; ſi *recte tibi eſſet*, omnia tibi cederent in *profectum*. Si renuis conſolari *exterius*, poteris frequenter *interius* jubilare. 2. 1. 24. 121.

189. L. 2. C. 2. Non magni *pendas*, quis pro te ſit, Deus te *defenſabit*. 1. 1.

190. Quando homo ſe humiliat, *leviter*, ſatisfacit ſibi iraſcentibus humilis *ſatis bene* eſt in pace, quia *ſtat* in Deo. *18. 52. 69. 74.*

191. De ſubmiſſione ſub *Prælati* regimine. Non *reputes* te aliquid profeciſſe niſi omnibus te inferiorem *ſentias*. 73. 19. 6.

192. L. 2. C. 3. *Pone te* in pace, & tunc alios poteris *pacificare*. Homo pacificus plus prodeſt, quàm *bene* doctus 14. 1. 69.

193. Homo *paſſionatus* etiam bonum in malum *trahit*; qui *bene* in pace eſt, de nullo ſuſpicatur; qui autem *malè contentus* eſt, ſuſpicionibus *agitatur*. 5. 11. S. 50.

194. Tu facta tua *bene* ſcis excuſare, & colorare. Unuſquiſque *libenter* pacem habet. Cum *indiſciplinatis*, aut *contrariantibus* pacifice vivere eſt laudabile *nimis*, 69. 180. 1. 1. 36. p. ſuperlativo.

195. Sunt, qui ſe ſeipſos in *pace tenent*, & ſunt, qui nec alios in pace *dimittunt*. Pax noſtra in humili *ſufferentia* ponenda. 12.-. 1.

196. Quando homo incipit *depeſcere*, *libenter* externam accipit conſolationem. Qualis unuſquiſque *intus* eſt, talis judicat *exterius* 4. 180. 33.

197. L. 2. C. 5. Sæpe nobis *ſenſus* deeſt; *modicum* Lumen eſt in nobis&hoc *citò* amittimus. Tam cæci *intus* ſumus. 13. 39. 33. 33.

198. Satis cito *ponderamus*, quod ab aliis ſuſtinemus; qui bene & rectè ſua *ponderaret*, non eſſet, quod de alio *graviter* judicaret. 24. 7.

199. *Internus homo* ſibi intendit. Nunquam eris *internus* & *devotus*, niſi de alienis ſilueris. Si Deo *totaliter* intendis, *modicum* te movebit. 9. 440. 15. 39.

200. Si *debes* habere pacem, oportet, quod *totum poſtponas*. multum proficies, ſi te *feriatum* ab omni cura conſerves. 1. 30.

201. *Valde* deficies, ſi aliquid terrenum *reputaveris*. *Totum* vanum exiſtima. 123. 19. 30.

202. Bona conſcientia *valde* multa poteſt portare, & *valde* læta eſt inter adverſa. Bonorum gloria non *in ore hominum*. facilè erit *contentus* & *pacatus*, cujus conſcientia munda eſt. Non major dici *vales*, quam Deo teſte. 123. 1. S.-. 17.

203. Si attendis, quid apud te ſit *intus*, non curabis, quid de te loquantur homines *foris*. Deus *penſat* intentiones. Bene agere, & *modicum de ſe tenere*, humilis animæ indicium eſt 33. 43. 39. S.

204. Nolle conſolari ab aliqua creatura, *interna* fiduciæ indicium eſt. Qui nullum *extrinſecus* pro ſe teſtimonium quærit, liquet, quod ſe Deo *totaliter* commiſit ambulare cum Deo *intus*, nec aliqua affectione teneri *foris*, ſtatus eſt *interni hominis*. 121. 15. 33. 9.

205. L. 2. C. 7. Dilectio Jeſu *perſeverabilis*, illum amicum *tene* tibi. *Teneas* te apud Jeſum. Si ſcires te *bene* ab omni creatura *evacuare* Jeſus *deberet* tecum *libenter* habitare. -. 14. 69. - 180.

206. *Totum* perditum invenies, quidquid extra Jeſum *in hominibus poſueris*. 30. 14.

207. L. 2. C. 8. Quando Jeſus adeſt, *totum* bonum eſt; quando Jeſus non adeſt, *totum* durum eſt. Quando Jeſus *intus* non loquitur, conſolatio *vilis* eſt. 30. 33. 17.

208. Qui perdit Jeſum, perdit *nimis* multum. Ditiſſimus eſt, qui *bene* eſt cum Jeſu. Scire Jeſum *tenere*, magna prudentia eſt, ſi illum *effugaveris*, ad quem fugies? ſi Jeſus non fuerit tibi amicus, eris *nimis* triſtis. 36. 69. 14. 1.

209. Eſto liber ab *intus*, ſine alicujus creaturæ *implicamento*. 33. 15.

210. Omnibus *evacuatis* & *licentiatis* cum Deo uniaris. Non debes *dejici* ſed ad voluntatem Dei *æquanimiter ſtare*. -. 2. 3. 2. 74.

211. L. 2. C. 9. *Valde* magnum eſt, *libenter* exilium cordis ſuſtinere. *ſatis* ſuaviter equitat, quem gratia portat. *Libenter* habemus aliquid pro ſolatio. Diſcat homo ſeipſum *plene ſuperare*, & totum affectum *plene* in Deum trahere. 123. 180. 52. 11.

212. Quando homo *ſtat ſuper ſeipſum*, facile *labitur ad conſolationes* humanas. Verus Chriſti amator non *cadit* *ſuper*

Digitized by Google

ſuper illas conſolationes, potens eſt Deus *redonare* gratiam. 6. 1.-

213. Sive adſint homines *boni*, ſive *devoti* fratres, *modicum* hæc juvant, & *modicum ſapiunt*, quando deſertus ſum à gratia. SS. 440. 39. 53.

214. L. 2. C. 10. *Pone te* ad patientiam. Quis non *libenter conſolationem* acciperet, divinis conſolationibus nemo ſemper frui *valet*. Homo malè agit, non *totum* Deo retribuendo. Ingrati ſumus, nec *totum* refundimus *fontali* origini. 14. 180. SS. 17. 30.

215. Non *affecto* contemplationem. *Libenter* accepto gratiam, unde *timoratior* evadam. *Pone te* ſemper ad infimum, quia ſummum non *ſtat* ſine infimo. Non poſſunt eſſe elati, qui Deo *totum* adſcribunt. 18. 180.- 14. 74. 30.

216. L. 2. C. 11. Jeſus habet paucos *bajulatores* crucis, multos *deſideratores* conſolationis; paucos ſocios *abſtinentiæ*. Si *modicum* eos reliquerit in *querimoniam*, aut *dejectionem* cadunt. -- 2. 39. 9.

217. Homo totaliter à ſe exeat; non grande *ponderet*. Quod æſtimari poſſet. Nemo liberior, qui ſcit ad infimum *ſe ponere*. 15. 24. 14.

218. L. 2. C. 12. Qui *libenter* audiunt verbum crucis, tunc non timebunt. mori *affectes* in cruce. In cruce *totum* conſtat, & *in moriendo* totum *jacet*. 180. 18. 30. 1.

219. Sæpe tibi *gravis* eris, nec *alleviari* poteris, *totaliter* te ſubjicias. *Cordialiter* ſentit paſſionem. 3. 2. 15. 11.

220. Si *libenter* crucem portas, portabit te. Tota vita eſt *circumſignata* crucibus. Sentit fructum ex *ſufferentia* crucis. 180. . 1.

221. Calicem Domini *affectanter* bibe. *Pone te* ad ſuſtinendum; quando tribulatio *ſapit*, tunc bene tecum eſſe exiſtima. 18. 14. 53.

222. Quamdiu pati tibi *grave* eſt; tamdiu male habebis. Si *ponis te ad* patiendum, fiet *cito* melius. 3. 14. 33.

223. Merito deberes *libenter modicum* pati pro Chriſto; nil acceptius Deo, quam *libenter* pati pro Chriſto. Non *ſtat* profectus ſtatûs noſtri in multis *conſolationibus*, ſed in magnis *gravitatibus* 180. 39. 74. SS. 19.

224. L. 3. C. 1. Beatæ aures, quæ de mundi *ſuſurrationibus* nihil advertunt, quæ *interius* auſcultant veritatem Beati oculi, qui *exterioribus* clauſi *interioribus* ſunt aperti, qui *interna* penetrant. 1. 121.

225. L. 2. C. 2. Tu tribuis intellectum *ſignatorum*. Illi *exterius* rigant, tu *intelligentiam* tribuis. Sine fructu efficior, ſi fuero *foris* admonitus & *intus* non averſus. - . 121. - . 33.

226. L. 3. C. 3. verba mea non ſunt humano *ſenſu penſanda*. Pro *modica præbenda* longa via curritur, pro ſummo bono ad *modicum* fatigari *pigritatur*. Verba mea erunt *valde* neceſſaria. Ego ſum fortis probator omnium *devotorum*. 13. 43. 39. 7. 1. 123. 440.

227. L. 3. C. 4. Quomodo poſſum *me tolerare* in hac vita. -

228. L. 3. C. 5. Ambula in *ſimplicitate*; qui ambulat in veritate: *tutabitur*. Habes, unde te debeas *viliſicare*, quia infirmior es, quàm comprehendere *vales*. Quidam habent *modicum* in corde: alii de terrenis *graviter* audiunt, naturæ *dolenter* inſerviunt. 50. 1. 1. 17. 39. 7. .

229. L. 3. C. 6. Neceſſe habeo à te *confortari*, ut *intus* ſanatus, & *bene purgatus* efficiar; amor leve facit omne *onerosum*,

onerosum, nam amarum *ſapidum* efficit, vult eſſe liber, ne *implicationes* ſuſtineat. 4. 33. 69. 1. S. 15.

230. Labores amor plus *affectat*, quàm *valet*; non *dormitat*, eſt *circumſpectus*, in ſenſibus *cuſtoditus*, obediens *Prælatis*, *devotus*, etiam cum non *ſapit* Deus. 18. 17. 4. 5. 25. 73. 440. 53.

231. Qui non eſt paratus *ſtare* ad voluntatem dilecti. Oportet dura *libenter* amplecti. Diſcam *interiori* cordis ore deguſtare. 74. 180. 121.

232. L. 3. C. 7. Propter *modicam contrarietatem* deficis. Non *eſt totum* perditum, quando minus bene ſentis. *Prægustus* patriæ vadit & venit. Non te conturbent *phantaſiæ*. Forte ſerva *propoſitum*. Inimicus nititur deſiderium *evacuare*. *Stabis* confuſus. 39. S. 30. -. 1. 56. S. 74.

233. L. 3. C. 8. utilius eſt, *devotionis gratiam* non multum *ponderare*. Quidam non *penſantes* ſuæ *parvitatis* menſuram facti ſunt *depauperati*. Suum *ſentire* ſequi volunt. S. 24. 43. 3. -. S.

234. Melius eſt *midicum* ſapere cum parva *intelligentia*. Non *ſatis* virtuoſe *ſapit*, qui tempore *gravitatis* nimis deſperate ſe gerit, ſæpe tempore belli *nimis dejectus*. 39. S. 52. 53. 19. 36. 9.

235. Si ſcires *modicus* in te permanere, non incideres tam cito in *offenſam*. 39. S.

236. L. 3. C. 9. Si me *vilificavero* & ad *nihilum* redegero, & ab omni propria *reputatione* defecero, atque *pulveriſavero*, omnis æſtimatio in valle *nihilitatis* meæ ſubmergetur. 1. 21. 11. -. 21.

237. Si mihi relinquor, Ecce *tota* infirmitas; mirum *valde* quòd tam benignè à te *complector*; me amando ad *nihilum* redegi. 30. 123. S. 21.

238. L. 3. C. 10. Ego debeo eſſe finis tuus *ultimatus*; ex hac intentione *purificabitur* affectus tuus. *Totum* dedi, *totum* rehabere volo. Cor *privatus* amor non occupabit. Si recte *ſapis*, in me ſperabis. 1. -. 30. S. 53.

239. L. 3. C. 11. Nunquam debeo in tuis laudibus *faſtidire*; omnibus *abdicatis monaſticam* vitam aſſumant. O amplectendum ſervitium, quo ſummum *promeretur* bonum. -. 1. 1. -.

240. L. 3. C. 12. Deſiderium *totaliter ponas* ſecundum deſiderium meum, & *bene* contentus eris nec aliis per *indiſciplinationem* ſcandalum generes, oportet *viriliter* appetitui *contraire*, ut paucis *contentari* diſcat, & *ſimplicibus* delectari. 15. 14. 69. 1. 10. S. 12. 50.

241. L. 3. C. 13. Cum fueris tribulationibus *exercitatus*, & *contrarietatibus* probatus, ſtudeas mala *æquanimiter* tolerare. Homines ſæculi parum *ponderant* ſuas tribulationes. Propter *modicum* corruptibilis vitæ mortem animæ incurrunt. Si *veraciter* vis delectari. Obſiſtet *inolita* conſuetudo, *remurmurabit* Caro. 3. 1. 2. 24. 39. 23. -. -

242. L. 3. C. 14. Qui quærit *privata*, amittit communia. Qui non *libenter* ſuperiori ſe ſubdit, ſignum eſt, quod caro *recalcitrat*. Citius vincitur inimicus, ſi *interior homo* fuerit *devaſtatus*. Quid plene te *reſignare* trepidas? diſce te ſub omnium pedibus *incurvare*, diſce voluntates tuas *frangere* S. 180. - 9. - . 10. 2. 23.

243. L. 3. C. 15. Expaveſcit anima mea *valde*. O quam ſubmittere me debeo ſub *abyſſalibus* judiciis tuis Domine. O pe-

Digitized by Google

O pelagus *intranſnatabile* ubi nihil de de me reperio, quam *nihil* de *nihilo*, in *toto nihil*. 123. -.-. 11. 30.

244. L. 3. C. 16. Mihi *totum* committendum eſt, & dicendum, tu ſcis, *qualiter* melius *eſt*; *gyra* & *reverſa* me. 30. S.S. 1.-

245. L. 3. C. 18. Non poteris *plene* conſolari; exſpecta *modicum*. Verum ſolatium quod *intus* percipitur. Hoc mihi conſolatio', *libentur* velle carere humano ſolatio. 11. 39. 33. 180.

246. L. 3. C. 19. *Nimis caſualiter ſtat* 36.- 74.

247. L. 3. C. 20. Miſerias non *indignanter* feras. Multas *querimonias* audivi. Dignum eſt, ut *me* patienter *ſuſtineam*, etſi oneroſa hæc vita. *Quanti retro manerent*. -. - 7. 5. 1.

248. L. 3. C. 21. Multi *graviter* tribulati & *exercitati*. Feres *levius*. Non attendas, utrum à *Prælato*, an æquali exercearis. 7. 1. 9. 56.

249. *Totum gratanter* de manu Dei accipe. Nihil pro eo *paſſum* ſine merito; certa *viriliter*. Tu ſcis, quod *modicum* poſſum pati, efficiatur mihi exercitatio *optabilis*; nam pati pro te *valde* ſalubre. 30. 17. S. 10. 39. -. 123.

250. L. 3. C. 22. Propono me fortiter acturum, ſed cum *modica* tentatio venerit magna mihi *anguſtia*. *Valde* vilis quandoque res. Me *reverberat*, quod tam *labilis* ſum. Tœdet *valde* ſic vivere. Robora me, ne caro necdum *plene* ſubjecta *valeat* dominari. Qui ſub *diſciplina* vivere ſtudent, dulcedinem veris *abrenuntiatoribus* promiſſam non ignorant. 39. 1. 123. -. -. 11. 17. 27. -

251. L. 3. C. 23. Super omnem ſcientiam & *ſubtilitatem*, ſuper omnem *jubilationem* tu *ſolatioſiſſimus*. Non poteſt cor meum *veraciter* requieſcere, nec *totaliter contentari*, niſi in te, 6. 4. - 23. 15. 12.

252. L. 3. C. 23. Quis mihi det pennas ad volandum & *pauſandum* in te? O quando ad *plenum* dabitur vacare mihi? *quando ad plenum* recolligam me in te, ut ſentiam te ſuper omnem *ſenſum*? veniat Dominus meus ad *pauperculum* ſuum. 7. 11. 13. 14.

253. Tu mihi *intus* loquaris. Quid habet ſervus tuus, niſi ut ſe humiliet *valde*, memor propriæ *vilitatis*. Sunt opera tua bona *valde*. 33. 123. 7.

254. L. 3. C. 24. Cum tuam nobilitatem *attendo*. Quæcunque *exterius* & *interius* poſſidemus. Ille major eſt, qui in *regratiando devotior*. *Te attendere* debet, quod tam *affluenter* largiris. 33. 121. 15. 440. 2.

255. Pro magno *reputo* beneficio, non multa habere, unde *exterius* laus appareat, ita ut quis conſiderata *vilitate* perſonæ ſuæ non modo *gravitatem* aut *dejectionem* inde non percipiat, ſed potius *conſolationem*. 19. 121. 7. 19. 9. SS.

256. Tantum quis *contentari* debet, ut ita *libenter* velit eſſe minimus, ſicut aliquis *optaret* eſſe maximus, atque ita libenter *deſpicabilis*. 12. 180. 14. p. volo. 1.

257. L. 3. C. 27. Rape me *indurabili* conſolatione, quia nulla res creata appetitum meum *plenariè valet quietare*. 1. 11. 17. 5.

258. L. 3. C. 28. Tu non *indiges reſpondere* pro aliis; quid ergo te *implicas*. Tu ſerva te in *bona* pace, & dimitte *agitantem agitare*, quantum voluerit.

Digitized by Google

Libenter tibi loquerer verbum. *t. 15.* SS. 50. 180.

259. L. 3. C. 29. Rebus tibi non commiſſis te non *implices*; non exiſtimes *totum* eſſe bonum, ſi nullam ſenſeris *gravitatem*. In devotione non conſiſtit *profectus*. Omnia æqua lance *penſes*, tunc *indubitata* ſpes erit. 15. *30. 19. 24. 43.* 1.

260. L. 3. C. 30. Ne nimis *implicer* à neceſſitatibus corporalibus, quæ animam *pœnaliter gravant. 15.* 1. *2.*

261. L. 3. C. 31. Mirum, quod non *ex toto fundo cordis* te mihi committis. *Sta* ad beneplacitum meum. Nunquam eris in *quietudine*; nec diu *ſtabit* pax quæſita *forinſecus*, niſi *ſteteris* in me. - 74. S. 121.

262. L. 3. C. 32. Da virtutem corroborari in *interiori homine*. 9.

263. L. 3. C. 33. Si ambulas ab *intra*, non *ponderabis* volantia verba. Eſt prudentia *introrſus* converti. Non ſit pax tua in *ore hominum*. Ex inordinato amore naſcitur *inquietudo. 33. 24. 121.* 1. S.

264. L. 3. C. 34. Non eſt cordi meo *bene*, cum fuero *valde* humiliatus, & *gravatus*; ego *bene* merui *gravari, 69.* 123. *24.*

265. L. 3. C. 35. Venias ad me, cum tibi non fuerit *bene*. Quid *importat* ſollicitudo de futuris? niſi ut *triſtitiam ſuper triſtitiam* habeas? *69. 1. 5.*

266. Quando exiſtimas *totum* perditum, non debes judicare ſecundum præſens *ſentire*, nec *gravitati* inhærere. *30.* 44. 19.

267. Noli putare te derelictum *ex toto*. Expedit, ut *exercitemini* adverſis, & ut interdum ſine *ſapore* relinquaris. Si tibi miſero *gravitatem*, aut *contrarietatem*, cito ſublevare poſſum. 1. 1. *S. 19. S.*

268. Juſtus ſum, & *recommendabilis multum*. Si rectè *ſapis*, & *in veritate* aſpicis, nunquam debes tam *dejectè* contriſtari. *S. 53. - . 15.*

269. L. 3. C. 36. *Bene* indigeo majori gratia. Oportet *pertranſire* creaturam, & in exceſſu mentis *ſtare*. A creaturis *expeditus. 69. 1. 74. S.*

270. Pauci ſciunt, ſe à creaturis *ad plenum ſequeſtrare*. Quidquid ſcit, non eſt magni *ponderis*. Diu *parvus* erit, qui aliquid æſtimat, niſi ſummum bonum. *tt. S. 3.*

271. 234. Eſt magna differentia *illuminati* & *devoti* viri, & *litterati* clerici. In ſenſibilibus *ſtatur*. De *interioribus* raro *recollectis* ſenſibus cogitatur. *S.* 440. *10. 74. 121. S.*

272. Poſt *modicam* recollectionem *foras* erumpimus, nec opera noſtra trutinamus. Actio index eſt *interioris* vigoris. Quanta quis virtute fecerit, non *penſatur*. Si fuerit bonus *laborator*, inveſtigatur, quam *devotus* & *internus*, tacetur. 39. 33. 121. 41. - 440. 9.

273. L. 3. C. 37. *Totaliter* abneges te. *Compediti* ſunt omnes *gyrogavi*, ac componentes, quod non ſtabit. Peribit *totum* quod non eſt ex Deo, hoc mente *pertracta*, non enim eſt *ludus parvulorum*. 15. - . - , 30. 3. ·

274. Utinam ſic *tecum eſſet*, ut ad nutum meum *pure ſtares*, tunc mihi *valde* placeres, *poſtpone* terrenam ſapientiam. Cœleſtis ſapientia non *alta ſapiens* de ſe; multi eam *oretenus* prædicant. S. S. 123. 1. 40. 53. 2.

275. L. 3. C. 38. *Stat bene* doctus in ſpiritu oculo *impratermiſſe* in me directo.

Digitized by Google

ꝺo. Reſpicit *citò* in aliquod delectabile, & *raro totus* liber à nævo propriæ *exquiſitionis* invenitur. 74. 69. - 33. S. 30. 1.

276. L. 3. C. 39. amanti *ſapit* Deus. O *ſapidum* verbum. Si debet bene *ſapere*. Cui tu *ſapis*, quid ei rectè non *ſapiet*, cui tu non *ſapis*, quid ei *ad jucunditatem* eſſe poterit. Deficiunt, qui carnem *ſapiunt*. Iſtis *ſapit* Deus. Diſſimilis *ſapor* creatoris & creaturæ, fulgura coruſcationem ad inhærendum tibi *jubiloſis* exceſſibus. 53.-...

277. L. 3. C. 40. Inter hoſtes verſaris *à dextris & ſiniſtris*. Non *ponis* cor in me. Oportet *viriliter* omnia *pertranſire*, non *ponas te* ad multam requiem, ſancti habuerunt *gravitates*, *viriliter* age, ego reddam *pleniſſimè*. 1. 14. 10. 1. 19. 11.

278. L. 3. C. 41. Ora ſequentium *mendoſa*. Noli contendere verbis *querulosis*. 1. 1.

279. L. 3. C. 42. *Sta* ſine proprietate; adjicietur gratia ſtatim, ut te *reſignaveris*. Quoties me *reſignabo*? Sis à propria voluntate *intus* & *foris* ſpoliatus. Non *plenè* Deo confiduur. Sine reſignatione non *ſtat* unio. 74. 10. 3. 11.

280. L. 3. C. 43 ſis *interius* liber. Si in omni eventu *ſtas*, *redies* pro improbitatibus hominum *ſublevandis*. Confugere debes in *cordis tui ſecretarium*. 121. 74. S. 1. 5.

281. L. 3. C. 44. Sæpe homo rem *agitat*; homo *abnegatus* valde liber eſt. 50. . 123.

282. L. 3. C. 45. Certè, niſi à te fuero *interius* informatus, *totus* efficior tepidus. Si *bene* ſcirem humanam conſolationem abjicere. Unde appeto *reputari*? nunqu.d de *nihilo*? 121. 30. 69 19. 21.

283. L. 3. C. 46. Noli tibi *attrahere*, ſi videas alios honorari. Non *habeo conqueri*. Non poſſum *interius pacificari*. 2. 30. 121. 1.

284. L. 3. C. 47. Pax non eſt *ponenda* in hominibus. Si *ponis* pacem tuam cum aliqua perſona propter tuum *conſentire*, & *convivere*, *impacatus* eris. In me debet amici dilectio *ſtare*. 14. Infinitivus 44. - . 74.

285. Si ſcires te *annihilare*, tunc deberem in te *cum magna gratia emanare modicum* retardat à ſummo bono. Homo *vileſcit*. 1. - . 39. 4.

286. L. 3. C. 48. *Attende* verba mea. Doceo ſine *pugnatione* argumentorum. Doceo æterna *ſapere*, non in ſtudendo *ſubtilia*. *Intus* ſum Doctor, cogitationum *intellector*. 33. - 53. S. 33. . .

287. L. 3. C. 49. De non *attrahendo* ſibi res exteriores. Multa oportet ſurda aure *pertranſire*. Utilius eſt, unicuique ſuum *ſenſum* relinquere. 2. 1. 13.

288. Si bene *ſteteris* cum Deo, facilius *te portabis*. Pro *modico* quæſtu curritur; *totus* homo in *exterioribus* jacet. 74. 5. 2. 9. S. 131.

289 L. 3. C. 50. Quis ſe ita *circumſpectè cuſtodire valet*, ut in *perplexitatem* aliquando non veniat? 5. 14. 17. 1.

290. Si fuerit *implicatus*, eruetur. Rarus amicus perſeverans in *preſſuris*. O quam bene *ſapuit* illa anima! 15. 13. 53.

291. L. 3. C. 51. Te *libenter* velis emendare; *penſa*, quod velis *libenter* pro Deo ſuſtinere. Parum *ſatis* eſt, ut verba ſuſtineas. Quare tam parva tibi *ad cor tranſeunt*, niſi quia homines *attendis*. Qui cor *intus* non habet, faciliter

Digitized by Google

ter movetur. 180. 53. 52. 1. 35. 33.

292. Qui non appetit proprio judicio *ſtare*. Ego ſcio, *qualiter* res acta *eſt*. Ego *injuriantem* novi. Debeo *me* manſuetè *ſuſtinere*. Dona gratiam *ſufferentiæ*! melior eſt tua miſericordia, quam mea *opinata* juſtitia. 74. S. - . -. 1. - .

293. L. 3. C. 52. Non diu hic *gravaberis*, ceſſabit omnis *tumultus*. *Modicum* eſt, quod tranſit. Suſtine *viriliter*, erit ſalus *indefectiva*. *Affectores pro nihilo* inter homines *computari*. O ſi tibi hæc *ſaperent*, & profunde *ad cor tranſirent*. *24. 21. 39.* 10. 18. 21. 7. 53. 1.

294. L. 3. C. 52. Quàm *tædioſa* iſta vita! multis vanitatibus *implicatur*, tentationibus *gravatur*. Quando *ad plenum* lætabor? quando ero ſine omni *gravamine*! *2. 15. 4.* 11. *13.*

295. Quando erit pax *intus* & foris, pax *ex omni parte*? *opto* inhærere cœleſtibus, ſed deprimunt *immortificata* paſſiones. Confiteor *verè*, quia *valde* diſtractè me habeo. Si cœlum diligo, de cœleſtibus *libenter penſo*. *23. 1, 14. 1, 21. 123.* 180. *53.*

2*96*. Beatus, qui creaturis *licentiam abeundi* tribuit, terrenis *foris & intus* excluſis, ut *ſerenata* mente orationem offerat. *2. 23.* -

2*97*. L. *3*. C. 54. Non hoc *cogitato* tuo accipis. *deſideranter* petunt. Quod aliis placet, *proceſſum* habebit, quod tu dicis *pro nihilo computabitur*. 1. *13*. - . - 21. *7*.

298. Erunt alii magni in *ore hominum*, tu ad *nihil utilis* judicaberis. In his probari ſolet ſervus, *qualiter* ſe abnegare, & *frangere* quiverit. *moneri indiges*. 1. - . S. *33. 1*.

299. Durum tibi videtur, proprium *ſentire* omittere; ſed *penſa* prœmium *nimis* magnum, & non habebis *gravamen*, ſed ſolamen. S. 53. 36. *10*.

300. Pro *modica* hac voluntate in cœlis tua voluntas nil cupiet *extraneum*, vel *privatum*. Inclina te *ſub omnium manibus*, ſive *Prelatus*, ſive minor innuerit. *39. 9. 6.* - 56.

301. L. 3. C. 55. Venit hora, ut ad *modicum* tempus ſuccumbat *foris* ſervus tuus, vivat verò ſemper apud te *intus*; *vilipendatur*, ut glorificetur. Gratias tibi, quia immiſiſti anguſtias *foris & intus*, ut incurvem *tortuoſitatem meam*. *39. 33. 6.* -

302. Da hoc *reputare*, quod tibi pretioſum apparet. Non me ſinas ſecundum auditum hominum *ſententiare*. Quid eſt homo, quia *reputatur* ab homine. *Veraciter* confundit, cum laudat. *19. . 23.*

303. L. 3. C. 56. Non *vales* ſemper in ferventiori deſiderio *ſtare*; ſentiēs *gravamen* cordis, eo quod non *vales* ſpiritualibus *indeſinenter* inhærere. 17. *74.* 10. *1*.

304. L. 3. C. 57. *Nihil dignus* ſum. In multis *valde* deliqui, vera *penſata* ratione. Nec decet me inter *devotos* tuos commorari. - 123. 53. *440*.

305. L. 3. C. *58*. Nullius require *confabulationem*, ut *compunctam* teneas mentem; ſi ſcandere *gliſcis*, oportet *viriliter* incipere. S. 27. - . 10.

306. Ex hoc vitio pendet *totum*, quidquid *radicaliter* vincendum eſt. Pauci *plenè* extra ſe tendunt; nulli creaturæ *concupiſcenter* inhæreat. 30. 1. 11. -.

307. L. *3*. C. *59*. Motus naturæ & gratiæ *valde* contrariè moventur. Gratia *ſimpli-*

ſimpliciter ambulat, in Deo *finaliter* requieſcit, reſiſtit *ſenſualitati*, ſub *diſciplina amat teneri*, *libenter* amplectitur laborem, *ſimplicibus* delectatur. 123. 50. 10. 4. 27. 2. 180.

308. Nec verbis durioribus *acerbatur*; reſtringit evagitiones; in omni *ſenſu* ſe ſubmittit; natura abhorret *vilia* & *groſſa*; multum *ponderari* ſua geſta concupiſcit, quando natura premitur, *interior homo* reformatur. -. 13. 7. 6. 24. 9.

309. L. 3. C. 60. Non obediendum *ſenſualitati*. Dum *ſenſualitati* obedio. Nec *alta* ſpeculatio æſtimetur. Gratia ſolamen *preſſuræ*, *fugatrix* triſtitiæ, *ablatrix* timoris, *productrix* lachrimarum. 4 40 13. -. -. -.

310. L. 3. C. 61. Quantum *vales* à te exire. Nil delectat *plenè*. *Retro* abire non licet, ſequamur *viriliter*. 17. 11. 1. 10.

311. L. 3. C. 62. Nunc *dimitte* tranſire. *Satis* virilis es. *Attende* fragilitatem tuam. Hoc te non *dejiciat*, nec diu *implicet*. S. 52. 33. 3. 15.

312. *Pone ex corde*; ſuſtine patienter, ſi non potes *gaudenter*. Dolor *dulcorabitur*. Non eſt *totum* fruſtratum. Ego ſum, qui mœrentes erigo *ſoſpitate*. - 4. 1. 30. 1.

313. L. 3. C. 63. Cave diſputare de *altis* materiis. Ego infudi conſolationes *magnificas*. Sancti *toti* in amorem Dei pergunt. De virtutum ſuarum *parvitate* cogitat melius, quam de Sanctorum majoritate aut *parvitate* diſputat. Illi *bene contentantur*. Si homines ſcirent *contentari*. Gaudio *ſupereffluenti* replentur. 40. 13. 3. 69. 12. 1.

314. L. 3. C. 64. Ubi mihi *bene* fuit ſine te? *totum* infirmum invenio extra te. 69. 30.

315. L. 4. C. 1. Verba tua *gratanter* ſunt ſuſcipienda; *libenter* ea recipio, ſed me *reverberat* conſcientia. Jubes ut *fiducialiter* accedam. Quid ſibi vult tam *amicabilis* invitatio & *dignatio*. Moyſes arcam ex lignis *imputribilibus* fecit, eſt *valde* magna diſtantia inter arcam, & hoſtiam ſacrificiorum *completivam*. Saltavit *devotiſſimus* Rex David. 17. 180. -. 3. 1. 1. - 1 3. -. 440.

316. Sæpe in talibus videndis eſt novitas *inviſorum* & *modicus* fructus. Ad te non trahit *ſenſualitas*. Dolendum *valde* ſuper tepiditate noſtra. Heu! tam *ineffabile* donum non magis *attendere*. -. 39 4. 123. 1. 33.

317. L. 4. C. 2. *Super bonitate* tua confiſus. Confiteor *vilitatem* meam. Quid cogitabo, niſi me *totaliter* humiliando. Deſpicio me in profundum *vilitatis* meæ. Qualis *dignatio* illuceſcit? ſub *modica* ſpecie integer contineris. Debes hoc myſterium *penſare*. 5. 7. 15. 1. 39. 43.

318. L. 4. C. 3. Venio, ut *bene* mihi ſit, deſidero te *reverenter* ſuſcipere, *quatenus* mereat benedici. Sine te vivere non *valeo*. Sæpe *tepeſco*, & à *propoſito deſluo*. Ad *pauperculam* dignaris venire animam, *Vivificator* omnium. 69. S. S. 17. 4. -. 14. -. -

319. L. 4. C. 4 Ut ad *magnificum* Sacramentum merear accedere *devotè*. Suavitas in hoc *plenariè* latet. Quid ego de tam *alto* ſecreto poteto inveſtigare. 13. 440. 11. 40.

320. In *ſimplicitate* cordis *totus*

 amore

Digitized by Google

amore *perfluam*, & de nulla conſolatione aliena me *intromittam*; eſt hoc *altiſſimum* Sacramentum; Paſſiones *frænantur*; charitas *ignefcit*. 50. S. - 40. 1. 1.

321. *Suſceptor* animæ meæ, *reparator* infirmitatis, & *totius* dator conſolationis. De imo *dejectionis* erigis. Cum electis tam *diſpenſanter* agis, ut *patenter* experiantur. - . - . 30 9. - . 1.

322. Saltem *modicam* capiam guttulam. Tu fons es *ſuperabundans*. Tentationibus *inquietor*; paſſionibus *implicor*. 39. - 4. 15.

323. Deus *operator*. Plus Deo credendum, quàm proprio *ſenſui*. Non *alleviaſti* onus. Alligatus es vinculo *diſciplinæ*. 13. 2. 27.

324. Sacerdotis *converſatio* non cum *popularibus*. Habet *ante & retro* ſignum crucis. *Poſt ſe* cruce ſignatus eſt. 38. - . - . - .

325. L. 4. C. 6. Cum *vilitatem* meam *penſo*, contremiſco *valde*. Utile eſt ſcire, *qualiter devotè* debeam accedere. 7. 43. 123. S. 440.

326. L. 4. C. 7. Dole, quod ita *carnalis* ſis, & *immortificatus*, tam *incuſtoditus* tam ſæpe *phantaſiis implicatus*, tam *multum* inclinatus ad *exteriora* tam negligens ad *interiora*; tam levis ad *diſſolutionem*, tam *curioſus* ad nova. 3. 1. 40. 1. 15. 86. 121. 12. 5.

327. Tam *inconſideratus* in loquendo, *incontinens* ad tacendum; tam *modicum* ad effectum perducens. - 1. - 39.

328. L. 4. C. 8. Debes *cum* omnibus viribus, quanto *intimius vales*, offerre. Si in teipſo *ſteteris*, non eſt *plena* oblatio. Ideo tam pauci *illuminati* & liberi *intus* efficiuntur. Cor Deo *totaliter* tribuam. volo *libenter* eſſe tecum. - . 8. 17. 74. 11. 1. 33. 15. 180.

329. L. 4. C. 9. Omnia mihi *plenè* indulgeas. Quid poſſum, niſi miſericordiam *inceſſanter* deprecari. *Reſigno* me. 11. 2. 10.

330. Sancti ad te *medullitus* inhiabunt. Concede *modicum* de *cordiali* affectu. - . 39. 11.

331. L. 4. C. 10. Recurrendum eſt ad fontem *totius* pietatis, *quatenus* curari *valeas*. & *vigilantior*, pejores ſatanæ *immiſſiones* patiuntur. 30. S. 17. S. 3.

332. Cuncta *phantaſmata* retorquenda. Non eſt curandum de *phantaſiis*. Propter parvam *gravitatem* non dimittas communionem. 9. 1. 19.

333. *Vade confiteri*. *Offenſiones* aliis *libenter* indulgebis. Cras magis *ineptus* eris. S. S. 180. 1.

334. *Quanto* citius *valeas*, à *gravitate* & *inertia* te excutias, quia nihil *importat* diu *anxiari*. - 17. 19. 2. 1. 2.

335. Nocet ſe à communione *ſequeſtrare*, & communionem *protelare*. - . 2.

336. *Diſſoluti* moras confitendi *libenter* accipiunt, ne ad majorem ſui *cuſtodiam ſe dare* teneantur. Heu, quam *modicam* charitatem & debilem *devotionem* habent, qui ſacram communionem tam faciliter *poſtponunt*. 12. 180. 14. 11. 39. 440. 1.

337. Accende *frigiditatem* meam, tu ſolus mihi *dulceſcas*, *totum* bonum meum. Utinam me *totaliter* accendas. Quid

Quid miràm, ſi totus ex te *igneſcerem*. -. 4 30. 15. 1.

338. L. 4. C. 11. Sancti gaudent in claritatem *abyſſalis* Deitatis transformati. Me nulla creatura poteſt *quietare*, niſi tu Deus, quem deſidero *aeternaliter* contemplari. - . 5. 9.

338. *Ponam me ad* patientiam. Cum *fruibili* unione potiti fuerint, & *bene* conſolati. 14. 1. 69.

339. L. 4. C. 12. Ibi eſt locus *requietionis*, exclude *totum* ſæculum, & vitiorum *tumultum*, nihil habet ad retribuendum, niſi *regratiando* - . 30. 21. 15.

340. L. 4. C. 13. Æterna *ſapere* diſcam, quando ero mei *totaliter* oblitus 53. 15.

341. L. 41. C. 14. Confundor, quod non ſum *totaliter* accenſus, nec ita vehementer affectus & *attractus*. 15. -

342. L. 4. C. 15. Oportet *devotionis gratiam inſtanter* quærere, *indeſinenter* petere, *fiducialiter* exſpectare, *gratanter* recipere. Humiliare te debes, cum parum *devotionis gratiam interius* ſentis, ſed non nimium *dejici*. S. 1. 1. 3. 17. 121. 15.

343. Si gratia pro voto adeſſet, non eſſet *bene portabile*. Propterea exſpectanda *devotionis gratia*. *Modicum* ſæpe eſt, quod gratiam impedit ſi tamen *modicum* dici debet. 69. 1. S. 39.

344. Si te in teipſo *poſueris pacatum*, te invenies, quia *bene ſapiet*. Se *poſuit totaliter* in manu ejus. 14. - 69. 53. 15.

345. L. 4. C. 16. Sæpe ſum *gravatus*. Te pro *ſublevamine* deprecor, 24. 3.

346. L. 4. C. 17. Cum *toto* cordis affectu, in ardentiſſima *devotione totum* bonum meum, felicitas *interminabilis*. 30. 440. 2.

347. Offero *inflammata* deſideria cum *intimo* favore. Nihil *opto* mihi reſervare. 1. 8. 14.

348. Opto omnia *libentiſſime* immolare. Te *affecto* ſuſcipere. 180. 18.

349. Joannes lætabundus exultavit, *valde* ſe humilians, omnium *devotorum jubilationes* offero. 123. 440. 4.

350. L. 4. C. 18. Plus valet *tolerabilis* inquiſitio veritatis. Non exigitur *altitudo intellectus*. Humilia *ſenſum tuum*. Deus aperit *ſenſum ſuum* puris mentibus, 1. 40. 13.

Hæc ſunt partim verba minus uſitata, partim conſuetudines verborum uſitatorum inprimis authori familiarium non communes omnibus authoribus, partim conſuetudines particulares fingendi aut derivandi, nova verba, quæ non ſunt communes bonis authoribus. Itaque cum hæc omnia reperiantur in aliis opuſculis Thomæ Kemp, non poteſt eſſe poſſibile ſecundum leges combinatorias, quin ſit idem author; ſicut fieri non poteſt, ut duo vultus vel duæ imagines conveniant in trecentis Notis characteriſticis, quæ conveniant aliàs in ſingulari paucis, quin hæ duæ imagines repræſentent faciem ejuſdem hominis.

* * * *
* * *
*

Digitized by Google

§. 4.

Similitudo in ſententiis, alluſionibus, numero, & variis aliis Notis characteriſticis.

I. L. 1. C. 17. Habitus & tonſura modicum conferunt, ſed mutatio morum & integra mortificatio paſſionum. Serm. 14. ad Nov. n. 9. Non veſtis pulchra perfectum facit religioſum, ſed perfecta ſæculi abrenuntiatio, & vitiorum quotidiana mortificatio.

II. L. 1. C. 2. Quid prodeſt tibi alta de Trinitate diſputare, ſi careas humilitate? S.11. n. 9. Quid prodeſt altum nomen ſine humilitate?

III. L. 1. C. 11. Si non vincis parva & levia, quomodo ſuperabis difficiliora Hortul. C. 15. n. 1. Si non potes parva vincere, non poteris graviora ſuperare.

IV. L. 1. C. 12. Valde vilis quandoque res eſt, unde gravis tentatio provenit. Hort. c. 15. n. 2. Sæpe valde parva res, unde homo valde graviter tentatur in ſeipſo, vel etiam vexatur ab alio.

V. L. 3. C. 50. Sancta illa anima, quæ dixit, mens mea ſolidata eſt, & in Chriſto fundata. In opuſc. Beata Agatha ingenua virgo ait: Mens mea ſolidata eſt, & in Chriſto fundata eſt.

VI. L. 1. C. 2. Ama neſciri & pro nihilo reputari. In opuſc. Ama neſciri & pro nihilo reputari.

VII. L. 1. C. 22. Miſer es, ubicunque fueris, niſi ad Deum te convertas Soliloq. C. 12. quocunque te vertere diſponis, dolores ſemper invenies, & tœdia multa, niſi fueris ad creatorem converſus.

VIII. L. 1. C. 3. Ubi ſunt modo, quos bene noviſti, dum adhuc viverent & florerent? opuſc. 5. C. 2. n. 9. Ubi ſunt qui in hoc mundo floruerunt.

IX. L. 1. C. 1. Omnia vanitas præter amare Deum. Manual. C. 7. Omnia pereunt præter amare Deum.

X. L. 2. C. 11. Plures invenit Jeſus ſocios menſæ, ſed paucos abſtinentiæ. Hortul. C. 7. Chriſtus multos habet amatores & ſodales menſæ, ſed paucos ſectatores abſtinentiæ.

XI. L. 2. C. 12. Tota vita Chriſti crux fuit & martyrium. In Cantic. 8. tota vita Jeſu Chriſti crux fuit & martyrium.

XII. L. 1. C. 15. Sæpe videtur eſſe charitas, & eſt magis carnalitas. De diſcipl. C. 11. Sæpè putatur eſſe charitas, & eſt magis carnalitas.

XIII. L. 1. C. 17. *De abnegatione ſui.* Tene breve & conſummatum verbum. In hoc brevi verbo includitur omnis perfectio religioſorum. De diſpenſ. l. 1. C. 3. Quidquid virtutis, quidquid perfectionis, quidquid ſpiritualis eſt converſationis, in hoc uno adimplevi, videlicet in plenaria mei abnegatione.

XIV. L. 1. Habetur perpetuum colloquium cum Deo. C. 2. Loquere Domine, quia audit ſervus tuus. C. 3. Audi fili mi verba mea. C. 4. Domine Deus meus omnia bona tu. C. 5. Fili ambula coram me. C. 6. Benedico te pater cœleſtis. C. 7. Fili non es adhuc fortis &c. In Doctrin. C. 11. Domine durus videtur hic ſermo. Audi fili me & docebo te. Domine verum eſt quod loqueris. In Soliloq. C. 18. Dilecte Domine, reſponde pro me, tu loquere.

o quere. Et vox dilecti mei: Non attendas ad voces exprobrantium, cui ego: dilecte Domine, non eis inputetur. Dicit ille: bonum, quia humiliaſti te Simile Colloquium habet de 3. Tabernac. C. 1.

XV. L. 1. C. 22. Nemo eſt in mundo ſine aliqua tribulatione, quamvis Rex ſit aut Papa. & C. 13. quamdiu in mundo vivimus, ſine tribulatione eſſe non poſſumus; una tentatione ſeu tribulatione recedente alia ſupervenit, & ſemper aliquid ad patiendum habebimus, nemo tam perfectus qui non habeat tentationes. Non eſt ordo tam ſanctus, nec locus tam ſecretus, ubi non ſint adverſitates. Serm. 10. ad Novit. Nemini parcit Deus, ſed dat unicuique ſuum onus ad portandum ut habeat cauſam ad multum promerendum. Impugnatur omnis Chriſtianus ſive religioſus, ſive ſæcularis, nec dives nec pauper ſine onere eſt. Quilibet habet ſatis ad portandum.

XVI. L. 1. C. 22. Dicunt multi, Ecce, quam bonam vitam ille habet, quàm dives, quam potens, quam excelſus! ſed attende ad cœleſtia bona. Væ amantibus ſuam miſeriam, in fine graviter ſentient, quam vile erat, quod amaverunt. Sancti non attenderunt, quæ carni placuerunt; quando tribularis, tunc tempus eſt promerendi.

Serm. 10. ad Novit. Non ſcandalizet vos, ſi mali florent in mundo, & boni gemunt ſub onere; Deus meliora & æterna bona providit electis ſuis; malis omnia in eorum pernitiem retorquet: permittit Deus multas tribulationes cadere ſuper juſtos ad meritorum augmentum. Sanctorum vitam aſpicite, ut in adverſis fortes ſitis.

XVII. L. 2. C. 12. Durus multis videtur hic ſermo: abnega temetipſum & ſequere me. Sed quid times tollere crucem, per quam itur ad regnum? in cruce ſalus, in cruce gaudium ſpiritûs. Tolle ergo crucem & ſequere Jeſum, & ibis in vitam æternam. Præceſſit ille bajulans ſibi crucem, ut tu portes crucem. Qui ſi ſocius fueris pœnæ, eris & gloriæ. Si hoc durum, multo durius erit, audire illud extremum verbum, diſcedite maledicti in ignem æternum. Serm. 23. de Paſſ. Demonſtrat Chriſtus exemplo, quod docuit verbo: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Ne formides, per crucem itur ad ſalutem; per pœnam pervenitur ad gloriam. Ecce, habes præceſſorem aſperioris viæ Jeſum; bajulat humilis Jeſus Crucem ſuam; ſequere Dominum, ut eo duce pervenias ad æternæ felicitatis regnum. Videtur via crucis amara & gravis, ſed finis erit bonus. Nonne melius eſt, nunc lugubrem ducere vitam, quàm cum diabolo æternaliter cruciari in inferno? ſimilia habet Serm. 19. ad Novit. Serm. 24. de Paſſ. Enchir. C. 1.

XVIII. Frequenter agit contra inordinatum ſciendi deſiderium. Nempe. L. 1. C. 1. 2. 3. L. 3. C. 63. & L. 3. C. 48. ubi ſic habet: *Contra vanam & ſæcularem ſcientiam.* Nunquam legas verbum, ut doctior aut ſapientior poſſis evadere. Væ illis, qui multa curioſè inquirunt, & de via mihi ſerviendi parùm curant. Ego doceo ſine pugnatione argumentorum. Et L. 1. C. 3. Quid curæ nobis de

Digitized by Google

generibus aut ſpeciebus ? quid prodeſt magna cavillatio de occultis, & obſcuris rebus? humilis tui cognitio certior via eſt ad Deum, quàm profunda ſcientiæ inquiſitio. O ſi tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, ſicut ad movendas quæſtiones / quia verò plures magis ſtudent ſcire, quam vivere, ideo ſæpe errant. Quid prodeſt alta de Trinitate diſputare, ſi careas humilitate. L. 1. C. 1.

Idem in aliis opuſculis paſſim. In vita Gerardi C. 18. Nullam propone artem ſtudere, nullum librum facere, nullam practicam ſcientiæ exercere ad dilatandam famam meam, & nomen ſcientiæ meæ, vel ad habendos honores, vel ad memoriam mei relinquendam. Item nullum verbum proferas, de quo multum religioſus vel ſcientificus appareas. Item omnem diſputationem publicam vitare, quæ eſt litigioſa, ſicut ſunt diſputationes Theologorum & Artiſtarum Pariſiis. Serm. 12. ad Novit. Multi philoſophi & magni in oculis ſuis ab humilitate recedentes à veritate erraverunt. Multi Magiſtri de humilitate & contemptu mundi prædicant, qui tamen vix à longe Chriſtum ſequuntur.

XIX. Frequenter adhortatur per particulam Eja! L. 1. C. 25. *Eja, chariſſimi.* L. 2. C. 1. Eja, anima. L. 1. C. 5. Eja Domine Deus. L. 3. C. 56. Eja, fratres. Serm. 2. Nov. Eja chariſſime. Serm. 6. ad Frat. Eja, quantum lætabuntur! Medit. 10. de Nativ. Eja, Domine Jeſu ſoliloq. C. 22. Eja, anima mea, & C. 24. Eja, obſecro te Domina mea, de Diſpenſ. Eja, Martha.

XX. Frequenter habet modum exclamandi, *O quàm.* L. 1 C. 13. O quàm citò tranſit gloria mundi C. 18. O quam multas tribulationes paſſi ſunt. O quam ſtrictam vitam duxerunt. L. 3. C. 10. O quam magna multitudo C. 14. O quam breves. O quam humiliter & abjectè. O quam profundè. C. 7. O quàm ſapiens, qui ita conſiderat. C. 45. O quàm bene ſapuit illa anima. O quàm bonum & pacificum &c. Soliloq. C. 2. O quàm terribilis es. C. 5. O quàm miſer factus ſum. C. 19. O quàm ſalubre, quàm jucundæ. O quàm vanæ, quàm deceptoriæ. C. 11. O quàm dulcis & pius es. C. 16. O quàm magna miſericordia ejus. C. 14. O quàm dulcis tua præſentia. C. 21. O quàm jucundi ſunt omnes ſancti. C. 25. O quàm dulcis eſt amator tuus. &c

XXI. Frequenter utitur exclamatione optativa, *O ſi* L. 1. C. 3. O ſi tantam adhiberent diligentiam. C. 25. O ſi ſcirem:- O ſi nihil agendum incumberet. Soliloq. C. 7. O ſi paratus eſſem. O ſi in gratia mortuus eſſem. Vall. C. 10. O ſi tali fruerer dulcedine C. 19. O ſi ſtudium - O ſi poſſem.

XXII. Quando narrat aliquid, fere ſemper utitur hoc initio. *Quidam* L. 1. C. 13. *quidam* dixit, principiis obſta. L. 1. C. 20. dixit *quidam* quoties inter homines fui, minor homo redii. L. 1. C. 25. cum *quidam* fluctuaret. L. 2. C. 9. *quidam* præſente gratia jam dicebat. L. 3. C. 38. *quidam* amando me didicit. L. 4. C. 50. *quidam* ait, cautus eſto. Serm. 2. Nov. n. 5. *quidam* devotus exivit. n. 6. Clericus *quidam* habitabat. Serm. 6. n. 4. fuit *quidam* frater. n. 6. frater *quidam* cœpit. Serm. 13, n. 7. dixit *quidam* de-

votus

votus n. 9. fuit *quidam* Ordinis Ciſtercienſis. n. 10. *quidam* frater regularis. n. 9. dixit *quidam* expertus. Serm. 14. n. 11. fuit *quidam* frater. Hoſpit. C. 1. cum *quidam* princeps. Dial. Nov. C. 5. erat ſacerdos *quidam*. C. 6. fuit juvenis *quidam* &c.

XXIII. Habet quendam habitum derivandi aut excogitandi novas voces, aut talibus minus uſitatis utendi. v. g. L. 1. C. 4. longanimiter res eſt ponderanda. L. 1. C. 4. cum conſcientioſo viro rem habeas. L. 1. C. 5. non quærasan magnæ litteraturæ fuerit. L. 1. C. 5. purus ſpiritus purus à propria exquiſitione nititur eſſe. Talia etiam ſunt ſupra §. 3. enumerata. Simplificatus, immortificatus, ſupportatio, exaudibilis, purgativus, contrariare, pauperculus, fabulatio, groſſa, pigritare, defœdari, extraneus, morigeratus, tractatus ſæcularium geſtorum, ædificativa, perplexitas, indifferenter, apparentia, injuriare, opinata juſtitia, indefectivus, tædioſus, ſententiare, deſideranter, tortuoſitas, ſubjectivus, fruibiliter, edomatio, ſuppeditare, finaliter, acerbari, fugatrix, ablatrix, productrix, interminabilis, diſcurſus, ſoſpitas, magnificus, parvitas, ſupereffluo, reverberat, fiducialiter amicabilis, imputribilis, præfigurativa, completiva, inviſa, gravitates, contrarietates, deformatus, vivificator, igneſco, diſpenſanter, patenter, inquietor, frequentare, incuſtoditus, incompoſitus, deploratus, medullitus, immiſſiones ſatanæ, frigiditas, dulceſco, abyſſalis, quietare, fruibilis, regratiari, homuncio, portabile, ſublevamen, affectatus, importabile, circuitiones, ſenſualitas, cordialiter, ſcire exterius, extraneus, requietio, benedictores, defenſare, pacificare, paſſionatus, colorare, feriatum eſſe, perſeverabilis, implicamento, licentiare, redonare, anguſtiare, intranſnatabile, gyrare, reverſare, caſualiter, gratanter, imprætermiſsè, queruloſus, ſecretarium cordis, abnegatus, intellector, fontalis, deſiderator, affectare, alleviari, circumſignatus, affectanter, vilificare, pulveriſare, ultimatus, ſolatioſiſſimus, pauperculus, regratiari, deſpicabilis, indurabilis, quietudo, recommendabilis, laborator, gyrovagi. In aliis oſtendit eundem habitum utendi ſimilibus derivativis adverbiis, adjectivis, ſubſtantivis, aut verbis, habet enim in aliis opuſculis has ſequentes voces. Abdicata vita, abjectus homo, acceptabilis oratio, actitare, ædificatus ſum bono exemplo, æternaliter, affabulari, affectare rem, affectualis, allevio, amareſco, amicabilis, amoroſe, anguſtiori, anxiari, approximare, Artiſta, attædio, aviſare, barbarizo, baſsè, baſſatio, beatificare, bleauveis, *id eſt cæruleis.* Boni burgenſes, *id eſt cives*, candidare veſtem, carnalitas, cauterium, choralis bonus, circumcurſito, circumſpectus, bonus clauſtralis, cogitatum, ſum comunicatus, compaſſivus, compatienter, condolor, id eſt *compaſſio*, confortabilis, conjecturare, conſolativus, conſuefactus, contentari, contrariare, convulnerari, cordetenus, cordialiter, cruciamina, curialitas, cuſtoditor, defenſatrix, deificus, delectamenta, delectabiliter, deſideranter, deſpective, deſpicabilis, devo-

devotarius, dignantes, diſcantantes, domicella, dulceſco, dulcoro, duriter, erectivus, exemplaris, exemplificare, experientior, experimentaliter, exquiſitio, extraneus, fantaſticus, ferveſcit, fiducialiter, finaliter, flammigera, flebiliter, frequentare, frontosè, fruibilis, galedas, gaudenter, grandeſcit, gratanter, gratulanter, gravedo, gravitates, groſſa, jactanter, igneſco, ignire, immiſſiones, immortificatus, impetratrix, importabilis, inceſſabiliter, inceſſanter, incluſorium; incompaſſivus, inconfuſe, indicibilis, indificaliter, indiſciplinatus, indurabilis, infrigidatus, inopinabilis, intimatus, intraneus, jocaliter, irrecompenſatum, lætanter, lætificatus, larvalis, licentiare, lucitare, lubricalis, mantello, melodizo, mœſtificat, morigeratus, mortificatus, nihilipendo, notanter, ſub obtentu, originata, pacificatus, parviſſima, paſſionatus, patenter, pauperculus, pauſatio, pauſo, pauxillum, perplexitas, perſulto, pigrito, portabile, poſttergo, præcautum, præconiſo, præſentialiter, primordialis, probamentum, promptulus, proportionabilis, quietare, recidivare, refrigerare, regyro, regratior, repauſo, repetio, ſecretarium, ſenſualitas, ſentimenta, ſervitor, ſolatiari, ſolatioſus, ſolotenus, ſoſpitas, ſpatiamenta, ſublevamentum, ſubventor, ſupportatio, ſuperſumptus, tentamenta, theologicalis, tœdioſus, tubalis, turatio, vilifico, ultimatus, vividus, unicordes.

XXIV. Continet eaſdem doctrinas, quas Thomas Kemp, in aliis opuſculis fatetur ſe accepiſſe à Gerardo M. & ejus diſcipulis. 1. L. 3. C. 4. & L. 1. C. 1. 2 3. docet non eſſe multum diſputandum de altis materiis. Quieſce à nimio ſciendi deſiderio, quia magna ibi invenitur diſtractio; multa ſunt, quæ ſcite parum aut nihil prodeſt. Multa verba non ſatiant animam, ſed bona conſcientia habet ad Deum confidentiam. & C. 3. quid prodeſt cavillatio de occultis? & L. 3. 48. mortificatio plus proderit, quam notitia difficilium quæſtionum. Plus proficitur relinquendo omnia quam ſtudendo ſubtilia. Jam vero in vita Florentii ſui Magiſtri Thomas Kemp. C. 23. ſcribit: *De altis quæſtionibus & ſubtilibus rebus omnino tacuit, ſciens, quod parvam ædificationem præſtant.* & in vita Arnoldi ſui contubernalis n. 6. *reliquit ſcholaſtica, non magnopere laboravit pro multa ſcientia habenda ſed pro bona conſcientia.* De Gerardo M. vide n. XVIII. 2. Inſcribit librum 1. de contemptu omnium vanitatum mundi. In Vita Florentii Magiſtri docet ſe hocipſum ab eo didiciſſe. Ait enim C. 27. num. 4. *Longum eſt per ſingulos nominare devotos Patres, qui à tempore Gerardi Magiſtri cœperunt, & contemporanei D. Florentii fuerunt, qui nos vanitates ſæculi contemnere, & humiliter ac continenter vivere docuerunt.* 3. Totus L. 2. & 3. agit *de interna converſatione*, v. g. L. 2. C. 1. regnum Dei intra vos eſt. Diſce ad interiora te dare, veniet Chriſtus, oſtendens tibi conſolationem, ſi ab intus paraveris dignam manſionem.

In vita verò Florentii Magiſtri ſui C. 14. ait: *Interdum ex ſcripturis Sanctis aliqua devota notabilia ad conſolationem*

nem fratrum & exercitationem internorum compilavit.

4. L. 1. C. 19. Docet, faciendum eſſe examen ſingulis diebus & renovanda propoſita his verbis : ſemper aliquid certi proponendum eſt, contra illa præcipuè, quæ nos magis impediunt exteriora & interiora nobis pariter ſcrutanda ſunt, & ordinanda. Si non continuè te vales colligere, ſaltem colligas interdum, & ad minus ſemel in die, mane videlicet aut veſpere, mane propone, veſpere diſcute mores tuos, qualis eo die fuiſti in verbo opere & cogitatione.

Idem docuit Florentius magiſter Thomæ Kemp. in Epiſtola ad quendam Regularem in Windesheim. Compara, inquit, diem præſentem ſemel in die diei præteritæ, ut apprehendere poſſis quod proficis in virtutibus, aut deficis. Diſce ſemel aut bis in die tibi præeſſe, & vitam tuam ordinare. Habeas ſpeculum monachorum D. Bernardi, quem librum diſcas etiam exterius. Item, omnes actûs præveni meditatione & hoc erit tibi leve, ſi ſcis libellum exterius. Item mane & poſt prandium ſtatue ante oculos tuos tuas malas conſuetudines, & vitia tua principaliora, &c. Hanc Epiſtolam annectit Thomas Kemp. vitæ Florentii Magiſtri ſui.

5. L. 1. C. 19. Docet, ut laboremus pro communitate. & L. 3. C. 13. ait : nunquam ſis otioſus, ſed aut legens, aut ſcribens, aut aliquid utilitatis pro communi laborans; quæ communia non ſunt, non ſunt foras oſtendenda. Cavendum, ne piger ſis ad communia. Doctrina Florentii à Thoma Kemp. diſcipulo in vita ejus annotata habet : in labore communi ſta in perpetua cuſtodia. Semper debes niti quærere communia, quidquid eſt pro communi bono, ſollicitè cuſtodire debemus. In omni opere ſuo ſtudeat ſe communitati conformare, in legendo, cantando &c.

6. Commendat obedientiam & reſignationem pro animi quiete. L. 3. C. 13. Qui non libenter ſe ſubdit ſuperiori, ſignum eſt, quod caro ſæpe remurmurat. Diſce ergo ſuperiori te ſubmittere. Quia adhuc te diligis, ideo plene te reſignare aliorum voluntati trepidas. & L. 1. C. 9. Non invenies quietem niſi in humili ſubjectione. Inter puncta notabilia Florentii Magiſtri ſui Thomas Kemp. num. 5. recenſet hoc : Quam bene eſt vobis ſtare ſub obedientia; ſæpe ſe debet homo reſignare Deo & ſuperiori, miror, quod qui eſt ſub obedientia, non ſtat contentus. 7. L. 1. C. 17. dicit : Non poteſt diu ſtare pacificus, qui non nititur eſſe minimus & omnibus ſubjectus. Hoc didicit Thomas Kemp. exemplo Luberti ſui confratris, de quo in ejus vita num. 10. & 20. ait : Lubertus humilis actione, humilis habitu ſolebat ſeipſum omnibus viliorem reputare, ut etiam parvo puero ſe ſubderet, & minimo Fratri in Domo ita libenter obediret, ſicut D. Florentio. 8. L. 4. C. 10. docet communionem ſpiritualem, ad deſiderium communicandi his verbis : cum præpeditus eſt habebit ſemper bonam intentionem communicandi, & ſic non carebit fructu ſacramenti. Poteſt enim

quilibet devotus omni die ad ſpiritualem Chriſti communionem accedere.

In propoſitis Gerardi Mag. num. 15. Idem recenſet Thomas Kemp. Quando Pax datur, ſis paratus, ac ſi capias Corpus Chriſti, & tunc leva deſiderium, & te præpara, ut ſi ſacramentum corporaliter manducare non vales, ſaltem ſpiritualiter manduces. Plurima alia doctrinæ capita in L. d. I. ſunt deſumpta ex doctrina horum primorum Patrum Windesheimenſium.

XXV. Tandem devenio ad ſtylum & numeros ſcriptoris. In hoc genere novam mihi condidi regulam. Conſideravi intra certum orationis ambitum, v. g. intra ambitum mille vocularum, omnes partes & proprietates orationis; conſideravi, quot intra illum ambitum eſſent puncta. Si enim ſunt multa puncta, erunt multæ propoſitiones quoad ſenſum completæ, paucæ vero periodi, & ideo ſtylus erit conciſus. Numeravi intra eundem ambitum omnia epitheta; ſi enim pauca ſunt epitheta, ſtilus non poteſt eſſe inflatus; numeravi etiam, quod in eo ambitu reperirentur adjectiva, quot propoſitiones incidentes, quæ replent periodos, quod propoſitiones cauſales, aut illativæ, quæ arguunt ſtylum ſcholaſticum aut diſcurſivum, quot ſubſtantiva, quot participia, quot conglobata verba, aut ſubſtantiva conglobata, quorum omnium multitudo oſtendit copiam rerum & ſenſus, non verborum; redigi etiam numeros orationis ad certa quædam metra, cujus ſyllabas longas aut breves non deſumo à proſodia, ſed à judicio aurium; diverſitatem metrorum deſumo à ſyllabis initialibus & finalibus propoſitionum, & video in qua ad ſyllabam initialem aut finalem diſtantia incidat dactylus; denique video, quale metrum prædominetur, ac ſæpius recurrat in authore; omnibus conſideratis, reperi in omnibus libri de Imitatione cum aliis Thomæ Kemp. opuſculis conſenſum. Sic in L. 1. ſumpſi ambitum mille vocularum, incipiendo à verbis, *Qui ſequitur me.* Uſque ad verba: *ſcientiæ concordaſſet*, quæ reperiuntur C. 3. vidi intra hunc ambitum reperiri ſubſtantiva *214.* verba *167.* adjectiva ſine poſſeſſivis ſumpta 75. puncta 74. participia *12.* adverbia 47. interrogationes 10. particulas comparativas *23.* conglobata adjectiva & adverbia 16. conglobata ſubſtantiva 14. conglobata verba *37.* propoſitiones cauſales. 10. propoſitiones modales, nullæ, parentheſes nullæ. Propoſitiones incidentes nullæ. Particulæ copulativæ propoſitionum *43.* particulæ illativæ. 5. exclamationes. 5. ſumpſi ſimilem vocularum mille ambitum ex præfatione Lactantii ad libros ſuarum Inſtitutionum. Reperi intra illum ambitum, ſubſtantiva *221.* adjectiva *131.* puncta *31.* participia *41.* adverbia *53.* propoſitiones incidentes *35.* conglobata adjectiva vel adverbia, eaque triplicata, quadruplicata, aut duplicata *20.* conglobata ſubſtantiva *22.* conglobata verba *24.* Ex hoc proin ſtatim apparet ad oculum duorum horum ſtylorum diverſitas, econtra verò libri de Imitatione cum aliis Thomæ Kemp. opuſculis,

Digitized by Google

ſi latius deducatur, prædominans ſemper conformitas. Sed hæc paucis explicari non poſſunt. Scripſi diſſertationem de authoribus ex ſtylo dignoſcendis, adhuc ineditam, ubi iſta latius deduxi.

Sufficienter itaque jam demonſtratum eſt, tam ex conformitate Styli, quàm ex documentis plus quam ſeptuaginta Thomæ Kempenſi coævorum tertium moraliter certum eſſe, hunc eſſe authorem l. d. I. Antiquius Manuſcriptum proferri non poteſt, ut jam ex Concilio Eruditorum Mediolanenſium 1726. habito certum eſt. Duo vel tria Manuſcripta, quæ nomen Gerſenis referunt, intelligunt Gerſonem Cancellarium, ut pariter oſtenſum eſt; extitiſſe aliquando hominem, qui vocatus fuerit Joannes Gerſen, & fuerit Abbas ad S. Stephanum Vercellis, & natus de Canabaco, circa initium ſæculi 13. jam ex noviſſimis 1726. detectis documentis convincitur eſſe apertam fabulam, cum in tota Europa nec locus extet qui vocetur Canabacum, nec in Catalogo religioſorum Abbatiæ ad S. Stephanum circa initium ſæculi 13. ullus reperiatur Joannes. Maneat ergo Thomæ Kempenſi, qui in vivis omnem humanam laudem reſpuit: hæc totius orbis conſenſu conſtabilita gloria, quod ex angulo cellæ orbi univerſo mundi contemnendi author & Magiſter evaſerit. Precor autem virum illum ſanſanctiſſimum, ut mihi pro his conatibus meis impetret à JEſu ſuo dilectiſſimo, vanitates ſcientiarum inutilium contemnendi, & Deo atque Eccleſiæ purè ſerviendi gratiam.

Bibliopola ad Lectorem.

ADvertendum quod Liber III. de Imit. juxta P. Sommalii editionem (quæ paſſim ab omnibus editoribus obſervatur) novem & quinquaginta Capita non excedat; cum tamen Editio Nôrimbergenſis ejuſdem Libri tertii de Imit. ad ſexaginta quatuor Capita ſe extendat. Hanc autem in aſſignandis Capitulis diſparitatem ex eo ortam fuiſſe compertum eſt quod Exim. Mag. Dahhauſerus, qui Anno 1494. illi antiquiſſimæ omnium Operum Kempenſium Editioni Nôrimberg. præfuit, quinque Orationes ſeu precationes à cæteris capitibus ſeparaverit, quas ſingulas etiam ſpeciali Capitum numero & titulo inſignivit ut ita Danhauſeri Editio noſtrâ & Sommalii Edizione quinario Capitum numero major ſit.

Digitized by Google

Hinc ne quis Authorem Vindiciarum, qui in citationibus ſuis ad Nôrimbergenſem Editionem reſpexit, parum fideliter præfati Libri capita citâſſe, vel etiam Typographum erraſſe putet; dum quis in hac Editione, in qua P. Sommalii distributio obſervata fuit, aſſignatis ab Amortio locis verba ſeu Textus citatos non invenerit, hinc inquam præfatis quinque Orationibus Numeros Capitum, quos in utrâque Sommalii & Danhauſeri Editione à ſe diverſos obtinent, præfigere placuit, ut ita dubitantibus conſultor forem.

Igitur prima Oratio Libri III. de Imit. juxta hanc & Sommalii Editionem Capiti 3. eſt annexa quæ in Editione Nôrimbergenſi ſe ſolâ ſeparatum Caput 4. conſtituit. Secunda Oratio, quæ cæteroquin more noſtro pertineret ad Caput 15. eſt in Danhauſſeri Editione 17. Tertia Oratio, quæ Capiti 23. annumeranda foret, eſt apud Danhauſſerum 26. Inſuper quarta Oratio quæ item cum tertia Oratione præcedentis præfati Capitis 23. appendix eſt, à Danhauſſero ſignatur Caput 27. Quinta denique Oratio qua Caput 27. finitur eſt Caput 32. Itaque juxta Nôrimbergenſem aut Danhauſeri Editionem Capita Libri tertii quinque numeris à prima ſcilicet Oratione uſque ad quintam ſucceſſivè creſcunt, quos numeros ſi quis conformiter, pro ut Capita jacent & notata ſunt de numero, quem Vindiciæ aſſignant proportionate ſubtraxerit quæſita inveniet & à ſcopo nequaquam in iſthac Sommalii diſtributione aberrabit. Subtractio fiat ſic: in citationibus ab oratione prima incluſivè [quæ juxta Editionem Nôrimbergenſem, quam Vindiciæ imitantur, eſt Caput 4.] uſque ad Orationem ſecundam excluſivè, quæ eſt Caput 17. ſi citetur aliquod Caput, ſubtrahatur unitas. Ab Oratione ſecunda quæ eſt Caput 17. uſque ad Orationem tertiam excluſive quæ eſt caput 26. ſubtrahatur numerus binarius. Ab Oratione tertia uſque ad quartam quæ eſt Caput 27. ſubtrahendus ternarius, ab oratione quarta uſque ad qnintam quæ eſt Caput 32. ſubtrahendus quaternarius à qninta Oratione uſque ad finem ſubtrahendus quinarius. Et Vindiciæ cum noſtra diſtributione concordabunt.

Digitized by Google